

S/3775

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ
DEPARTAMENT SYSTEMU OBRONNEGO
MINISTERSTWA OBRONY NARODOWEJ

Stanisław KOZIEJ
Franciszek WOŁKOWICZ

PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA
POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA
I STRATEGII OBRONNEJ

WARSZAWA

1998

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ
DEPARTAMENT SYSTEMU OBRONNEGO
MINISTERSTWA OBRONY NARODOWEJ

Stanisław KOZIEJ
Franciszek WOŁKOWICZ

PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA
POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA
I STRATEGII OBRONNEJ

WARSZAWA

1998

Niniejszy materiał studyjny jest przeznaczony do wykorzystania na Wyższych Kursach Obronnych dla kierowniczej kadry administracji państwowej.

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
1. Podstawowe pojęcia i kategorie w dziedzinie bezpieczeństwa	7
2. Międzynarodowe uwarunkowania bezpieczeństwa RP	15
3. Wewnętrzne uwarunkowania bezpieczeństwa RP	20
3.1. Uwarunkowania społeczno-polityczne	20
3.2. Uwarunkowania ekonomiczne	22
3.3. Świadomość i edukacja obronna	24
4. Polityka bezpieczeństwa państwa	26
5. Polityka obronna RP	31
6. Formułowanie polityki obronnej RP	34
6.1. Podstawy prawne formułowania polityki obronnej RP	34
6.2. Organy państwowe uczestniczące w formułowaniu i aktualizacji polityki obronnej państwa	35
6.3. Proces tworzenia polityki obronnej RP	36
7. Strategia obronna RP	40
7.1. Zagrożenia wojenne RP	40
7.2. Koncepcje strategiczne obrony RP	42
8. System obronny RP oraz jego zadania na czas kryzysu i wojny	47
8.1. System obronny	47
8.2. Strategiczne zadania obronne w czasie kryzysu polityczno- -militarnego w otoczeniu Polski	50
8.3. Strategiczne zadania obronne w czasie wojny lokalnej	52
8.4. Strategiczne zadania obronne w czasie wojny powszechnej	53
9. Przygotowania obronne	55
Zakończenie	58
Załączniki:	
1. Założenia polskiej polityki bezpieczeństwa	61
2. Wypisy z Konstytucji RP	87

3. Wypisy z ustawy o powszechnym obowiązku obrony RP i innych ustaw	96
4. Ustawa o urzędzie Ministra Obrony Narodowej	100
5. Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie nadania statutu MON.....	105
6. Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie szczegółowego zakresu działania MON	114

WSTĘP

Istotą bezpieczeństwa narodowego jest utrzymywanie ciągłej gotowości struktur państwowych do przeciwstawienia się wszelkim zagrożeniom ze-wnętrznym i wewnętrznym istnienia i rozwoju narodu i państwa.

Obecnie zarówno w Europie, jak i w świecie jednym ze szczególnie istotnych problemów jest kształtowanie się relacji między systemami bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego. Jeżeli spojrzymy historycznie na praktyczne tworzenie i rozwój systemów bezpieczeństwa na przestrzeni dziejów ludzkości, to niewątpliwie zauważamy tendencję do ich stopniowego poszerzania się - od bezpieczeństwa jednostkowego poprzez rodowe, plemienne, narodowe, aż do współczesnych różnych systemów bezpieczeństwa międzynarodowego.

Polska do 1989 r. wchodziła w skład systemu bezpieczeństwa międzynarodowego opartego na przynależności do Układu Warszawskiego, który był utworzony przez Związek Radziecki i inne państwa jako przeciwwaga dla systemu bezpieczeństwa euroatlantyckiego - NATO.

Od 1989 r. Polska przechodzi okres szybkiej transformacji polityczno-gospodarczej i militarnej. Wraz z tymi zmianami Rzeczpospolita Polska dąży do zapewnienia sobie bezpieczeństwa w ramach euroatlantyckich struktur bezpieczeństwa międzynarodowego. Obecnie kraj nasz znajduje się w fazie przygotowań do wejścia w struktury organizacyjne „Zachodu”. Fina-lizacja tego procesu oznaczać będzie realizację bliższego zadania strategicznego polskiej polityki bezpieczeństwa, którym jest pełne członkostwo w politycznych i militarnych strukturach NATO.

Należy jednak podkreślić, że wejście w struktury wspólnego, euroatlan-tyckiego bezpieczeństwa nie jest celem samym w sobie, jest ono jedynie etapem i jednym z zadań strategicznych na drodze do zapewnienia sobie możliwości pewniejszego i łatwiejszego osiągnięcia celu nadrzędnego - jakim dla każdego państwa jest zagwarantowanie bezpieczeństwa narodu, jego

prawa do życia w pokoju, suwerenności i nienaruszalności terytorialnej oraz rozwoju ekonomicznego. W ciągłej gotowości i zdolności do realizacji zadań składających się na zapewnienie możliwości osiągnięcia tego celu wyraża się funkcja obronna państwa, opierająca się na jego potencjale ludnościowym (demograficznym, moralnym), gospodarczym i militarnym. Treścią tej funkcji jest bezpieczeństwo państwa czyli zdolność państwa do przeciwstawienia się wszelkim zagrożeniom. Ogólnie możemy stwierdzić, że bezpieczeństwo narodowe jest równoznaczne z bezpieczeństwem państwa.

W tym celu Rzeczpospolita Polska utrzymuje i doskonali swój system bezpieczeństwa, a w nim głównie system obronny państwa. Skład, struktura i zasady funkcjonowania systemu obronnego państwa w czasie pokoju i wojny warunkowane są szeregiem różnorodnych czynników, wśród których najważniejsza jest ocena ewentualnych zagrożeń i wynikających z nich potrzeb obronnych, a także kierunku działań nakreślonych przez politykę bezpieczeństwa państwa.

1. PODSTAWOWE POJĘCIA I KATEGORIE W DZIEDZINIE BEZPIECZEŃSTWA

Zmiany polityczne, jakie zaszły i zachodzą w Europie Środkowej i Wschodniej wywołały swoistą „kakofonię pojęć” w dziedzinie bezpieczeństwa. Obecnie w państwach naszego regionu - także w Polsce - są równolegle używane terminy i pojęcia pozostałe po byłym Układzie Warszawskim oraz obowiązujące w NATO. Prowadzi to do licznych nieporozumień, utrudnia komunikację, wprowadza mylną interpretację danych i informacji. Natomiast podstawowym warunkiem skutecznego działania w dziedzinie bezpieczeństwa i obronności jest jednolita interpretacja podstawowych pojęć i kategorii, które zostały przedstawione w tym rozdziale.

Bezpieczeństwo narodowe nazywane również **bezpieczeństwem państwa** rozumiane jest jako jedna z podstawowych funkcji każdego państwa, obejmująca problematykę przeciwstawienia się wszelkim zagrożeniom zewnętrznym oraz wewnętrznym dla istnienia i rozwoju narodu i państwa. Odzwierciedla ono również stan uzyskany w wyniku zorganizowanej obrony i ochrony przed zagrożeniami zewnętrznymi i wewnętrznymi, określany stosunkiem potencjału obronnego do skali zagrożeń.

Zagrożenia ze względu na ich treść, dzielimy na zagrożenia: polityczne, ekonomiczne (gospodarcze), cywilizacyjne (w tym ekologiczne), porządku publicznego, wojenne (w tym militarne) i inne. Stosownie do tych zagrożeń podział bezpieczeństwa narodowego przedstawiono na schemacie 1:

1) **bezpieczeństwo polityczne** - obejmuje przygotowanie naczelnych organów władzy i administracji państwowej do przeciwstawienia się zewnętrznym i wewnętrznym zagrożeniom politycznym państwa;

2) **bezpieczeństwo ekonomiczne** - obejmuje przygotowanie gospodarki państwa do skutecznego przeciwstawienia się wszelkim zewnętrznym i wewnętrznym zagrożeniom ekonomicznym państwa;

3) obronność (czyli „bezpieczeństwo obronne lub wojenne”) - obejmuje przygotowanie wszystkich struktur państwa, zwłaszcza sił zbrojnych do skutecznego przeciwstawienia się zagrożeniom wojennym;

4) bezpieczeństwo cywilizacyjne, w tym bezpieczeństwo ekologiczne - obejmuje przygotowanie i utrzymywanie gotowości struktur państwa do przeciwstawienia się wszelkim zagrożeniom cywilizacyjnym, w tym ekologicznym oraz do likwidacji skutków i katastrof ekologicznych;

5) bezpieczeństwo publiczne - obejmuje przygotowanie i utrzymywanie niezbędnych sił i środków do przeciwstawienia się wszelkim zagrożeniom struktur państwa, porządku publicznego, ochrony życia i zdrowia obywateli.

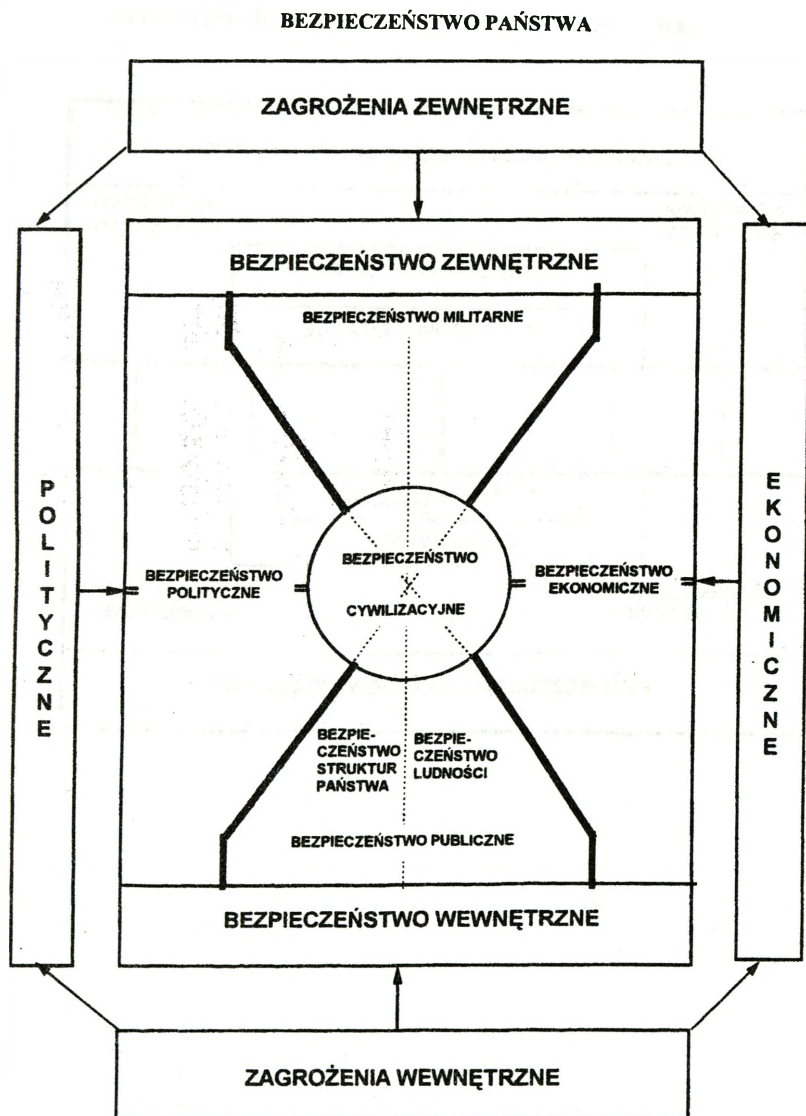
Bezpieczeństwo narodowe znajduje się w dialektycznym związku z charakterem zagrożeń. Rodzaje i właściwości zagrożeń wpływają bezpośrednio na charakter i treść bezpieczeństwa narodowego, a także kategorii wobec niego pochodnych. Relacje między zagrożeniami i dziedzinami bezpieczeństwa przedstawiono na schemacie 2.

Do podstawowych dziedzin, które decydują o bezpieczeństwie państwa należy zaliczyć: obronność, ekonomię (gospodarkę), ekologię, porządek publiczny, warunki polityczno-społeczne i inne. Relacje między dziedzinami bezpieczeństwa państwa a systemem bezpieczeństwa państwa przedstawiono na schemacie 3.

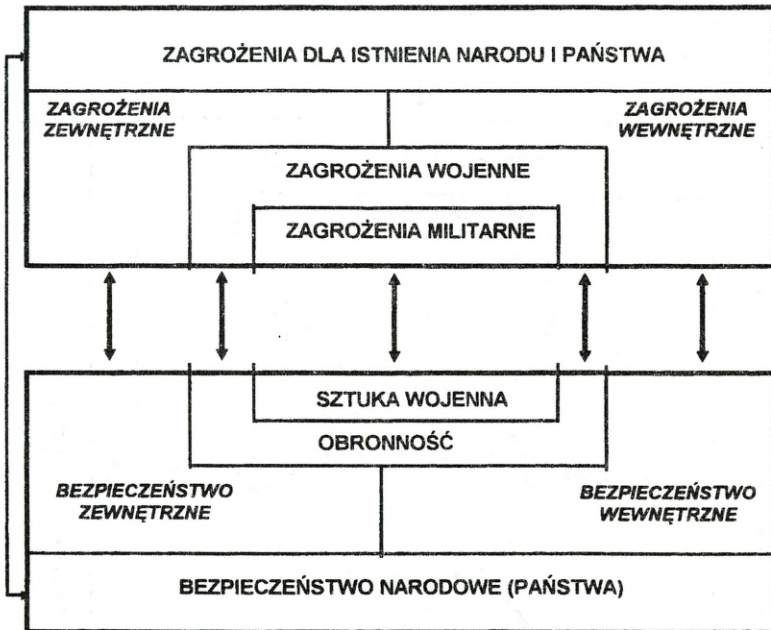
Najogólniej zagrożenia dzieli się na zewnętrzne i wewnętrzne. Zagrożenia zewnętrzne mają swoje źródła na zewnątrz państwa, w jego otoczeniu międzynarodowym. Zagrożenia wewnętrzne zaś mają swoje źródła wewnątrz państwa.

W konsekwencji wyróżnia się:

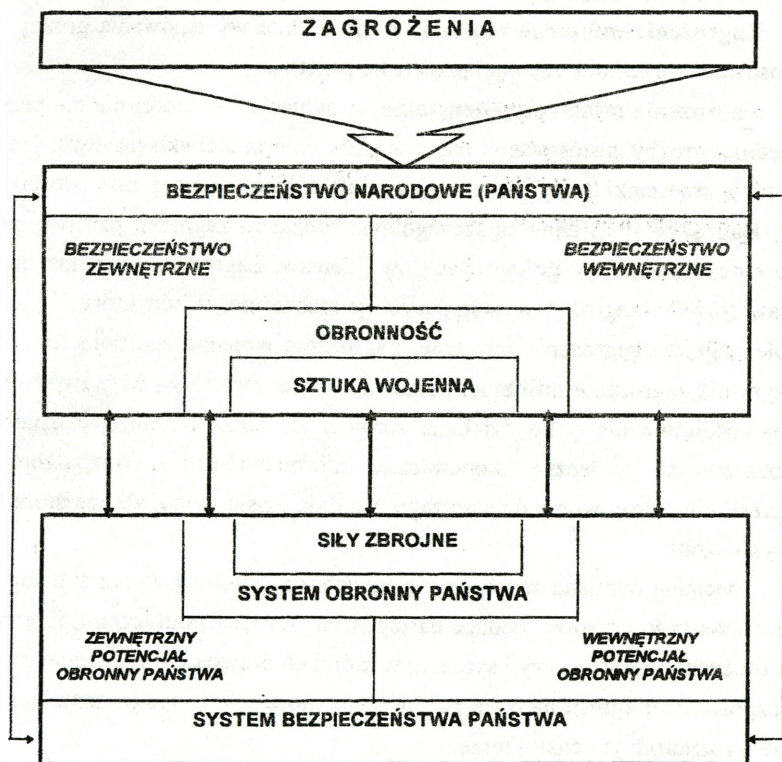
- *bezpieczeństwo zewnętrzne* - obejmuje stan przygotowania i utrzymywania gotowości do przeciwstawiania się wszelkim zagrożeniom zewnętrznym;
- *bezpieczeństwo wewnętrzne* - obejmuje stan przygotowania i utrzymywania gotowości do przeciwdziałania zagrożeniom wewnętrznym.

RELACJE MIĘDZY ZAGROŻENIAMI I DZIEDZINAMI BEZPIECZEŃSTWA

RELACJE MIĘDZY DZIEDZINAMI BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA
A SYSTEMEM BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA

Zagrożenia wojenne i militarne wymagają głębszej analizy, zarówno ze względu na ich charakter, jak i skutki ze sobą niosące.

Zagrożenia militarne - to rodzaj zagrożenia bezpieczeństwa państwa, w którym istnieje zwiększone prawdopodobieństwo wykorzystania przemocy zbrojnej przeciwko państwu. Zagrożenia te mogą być **realne i potencjalne**.

Zagrożenia militarne realne to bezpośrednie występowanie groźby zastosowania przemocy zbrojnej przeciwko państwu.

Zagrożenia militarne potencjalne to sytuacja, w której nie ma bezpośredniej groźby zastosowania przemocy zbrojnej przeciwko państwu, jednak istnieją przesłanki do jej zastosowania w bliżej nieokreślonej przyszłości.

Zagrożenia wojenne są szczególnym rodzajem zagrożeń państwa, skierowane w podstawy istnienia narodów i państw. Zagrożenia wojenne to zestaw różnych zagrożeń występujących jednocześnie, wśród których główną rolę odgrywa zagrożenie militarne. Zagrożenie wojenne jest pojęciem szerszym niż zagrożenie militarne, ponieważ wojna, zwłaszcza wojna współczesna, obejmuje nie tylko działania zbrojne, ale także różnorodne działania poza zbrojne (społeczne, ekonomiczne, informacyjne itp.). Groźba zbrojnej agresji nie należy wprowadzić do zagrożeń dnia dzisiejszego, ale nie może być wykluczona.

Specjalną odmianą zagrożeń wojennych, obecnie nad wyraz aktualną, są **zagrożenia kryzysowe**, będące następstwem kryzysu polityczno-militarnego w otoczeniu państwa, czyli sytuacji, w której co prawda nie występuje groźba bezpośredniej agresji na dane państwo, ale które stwarza zagrożenie pośrednie o różnorodnym charakterze.

Obronność (obrona narodowa) jest szczególną dziedziną bezpieczeństwa narodowego - czyli taką funkcją państwa, która dotyczy przeciwstawienia się wszelkimi posiadanymi siłami i środkami zagrożeniom wojennym, a przede wszystkim militarnym, stanowiących sedno zagrożeń wojennych.

Główną i najważniejszą treścią obronności (obrony narodowej) jest przeciwstawianie się zagrożeniom militarnym, ale uzupełnione o jednoczesne

przeciwstawianie się również innym zagrożeniom towarzyszącym zagrożeniu militarnemu. Obronność zajmuje się użyciem wszystkich sił i środków (militarnych i niemilitarnych), jakie państwo wydziela dla celów obronnych.

Kształtowanie obronności (obrony narodowej) odbywa się w ramach realizacji polityki, strategii i doktryny obronnej. Te trzy kategorie pojęciowe należą do podstawowych kategorii z zakresu obronności.

Zarówno bezpieczeństwo państwa jako całość, jak i wszystkie jego dziedziny mają swoją politykę, strategię i doktrynę, co w konsekwencji oznacza, że polityka i strategia bezpieczeństwa państwa składa się z polityki i strategii obronnej, polityki i strategii bezpieczeństwa: polityczno-społecznego, ekonomicznego, publicznego, ekologicznego itd.

Polityka obronna (obronności, obrony narodowej), jako część polityki bezpieczeństwa państwa - to zespół działań informacyjno-propagandowych, dyplomatycznych, ekonomicznych, militarnych i innych prowadzonych przez państwo w celu przeciwstawienia się zagrożeniom wojennym i ich skutkom.

Strategia obronna (obronności, obrony narodowej) jest częścią polityki obronnej i jednocześnie częścią szerszej strategii bezpieczeństwa narodowego. Zajmuje się ona sposobami realizacji polityki obronnej. Jej istotą jest optymalizacja użycia sił i środków wydzielonych przez państwo do realizacji celów i zadań określonych przez politykę. Oznacza to stosowne korygowanie ustalonych celów, wydzielanych środków oraz przyjmowanych sposobów postępowania państwa w dziedzinie obronności.

Doktryna obronności (obronna, obrony narodowej) stanowi polityczno-strategiczny zestaw obowiązujących w danym czasie celów obronnych i sposobów ich osiągania, jest jednocześnie częścią szerszej doktryny bezpieczeństwa narodowego. Doktryna obronności - zawarta w oficjalnych dokumentach państwowych zawiera w swej istocie strategiczną decyzję co do realizacji polityki obronnej, czyli co do sposobów przeciwstawienia się zagrożeniom wojennym, w tym zagrożeniom kryzysowym. W tej sytuacji problematyka reagowania kryzysowego staje się podstawowym składnikiem współczesnych koncepcji doktrynalnych w dziedzinie obronności.

Dalszym skonkretyzowaniem i uszczegółowieniem strategii i doktryny obronnej jest **strategia i doktryna militarna**. Ich wyróżniającą cechą jest rodzaj środka obronnego, jakim są siły zbrojne. Strategia militarna zajmuje się sposobami przygotowania i użycia sił zbrojnych do realizacji zadań obronnych. Odpowiednio - doktryna militarna - stanowi obowiązującą koncepcję strategiczną przygotowania (utrzymywania) i użycia sił zbrojnych.

Systemem obronnym państwa nazywamy całość sił i środków, jakie państwo wydziela do realizacji zadań obronnych. Są to środki zarówno militarne (siły zbrojne), jak i pozamilitarne (cywilne). W skład struktury przedmiotowej systemu obronnego RP wchodzi trzy podstawowe elementy: siły zbrojne, pozamilitarne ogniwa obronne oraz organa kierowania obronnością. Strukturę przedmiotową tworzą zadania realizowane przez poszczególne elementy systemu obronnego w ramach przygotowań obronnych, a także w czasie zagrożenia i wojny.

Przygotowania obronne - nazywamy całość przedsięwzięć jakie realizowane są w państwie w czasie pokoju, aby przygotować system obronny państwa do realizacji zadań w razie zagrożenia i wojny.

W odniesieniu do podstawowych pojęć i kategorii bezpieczeństwa państwa można ustalić następującą systematykę:

1) bezpieczeństwo narodowe (państwa) - jako przeciwstawienie się wszelkim zagrożeniom przy użyciu wszystkich posiadanych przez państwo sił i środków;

2) obronność - jako przeciwstawienie się zagrożeniom wojennym, w tym również kryzysowym, przy użyciu wszystkich (militarnych i nie militarnych) sił i środków jakie państwo wydziela do realizacji tych zadań;

3) bezpieczeństwo militarne (sztuka wojenna) - jako przeciwstawienie się zagrożeniom militarnym przy użyciu sił zbrojnych.

Relacje i zależności między bezpieczeństwem państwa, obronnością i sztuką wojenną są hierarchicznie zależne, natomiast między polityką i strategią występują bardzo wyraźne wzajemne uwarunkowania.

2. MIĘDZYNARODOWE UWARUNKOWANIA BEZPIECZEŃSTWA RP

Bezpieczeństwo Polski, na przestrzeni ostatnich kilku lat kształtuje się w zupełnie odmiennych niż dotąd warunkach. Zmiany, jakie zachodzą w Europie Środkowej i Wschodniej, tworzą nowe uwarunkowania bezpieczeństwa Polski, która znalazła się między zjednoczoną Europą Zachodnią, a państwami budującymi młode demokracje.

Bezpieczeństwo państwa wymaga ciągłej analizy zarówno zewnętrznych, jak i wewnętrznych uwarunkowań i czynników, jakie mają wpływ na środowisko, w którym znajduje się Polska. Do najistotniejszych uwarunkowań bezpieczeństwa Polski, możliwych do identyfikacji dziś i w dającej się przewidzieć przyszłości w kontekście sytuacji międzynarodowej, należą:

- 1) stan stosunków Polski z państwami sąsiadującymi;
- 2) obecność i pozycja Polski w zintegrowanych strukturach euroatlantyckich;
- 3) efektywność instrumentów stabilizacyjnych, przekształcającej się architektury europejskiego bezpieczeństwa, w obliczu nowych wyzwań politycznych, ekonomicznych, militarnych i cywilizacyjnych.

Relacje Polski z państwami najbliższego otoczenia nie stwarzają bezpośrednich zagrożeń. Polska podpisała układy regulujące wzajemne stosunki z wszystkimi krajami sąsiadującymi. Nasze stosunki wolne są od jakichkolwiek wzajemnych roszczeń terytorialnych i sporów na tle mniejszości narodowych. Dodatkowym, pozytywnym czynnikiem, zmniejszającym zwłaszcza zagrożenia o charakterze militarnym, są ograniczenia i system monitorowania aktywności wojskowej, jakim podlegają państwa europejskie.

Prawdopodobieństwo wybuchu konfliktu zbrojnego w naszym regionie jest w chwili obecnej niewielkie. Cała Europa objęta jest rozwiniętym systemem monitoringu wszelkich przejawów aktywności militarnej. Ryzyko przeprowadzenia przez którekolwiek państwo niespodziewanego ataku jest dziś

znikome. Państwa sąsiadujące z Polską (z wyjątkiem Rosji) tworząc swoje doktryny obronne rezygnują z czynnika ofensywnego. Wszystkie dostosowują się do reżimów ustanowionych przez Dokument Wiedeński 1994 i Traktat CFE. Również przy modernizacji swoich sił zbrojnych państwa ościennie biorą pod uwagę głównie przystosowanie ich do obrony własnego terytorium oraz uczestniczenia w akcjach pokojowych i humanitarnych. Jednym z czynników redukujących zagrożenia militarne w regionie jest konieczność ograniczania, właściwie we wszystkich państwach europejskich, budżetów wojskowych.

Polska kontynuuje rozbudowę systemu kontaktów, współpracy i konsultacji politycznych z różnymi strukturami NATO. Rozwija relacje z Sojuszem głównie przez realizację programu „Partnerstwo dla Pokoju”. Bardzo ważne jest tworzenie sieci porozumień dwustronnych z poszczególnymi członkami NATO w sprawach obronności i bezpieczeństwa. Nasz kraj zainteresowany jest dalszym rozwijaniem i współpracą w ramach Północnoatlantyckiej Rady Współpracy.

W lipcu 1997 r. został zwołany szczyt NATO, na którym zapadła decyzja o zaproszeniu do rozmów akcesyjnych Polskę, Czechy i Węgry, jako pierwszych państw kandydujących do członkostwa w Sojuszu. Proces akcesyjny rozpoczął się mimo silnego i zdecydowanego sprzeciwu Rosji. Polska popiera wzrost jawności i budowę zaufania międzynarodowego w sferze bezpieczeństwa. Eliminowanie atmosfery niepewności i wzajemnych podejrzeń uważa się w Polsce za ważny czynnik zmniejszenia zagrożeń wojennych.

Dążenie do połączenia z Unią Europejską i przyszłe członkostwo w niej Polski ma podstawowe znaczenie dla utrwalenia w naszym kraju niezawisłej państwowości, demokracji i pomyślnego rozwoju gospodarczego. Jest strategicznym kierunkiem zbliżenia politycznego i gospodarczego oraz udziału Polski w skutecznym, zachodnim systemie zbiorowego bezpieczeństwa. Przystąpienie do Unii Europejskiej niesie też ze sobą poważne wyzwania dla Polski, związane z procesem negocjacyjnym i dostosowawczym oraz przyszłym kształtem integracji europejskiej. Polska sprzyja ewolucji Unii

Europejskiej w kierunku nadania jej charakteru gospodarczo-politycznego, obejmującego także kwestie bezpieczeństwa.

W interesie państwa polskiego leży zwiększanie skuteczności działania Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie. Nasza aktywność skupia się na wykorzystywaniu mechanizmów i instytucji OBWE do zapobiegania konfliktom i rozładowywania napięć między państwami członkowskimi. Polska zamierza wykorzystywać ten proces przy układaniu stosunków dwustronnych z innymi państwami. Kraj nasz uczestniczy w prowadzonych w ramach OBWE rokowaniach rozbrojeniowych, przyczyniając się do tworzenia na obszarze Europy systemu ograniczania zbrojeń i przejrzystości wydatków wojskowych.

Polska działa na rzecz rozbudowy kooperatywnego systemu bezpieczeństwa, składającego się z wielu uzupełniających i zazębiających się instytucji międzynarodowych. Nie tylko rozwija, ale także inicjuje nowe formy więzi dwustronnych, przede wszystkim z państwami sąsiadującymi.

Współpracę sąsiedzką i regionalną traktuje się jako drogę ułatwiającą włączenie w przyszły, ogólnoeuropejski system bezpieczeństwa zbiorowego. W centrum i na wschodzie Europy kształtują się nowe porozumienia regionalne, u podstaw których leżą geograficzne i historyczne podobieństwa oraz specyfika regionu. Taki charakter ma np. współpraca Polski, Czech, Słowacji i Węgier - czyli tzw. Grupy Wyszehradzkiej. Łączą nas nie tylko podobieństwa poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego oraz kierunku reform i strategii politycznej, lecz także ciężar wydarzeń historii najnowszej. Współpraca wyszehradzka może odgrywać pozytywną rolę jako łącznik między Wspólnotą Europejską a państwami Europy Środkowej i Wschodniej.

Polska rozwija przyjazne stosunki i współpracę sąsiedzką, opierając je na poszanowaniu norm i zasad prawa międzynarodowego. System powiązań ekonomicznych ze Wschodem powinien stworzyć nowe perspektywy regionalnej współpracy, odpowiadające naszym wspólnym potrzebom i interesom.

Duże szanse wzmocnienia bezpieczeństwa narodowego tkwią we współpracy międzynarodowej w dziedzinie gospodarczo-obronnej. Polska jest zainteresowana kooperacją w przemyśle zbrojeniowym, wymianą handlową sprzętu i uzbrojenia oraz prowadzeniem wspólnych badań naukowych i wdrożeniowych w dziedzinie obronności z innymi państwami. Pozwoli to na efektywniejsze wykorzystanie potencjałów przemysłu zbrojeniowego państw współpracujących oraz stanie się jeszcze jednym czynnikiem sprzyjającym budowaniu wzajemnego zaufania.

Na uwagę zasługują również pewne zagrożenia. Wynikają one z możliwości niekontrolowanego rozprzestrzeniania broni masowego rażenia i utrzymywania potężnych konwencjonalnych sił zbrojnych przez inne państwa regionu. Nie można wykluczyć groźby wybuchu zbrojnych konfliktów na tle etnicznym i ekonomicznym, a także nieporozumień przygranicznych między podmiotami politycznymi, łącznie z wciągnięciem w orbitę działań militarnych państw ościennych lub całego regionu. Groźbą dla bezpieczeństwa Polski mogą stać się fale migracji ludności lub ekonomiczne następstwa zerwania kontaktów handlowych.

W eliminowaniu źródeł potencjalnych konfliktów doceniać trzeba znacznie także innych niż polityczne i militarne dziedzin ludzkiej aktywności. Dążyć należy do rozszerzania współpracy ekonomicznej i przeciwstawiać się stosowaniu dyskryminacyjnych ograniczeń w tej sferze. Partnerstwo ekonomiczne na arenie międzynarodowej oraz zdrowa gospodarka rynkowa wewnątrz kraju są istotnymi czynnikami stabilizacji politycznej, która zmniejsza niebezpieczeństwo wybuchu konfliktu zbrojnego.

Mówiąc o potencjalnym niebezpieczeństwie konfliktów narodowościowych i terytorialnych w Europie Środkowo-Wschodniej, należy wskazać na ich dwa zasadnicze wymiary, tj. spory i roszczenia terytorialne oraz konflikty dotyczące mniejszości narodowych. Niektóre spory i kontrowersje mogą przybierać na ostrości, budząc uzasadniony niepokój społeczności międzynarodowej. Doty-

czyć to może zwłaszcza kontrowersji powstałych na tle sytuacji rosyjskiej mniejszości narodowej w młodych państwach postradzieckich.

Państwa Europy Środkowej (zwłaszcza Polska i Czechy) o wysokim stopniu jednolitości etnicznej i nie będące źródłem destabilizacji sytuacji międzynarodowej, muszą być przygotowane na sprostanie wyzwaniu, jakie dla ich bezpieczeństwa mogą stwarzać spory i konflikty na tle narodowościowo-terytorialnym w regionie Europy Środkowej i Wschodniej.

Zagrożenie dla bezpieczeństwa Polski związane z ruchami migracyjnymi w Europie pozostają w ścisłym związku z transformacją ustrojową w państwach postkomunistycznych. Przesądzają o tym następujące czynniki:

1) centralne i tranzytowe położenie Polski w Europie, umożliwiające ewentualnym uchodźcom szansę przedostania się do Niemiec, a stamtąd do innych państw Europy Zachodniej;

2) granice z Rosją, Litwą, Białorusią i Ukrainą nie są w pełni uszczelnione, stąd też przepływ ludności z tych republik może odbywać się w sposób niekontrolowany;

3) na terytorium b. ZSRR zamieszkuje ponad dwumilionowa polska mniejszość etniczna, która w razie nasilenia się kryzysowych zjawisk skłaniających do emigracji mogłaby liczyć na preferencyjne potraktowanie w Polsce.

Sytuacja na granicy RP wskazuje na wzrastające zagrożenia przestępczością graniczną, głównie w formie zorganizowanego przerzutu emigrantów z Azji i Afryki.

Coraz poważniejszym zagrożeniem dla bezpieczeństwa wewnętrznego Polski jest przestępczość związana z handlem narkotykami. Do przemytu narkotyków wykorzystuje się głównie drogę morską. Statki z haszyszem i marihuaną coraz częściej docierają do polskich portów z Afryki Północnej (głównie z Algierii i Maroka), przez Hiszpanię. Do przemytu tych narkotyków wykorzystywane są ostatnio także szlaki prowadzące przez Rosję, Białoruś i Ukrainę.

3. WEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA BEZPIECZEŃSTWA RP

3.1. Uwarunkowania społeczno-polityczne

Radykalne przemiany ustrojowe zawsze powodują okresowy wzrost zagrożeń wewnętrznych. Są to przede wszystkim niemilitarne zagrożenia polityczne, społeczne, ekonomiczne itp., które osłabiając państwo zwiększają jego podatność na presje zewnętrzne. Nieuniknione koszty społeczne kryzysu gospodarki, przeprowadzanych głębokich reform rynkowych, a zwłaszcza bezrobocie, sprzyja szerzeniu się frustracji, rozprężenia, wzrostu przestępczości i innych patologicznych zjawisk społecznych. W tych warunkach może tworzyć się atmosfera sprzyjająca rozprzestrzenianiu się groźnych tendencji szowinistycznych lub nacjonalistycznych. Głównym środkiem przeciwstawienia się tym zagrożeniom jest maksymalne przyspieszenie procesu przemian i skracanie okresu przejściowego. Przedłużanie okresu przebudowy niesłoby ze sobą nieuchronnie pogłębienie napięć i zaburzeń społecznych.

Procesy demokratyzacji systemu politycznego, wprowadzenie gospodarki rynkowej i liberalizacja stosunków społecznych wymagają zmiany starych struktur i nawyków. Postęp przemian jest czasem hamowany zarówno przez niewydolność części aparatu administracyjnego, jak i przez świadomą opozycję sił eksternistycznych. Występują też „blokady świadomościowe”, będące wynikiem długoletnich nawyków, a utrudniające społeczną adaptację do nowych warunków.

Przez dziesiątki lat pojęcie „bezpieczeństwa narodowego” nabrało w rozumieniu Polaków znaczenia swoistego kanonu. Ten stereotyp nadal funkcjonuje. Daje się zauważyć, iż zbyt wolno kształtuje się w świadomości Polaków całościowe rozumienie uwarunkowań bezpieczeństwa i składających się na nie czynników: politycznych, militarnych, gospodarczych i społecznych (zwłaszcza kwestii socjalnych, demograficznych, etnicznych, religijnych, światopoglądowych i ekologicznych).

Stosunek społeczeństwa do spraw bezpieczeństwa i obronności jest na ogół pozytywny, choć zróżnicowany w zależności od wieku, wykształcenia i miejsca zamieszkania. Zdecydowanie największe znaczenie przypisujemy bezpieczeństwu granic i ich szczelności. Wojsko postrzegane jest przez zdecydowaną większość społeczeństwa jako jedna z głównych instytucji życia społeczno-politycznego, wnosząca decydujący wkład w zapewnienie bezpieczeństwa państwa. Z drugiej zaś strony znana jest niechęć do odbywania zasadniczej służby wojskowej. Jest to jednak sprzeczność pozorna. Uczuciom patriotycznym nie musi towarzyszyć chęć do „wyrwy w życiorysie”. W dzisiejszych warunkach historycznych i kulturowych nie wydaje się ona tak konieczna, jak jeszcze 20 lat temu.

Świadomość polityczna Polaków nie jest jeszcze w pełni jednoznacznie określona. Dotyczy to np. świadomości historycznej, będącej jednym ze wskaźników tzw. kultury politycznej. Przykładem jest tu wypełnianie „białych plam” w historiografii narodu. Prezentowane, obok rzeczowego kontekstu historii Polski, przykłady jednostronnej oceny zdarzeń - rodzą niepotrzebne podziały. Część społeczeństwa, obserwując w mediach publiczną licytację nad historią i tradycją, wybiera „życie obok”.

Niekorzystne z punktu widzenia bezpieczeństwa państwa są też niekiedy uprzedzenia wobec mniejszości narodowych i religijnych. Daje się jeszcze zaobserwować zachowania o charakterze ksenofobicznym, które manifestują się okazywaniem jawnej niechęci wobec przedstawicieli mniejszości narodowych w Polsce. Nurt ten dominuje wśród ugrupowań skrajnych szermujących hasłami zagrożenia dla polskich interesów narodowych.

Istotne znaczenie dla skuteczności i tempa przemian w Polsce ma przezwyciężanie recesji. Powodzenie przeobrażeń jest w znacznym stopniu uwarunkowane reformą administracyjną, stabilizacją struktur państwa i podniesieniem efektywności ich funkcjonowania.

3.2. Uwarunkowania ekonomiczne

Długofalowe bezpieczeństwo Polski zależy od jej integracji z instytucjami demokratycznego Zachodu, a ta dokona się jedynie pod warunkiem odpowiadania kryteriom sprawnie funkcjonującej demokracji. Zatem wszelkie czynniki opóźniające dopełnienie procesu demokratycznej transformacji kryją w sobie zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa. Obecne stadium reform nie stwarza zagrożenia dla spójności państwa oraz jego wiarygodności jako partnera współpracy gospodarczej. Stosunkowo najszybciej postępuje integracja polityczna nowego ustroju.

Odrębnym zagadnieniem są problemy związane z procesem prywatyzacji i reprivatyzacji. Nieprawidłowości oraz zahamowania w procesach prywatyzacji mogą w skali kraju spowodować niezadowolenie społeczne, które może stworzyć niebezpieczeństwo hamowania transformacji ekonomicznej. W płaszczyźnie międzynarodowej skutkować mogą zahamowaniem napływu inwestycji zagranicznych oraz opóźnieniem procesu integracji z Unią Europejską.

Należy podkreślić, że obok zróżnicowania przestrzennego mamy w Polsce do czynienia z postępującą degradacją środowiska, która potęguje zagrożenia ekologiczne wywierające (nie do końca zbadany) wpływ na stan świadomości Polaków.

O możliwościach zaspokajania finansowych i rzeczowych potrzeb systemu obronnego państwa, w tym sił zbrojnych RP, decydują warunki ekonomiczne. Możliwości finansowania systemu obronnego państwa decydują nie tylko o sytuacji sił zbrojnych, ale także determinują sytuację przemysłu obronnego, utrzymywanie i uzupełnianie strategicznych rezerw państwowych i specjalistycznych, w tym rezerw mobilizacyjnych.

Najbardziej syntetyczną miarą zdolności ekonomicznych państwa jest poziom oraz dynamika wzrostu produktu krajowego brutto (PKB). Wielkość produktu krajowego brutto w przeliczeniu na jednego mieszkańca osiągnęła w Polsce w 1996 r. ok. 7 tys. USD (licząc według siły nabywczej złotego).

Pod tym względem kraj nasz wciąż znacznie ustępuje państwom Unii Europejskiej, w których PKB w przeliczeniu na jednego mieszkańca wynosi około 18,8 tys. USD.

Istotne dla obronności są zmiany w dziedzinie przekształceń własnościowych. Do końca 1996 r. przekształceniami własnościowymi objęto 5585 przedsiębiorstw państwowych (tj. 64% istniejących w 1990 r.), z czego zakończono prywatyzację w 1886 podmiotach. Ponadto zarejestrowanych zostało około 27 tys. spółek z udziałem kapitału zagranicznego (głównie w działalności produkcyjnej i budownictwie). O stopniu zaawansowania prywatyzacji w Polsce świadczy również udział sektora prywatnego w tworzeniu PKB, który w 1996 r. wynosił ok. 60%.

Problematyka zagranicznych stosunków ekonomicznych (handel i zadłużenie) stanowi jeden z istotnych problemów związanych zarówno z rozwojem ekonomicznym, jak i z bezpieczeństwem Polski. Głównymi partnerami handlowymi Polski są obecnie państwa Unii Europejskiej.

Ważny dla bezpieczeństwa państwa jest problem samowystarczalności surowcowej, a szczególnie w zakresie surowców energetycznych (węgiel kamienny, brunatny, gazu ziemnego i ropy naftowej) oraz składników i komponentów dla przemysłu metalurgicznego, chemicznego, farmaceutycznego itp.

Polska jest samowystarczalna jeśli chodzi o zabezpieczanie potrzeb na węgiel kamienny i brunatny oraz gaz koksowniczy. Problemem natomiast może być zaspokojenie popytu na gaz ziemny, bowiem około 60% tego surowca importujemy z Rosji. W przypadku przerwania dostaw importowych oraz zachowania priorytetu zaopatrzenia odbiorców komunalnych znacząca liczba przedsiębiorstw, szczególnie w branży chemicznej, metalurgicznej i nawozów sztucznych musiałaby ograniczyć lub przerwać produkcję.

W zakresie dostaw ropy naftowej istnieje możliwość zdywersyfikowania źródeł jej zakupu (Rosja, Norwegia, kraje arabskie). Niemniej zakłócenia w jej dostawach mogą rzutować negatywnie na zaopatrzenie rynku, w tym na funkcjonowanie przemysłu petrochemicznego, farmaceutycznego itp.

Import surowców nie energetycznych w całości zaspokaja potrzeby w zakresie dostaw rudy żelaza, rudy aluminium oraz składników i komponentów do wytwarzania uszlachetnionych gatunków stali niezbędnych dla przemysłu obronnego, łożyskowego, narzędziowego itp. W odróżnieniu od dostaw gazu i ropy naftowej zaopatrzenie przemysłu w importowane składniki i komponenty nie powinno stwarzać większych problemów, bowiem są one dostępne na wielu rynkach zagranicznych.

3.3. Świadomość i edukacja obronna

Szalenie istotnym czynnikiem wewnętrznym warunkującym bezpieczeństwo państwa jest świadomość i edukacja obronna. Wraz ze zmianą ustroju politycznego nastąpiła w Polsce zmiana świadomości społecznej obywateli. Jej wyznacznikiem jest prezentowany przez obywatela system wartości, obejmujący tak wiedzę, jak i opinie, poglądy, postawy i zachowania.

Świadomość społeczna, a zwłaszcza świadomość obronna uległa generalnie obniżeniu. Obserwuje się swoistą niespójność postaw - z jednej strony społeczeństwo bardzo wysoko ceni wojsko, jako instytucję społecznego zaufania, z drugiej zaś strony - absolutnie neguje potrzebę i chęć własnych świadczeń na rzecz wojska i obronności.

Edukacja i wychowanie proobronne społeczeństwa winny być istotnym czynnikiem polskiego modelu oświatowo-wychowawczego. Niestety, jesteśmy na początku drogi w budowie nowego ogólnokrajowego systemu kształcącego świadomość proobronną społeczeństwa. Funkcjonują luźno ze sobą powiązane ogniwa, takie jak: rodzina, szkoły, organizacje i stowarzyszenia, instytucje kulturalno-oświatowe, kościoły i związki wyznaniowe, wydawnictwa i media. Działalność ich jest jednak mocno rozproszona i nie spójna.

Nie wszystkie powołane do tego instytucje potrafiły dostosować się do nowych warunków i znaleźć skuteczne formy oddziaływania edukacyjnego.

Dotyczy to zwłaszcza nadzwyczajnych zagrożeń czasu pokoju i w pewnej mierze obrony cywilnej (pokazała to dobitnie powódź w lipcu 1997 r.).

System kształcenia obronnego został poważnie zniekształcony. Młodzież kończąca edukację na szkole podstawowej (jest to znaczna grupa) nie spotyka się z problematyką obronności w systemie szkolnym. Ma to wyraźne, negatywne skutki w procesie przygotowania do obowiązku służby wojskowej. Edukację obronną prowadzi szkoła średnia oraz niektóre stowarzyszenia społeczne (np.: LOK, Aeroklub Polski, ZHP i ZHR, Związek OSP, PCK i inne).

Od 1995 r. funkcjonuje przy Uniwersytecie Warszawskim Studium Bezpieczeństwa Narodowego. Jego zasięg jest jeszcze niewielki i nie jest ono w stanie zaspokoić wszystkich potrzeb informacyjno-kształcących w tym względzie. Wznowiono także szkolenie obronne kadr kierowniczych administracji centralnej i terenowej.

4. POLITYKA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA

Polityka państwa w danej dziedzinie to całość działań obejmujących określenie celów i zadań oraz sposobów i środków ich realizacji, a także kierowanie przygotowaniem i realizacją tych zadań.

Podstawowe założenia polskiej polityki bezpieczeństwa zawarte zostały w dwóch przyjętych przez prezydenta RP i Komitet Obrony Kraju dokumentach - załącznik 1:

1. „Założenia polskiej polityki bezpieczeństwa”,
2. „Polityka bezpieczeństwa i strategia obronna Rzeczypospolitej Polskiej”.

W pierwszym dokumencie określono podstawowe zasady i zakres polskiej polityki bezpieczeństwa państwa. Dokument ten określa, że:

- bezpieczeństwo państwa obejmuje zarówno sferę polityczną, gospodarczą, militarną, ekologiczną oraz aspekty społeczne i etniczne. We wszystkich tych dziedzinach polska polityka bezpieczeństwa państwa jest zgodna z prawem międzynarodowym;
- Rzeczpospolita Polska traktuje jako nienaruszalne istniejące granice i nie ma żadnych roszczeń terytorialnych wobec sąsiadów;
- Rzeczpospolita Polska szanuje suwerenność innych państw i wyrzeka się użycia siły oraz pragnie ściśle współpracować z państwami sąsiadującymi;
- podstawowe znaczenie dla Polski ma integracja z Europą Zachodnią na zasadzie równorzędnego partnera dla państw rozwiniętych;
- Rzeczpospolita Polska popiera wszelkie negocjacje zmierzające do zbudowania przyszłego wspólnego systemu bezpieczeństwa o euroatlantyckim wymiarze;
- wdrażane w Polsce reformy powinny w jak najmniejszym stopniu ograniczać powstawanie negatywnych skutków wpływających na wzrost napięć wewnętrznych. Powodzenia dokonywanych przeobrażeń należy poszukiwać w prawidłowym procesie prywatyzacji oraz w skuteczności podjętej reformy administracji wzmacniającej strukturę kierowania państwem.

Drugi dokument - rozwija i precyzuje zasady polityki w dziedzinie zewnętrznego i wewnętrznego bezpieczeństwa państwa oraz ustala założenia strategii obronnej, a w tym określa cel strategiczny obrony Rzeczypospolitej Polskiej, strukturę systemu obronnego państwa oraz główne zadania realizowane przez poszczególne jego elementy i ogniwa. Te generalne założenia legły u podstaw formułowania i realizowania polskiej polityki bezpieczeństwa państwa i mają swoje odzwierciedlenie w źródłach powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej (konstytucji, ustawach, ratyfikowanych umowach międzynarodowych oraz rozporządzeniach).

Polska polityka bezpieczeństwa narodowego jest zgodna z demokratycznymi standardami zapewniającymi cywilne i demokratyczne zwierzchnictwo nad siłami zbrojnymi, jako jednego z najważniejszych kierunków działań przystosowujących Polskę do członkostwa w NATO.

Z członkostwem w strukturach sojuszniczej współpracy z demokratycznymi państwami „Zachodu” wiąże się następujące żywotne interesy Polski:

1) nadrobienie opóźnień rozwojowych, a tym samym trwałe zapobieżenie niebezpiecznej marginalizacji Polski i ewentualnym tendencjom regresu ku niedemokratycznym formom ustrojowym;

2) trwałe przekreślenie możliwości traktowania Polski jako obszaru między mocarstwowej gry o strefę wpływów i dążenia do podważenia suwerennego statusu państwa polskiego przez niedemokratyczne, „rewizjonistyczne” mocarstwo;

3) uzyskanie wpływu na decyzje NATO i UE, co jest równoznaczne ze zmianą statusu państwa będącego jedynie odbiorcą konsekwencji tych decyzji w państwo uczestniczące w ich kształtowaniu. Ceną jest poddanie suwerenności kraju ograniczeniom właściwym ugrupowaniu integracyjnemu, choć zarazem Polska jako członek UE nie pogorszy, lecz poprawi swoją pozycję;

4) możliwość kształtowania korzystnych więzi z Rosją bez groźby wasalizacji Polski;

5) niedopuszczenie do osamotnienia Polski w przypadku pojawienia się bezpośredniego zagrożenia.

Głównym zadaniem polskiej polityki bezpieczeństwa narodowego jest powiązanie polityki zagranicznej, wewnętrznej, gospodarczej i obronnej oraz działalności naukowo-technicznej, socjologicznej i militarnej dla osiągnięcia celu nadrzędnego jakim jest ochrona i obrona niepodległości i suwerenności państwa oraz nienaruszalności jego granic.

W polityce zagranicznej Rzeczpospolita Polska:

- dąży do pokojowego współistnienia wszystkich państw i narodów oraz przestrzegania przez nie prawa międzynarodowego, kładąc szczególny nacisk na suwerenność i bezpieczeństwo każdego państwa, nie ingerencję w sprawy wewnętrzne i wypełnienie przyjętych zobowiązań międzynarodowych łącznie z przestrzeganiem prawa konfliktów zbrojnych i jego norm humanitarnych;

- za ważne elementy systemu bezpieczeństwa Rzeczpospolita Polska uznaje Kartę Narodów Zjednoczonych oraz inne umowy międzynarodowe, w tym głównie akt Końcowy Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie. Stosownie do tego wyrzeka się użycia siły lub groźby jej użycia w stosunkach międzynarodowych i w żadnych okolicznościach nie rozpocznie działań przeciwko innemu państwu;

- nie wysuwa żadnych roszczeń terytorialnych i nie uważa żadnego państwa za swojego wroga. Uznaje nienaruszalność i niezmienność swych granic za istotną przesłankę pokoju na kontynencie europejskim;

- opowiada się za jawnością działalności wojskowej i uważa za uzasadnione utrzymywanie przez państwa tylko takich sił zbrojnych, które zapewniłyby niezbędną wystarczalność obronną bez możliwości dokonania agresji i prowadzenia operacji ofensywnych na terytorium innego państwa;

- występuje przeciwko wszelkim formom wyścigu zbrojeń, szczególnie broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia;

- opowiada się za zlikwidowaniem zapasów broni masowego rażenia, ustanowienia całkowitego zakazu jej produkcji i stosowania.

W polityce wewnętrznej Rzeczpospolita Polska:

- uwzględnia wychowanie społeczeństwa w duchu pokoju, szacunku dla wszystkich narodów i państw oraz ich demokratycznych przemian i dróg rozwoju;

- pogłębia patriotyzm i dumę narodową, kształtuje postawy obywatelskie, zrozumienie potrzeb powinności na rzecz obrony państwa;

- w reformowaniu systemu obronnego dąży do uspołecznienia polityki obronnej, co oznacza, że z jednej strony tworzy właściwy klimat dla spraw obrony narodowej, pogłębia społeczną i obywatelską odpowiedzialność za stan obrony państwa, a z drugiej strony zapewnia kontrolę i oddziaływanie społeczeństwa na prowadzenie polityki obronnej przez organy władzy państwowej.

W polityce ekonomicznej (gospodarczej) Rzeczpospolita Polska:

- buduje swoją obronność odpowiednio do potencjału ekonomicznego kraju, stosując przy tym zasadę łączenia celów i zadań gospodarczych z obronnymi;

- przygotowuje gospodarkę narodową do produkcji i świadczenia usług, zapewniających złożony proces gotowości obronnej państwa w czasie pokoju oraz stopniowe zwiększanie wysiłków w czasie zagrożenia i wojny.

Z powyższego wynika, że polska racja stanu stymuluje taką politykę bezpieczeństwa, która ma na względzie nie tylko niedopuszczenie do osamotnienia Polski w obliczu ewentualnego zagrożenia agresją, lecz także zapewnienie optymalnych warunków do utrwalenia suwerenności kraju oraz jego gospodarczego i cywilizacyjnego rozwoju (awansu). Zakłada ona komplementarność wysiłków na rzecz umocnienia i rozwijania stosunków z sąsiadami, poszerzania zakresu i form współpracy międzynarodowej i regionalnej, pełnego uczestnictwa w procesach europejskiej integracji i w transatlantyckiej strukturze bezpieczeństwa. W tym kierunku zmierzają różne formy współpracy, a w tym zamierzenia w ramach Północnoatlantyckiej Rady Współpracy (NACC) oraz Programie Partnerstwa dla Pokoju (PdP).

Północnoatlantycka Rada Współpracy jest pierwszym forum pozwalającym na uruchomienie i rozwój regularnego dialogu i współpracy między NATO, a krajami Europy Środkowej i Wschodniej, które w istotny sposób przyczyniło się do umocnienia zaufania i poprawy klimatu międzynarodowego. Dobrze służyły temu między innymi systematyczne spotkania ministrów i ambasadorów NACC, a także pierwsze formy praktycznej współpracy realizowanej na bazie rocznych planów (Work Plan for Dialogue and Cooperation).

Polska od początku aktywnie uczestniczyła w pracach NACC biorąc udział zarówno w politycznym dialogu prowadzonym na tym forum, jak i w zdecydowanej większości wspólnych przedsięwzięć. Wyniesione stąd doświadczenia (między innymi z prac Grupy Ad Hoc ds. operacji pokojowych) w istotny sposób ułatwiają nam współdziałanie z Sojuszem na obecnym etapie.

Partnerstwo dla Pokoju - dzięki szerokiej akceptacji międzynarodowej i sprawnej realizacji w latach 1994-1997, PdP uzyskało trwałe miejsce wśród europejskich powiązań w dziedzinie bezpieczeństwa, a jednocześnie wykazało tkwiące w nim ogromne możliwości dalszego rozwoju. Polska od początku starała się odgrywać rolę jednego z wiodących państw „Partnerstwa” przyczyniając się do rozwoju zarówno jego idei, jak i praktycznego kształtu. Partnerstwo dla Pokoju traktowane jest jako program przygotowujący do członkostwa oraz ugruntowujący stabilność i szerszą współpracę w dziedzinie bezpieczeństwa w Europie, koncentrującą się przede wszystkim na rozwijaniu wszechstronnych możliwości współdziałania z siłami Sojuszu.

5. POLITYKA OBRONNA RP

Polityka obronna Rzeczypospolitej Polskiej jest częścią (dziedzina) polityki państwa zajmującej się przygotowaniem i utrzymaniem na odpowiednim poziomie potencjału obronnego państwa w czasie pokoju do sprawnego jego rozwijania w czasie zagrożenia i skutecznego wykorzystania w czasie wojny. Kierunki działania nakreślone w ramach polityki obronnej obowiązują wszystkie organy władzy i administracji państwowej, terenowej, samorządu terytorialnego, partii politycznych, organizacji zawodowych, społecznych i kulturalnych, a także obywateli.

Z powyższego wynika, że polityka obronna RP kształtuje obronność jako rosnącą funkcję państwa demokratycznego, w zakresie skoordynowanego działania w czasie pokoju, zagrożenia i wojny. Należy ją rozpatrywać w kontekście zmian jakie zaszły i zachodzą współcześnie w Europie i na świecie, w ścisłym związku z „polską racją stanu”.

Polityka obronna Rzeczypospolitej Polskiej, podobnie, jak polityka każdego państwa, musi być oparta na systematycznej analizie różnorodnych czynników, wśród których za najistotniejszą należy uznać ocenę ewentualnych zagrożeń wojennych i wynikających z nich potrzeb obronnych oraz możliwości ekonomicznych państwa - schemat 4. Tak rozumiana polityka obronna zajmuje się czterema głównymi problemami, którymi są:

1) ocena warunków bezpieczeństwa państwa, w tym sprecyzowanie możliwych zagrożeń i ich skutków;

2) określanie programu (zestawu celów i zadań) przeciwstawiania się potencjalnym zagrożeniom wojennym, w tym reagowania kryzysowego i zapobiegania wybuchowi konfliktu wojennego oraz koncepcji prowadzenia działań wojennych;

3) ustalenie sił i środków niezbędnych do realizacji powyższego programu, czyli składu i struktury systemu obronnego państwa, w tym zwłaszcza jego sił zbrojnych;

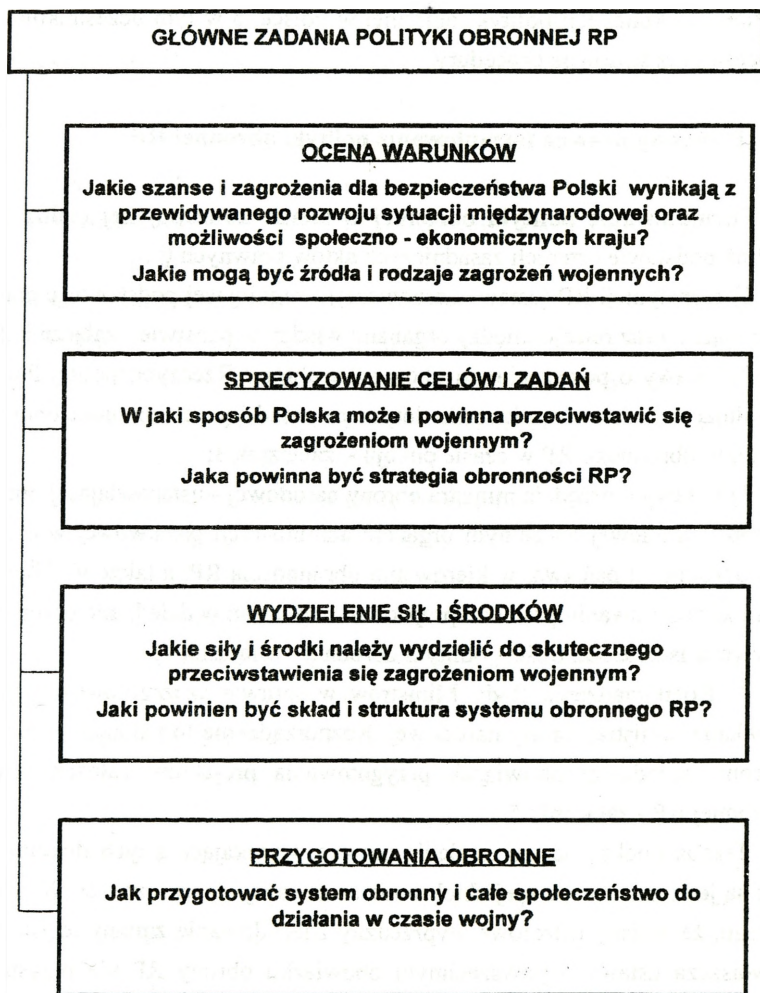
4) koordynacja przygotowań obronnych w czasie pokoju, czyli przygotowanie systemu obronnego do realizacji zadań w czasie kryzysu zagrożenia i wojny.

Od lipca 1997 r. przed polityką obronną RP stoi nowy praktyczny problem, jakim jest określenie modelu członkostwa Polski w NATO. Postulowany przez Polskę model integracji ze strukturami politycznymi i wojskowymi Sojuszu zakłada:

- 1) akceptację strategii Sojuszu zawartą w Koncepcji Strategicznej i innych dokumentach przyjętych przez Radę Północnoatlantycką;
- 2) uczestnictwo w zintegrowanej strukturze wojskowej i procesie planowania obrony;
- 3) gotowość do czasowej, ewentualnie stałej, podyktowanej względami strategicznymi lub operacyjnymi, dyslokacji sił państw Sojuszu na terytorium Polski oraz sił polskich na terytoriach państw członkowskich NATO;
- 4) wolę rozbudowy i modernizacji infrastruktury w kierunku uzyskania zdolności do przyjmowania sił państw NATO, wynikającą z dążenia do wypełnienia przez Polskę roli „host nation” (państwa przyjmującego na swoim terytorium sojusznicze siły zbrojne);
- 5) wolę przygotowania nowoczesnych sił zbrojnych, w pełni interoperacyjnych z armiami sojuszniczymi, poprzez systematyczne wdrażanie wspólnych standardów i procedur działania i modernizacji ich wyposażenia;
- 6) stałe, regularne szkolenia i ćwiczenia przygotowujące do współdziałania w systemie koalicyjnej obrony;
- 7) gotowość do udziału w nowych misjach Sojuszu, związanych z utrzymaniem pokoju.

Model ten optymalizuje skuteczne wypełnienie, zarówno przez Polskę jak i Sojusz, zobowiązań wynikających z Traktatu Waszyngtońskiego. Odpowiada on równocześnie, wyrażonym w studium o rozszerzeniu NATO oczekiwaniom, jakie Sojusz wiąże z uczestnictwem nowych członków w budowie stabilnego układu polityczno-militarnego na kontynencie oraz skutecznego systemu zapobiegania kryzysom.

POLITYKA OBRONNA

6. FORMUŁOWANIE POLITYKI OBRONNEJ RP

Polityka obronna obejmuje całość spraw związanych z przygotowaniem i realizacją obronności Państwa. W rozdziale tym przedstawiono proces formułowania koncepcji polityki obronnej w Polsce, a w tym uczestników tego procesu oraz stosowne procedury.

6.1. Podstawy prawne formułowania polityki obronnej RP

Formułowanie polityki obronnej w sferze koncepcyjnej realizowane jest na podstawie czterech zasadniczych aktów prawnych tj.:

1) Konstytucji RP (ustawy zasadniczej) - regulującej podstawowe prawa i obowiązki oraz relacje między organami władzy w państwie - załącznik 2;

2) Ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej regulującej podstawowe kwestie dotyczące zasad i procedur funkcjonowania systemu obronnego RP w czasie pokoju - załącznik 3;

3) Ustawy o urzędzie ministra obrony narodowej - ustanawiającej ministra obrony narodowej naczelnym organem administracji państwowej w dziedzinie obronności państwa, w kierowaniu obronnością RP, a także w inicjowaniu i koordynowaniu prac nad projektami rozwiązań w dziedzinie obronności, a więc w istocie nad treścią polityki obronnej - załącznik 4;

4) Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie szczegółowego zakresu działania ministra obrony narodowej. Rozporządzenie to nakłada na ministra obrony narodowej obowiązek przygotowania projektów założeń polityki obronnej RP - załącznik 5.

Trzeba podkreślić, że ustalenia prawne, wynikające z tych dokumentów nie są jednoznaczne, a niejednokrotnie są ze sobą w sprzeczności. Wynika to z tego, że zmiany ustrojowe wyprzedziły zdecydowanie zmiany legislacyjne. Zwłaszcza ustawa o powszechnym obowiązku obrony RP nie przystaje w wielu rozwiązaniach do nowej rzeczywistości. W sumie powoduje to niezbyt

jasne rozdzielenie kompetencji w dziedzinie obronności, a tym samym w formułowaniu polityki obronnej państwa.

6.2. Organy państwowe uczestniczące w formułowaniu i aktualizacji polityki obronnej państwa

W świetle obowiązujących przepisów prawnych wynikających z podstawowych aktów prawnych w tworzeniu polityki obronnej RP uczestniczą:

1) **Sejm i Senat** - tworząc stosowne ustawy ustanawiają zadania i kompetencje organów państwowych w sprawach obronności;

2) **Prezydent RP** - koordynujący wypracowywanie koncepcji polityki obronnej i strategii obronności państwa;

3) **Rada Ministrów**, która zapewnia zewnętrzne i wewnętrzne bezpieczeństwo państwa oraz sprawuje ogólne kierownictwo w dziedzinie obronności;

4) **Minister Obrony Narodowej** - jako naczelny organ administracji państwowej w dziedzinie obronności. Z upoważnienia Rady Ministrów przygotowuje projekty założeń polityki obronnej RP;

5) **Komitet Spraw Obronnych Rady Ministrów** - wewnętrzny kolegialny organ Rady Ministrów zapewniający realizację i koordynację zadań Rady Ministrów i innych organów administracji państwowej w zakresie wewnętrznego i zewnętrznego bezpieczeństwa państwa;

6) **Komitet Obrony Kraju** - jako organ właściwy w sprawach obronności i bezpieczeństwa państwa jest utrzymywany zgodnie z ustaleniami ustawy o powszechnym obowiązku obrony RP, która już w wielu kwestiach nie odpowiada obecnym realiom zwłaszcza wynikającym z Konstytucji RP.

Tak duża ilość organów państwowych zaangażowanych w tworzenie polityki obronnej RP z jednej strony komplikuje sam proces formułowania treści polityki obronnej, a z drugiej strony gwarantuje pełną cywilną i demokratyczną kontrolę nad tym procesem.

Po wejściu w życie Konstytucji RP oraz ustawy o ministrze obrony narodowej i Rozporządzenia RM w sprawie szczegółowego zakresu działania ministra obrony narodowej w procesach tworzenia (formułowanie i aktualizacji) polityki obronnej:

1) wzrosła wyraźnie rola Rady Ministrów i struktur rządowych, osłabła natomiast rola ponadrządowego Komitetu Obrony Kraju;

2) ciężar odpowiedzialności za przygotowanie propozycji w tym zakresie wyraźnie przesunął się ze struktur wykonawczych Komitetu Obrony Kraju do wykonawczych struktur rządowych, a w tym głównie ministra obrony narodowej, jako naczelnego organu administracji państwowej w dziedzinie obronności.

Ponadto zgodnie z nadal obowiązującą ustawą o powszechnym obowiązku obrony RP Komitet Obrony Kraju musi również uczestniczyć w rozstrzyganiu podstawowych kwestii w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego i obronności. Na tym tle istnieje pewna niejasność podziału kompetencji między Ministerstwem Obrony Narodowej i Biurem Bezpieczeństwa Narodowego, które jest aparatem wykonawczym prezydenta RP i Komitetu Obrony Kraju. Przyjmuje się obecnie, że Biuro Bezpieczeństwa Narodowego odgrywać będzie wiodącą rolę w odniesieniu do formułowania projektów całościowej polityki i strategii bezpieczeństwa narodowego, natomiast Ministerstwo Obrony Narodowej przygotowywać będzie projekty rozwiązań w dziedzinie polityki i strategii obronnej, stanowiącej podstawową część polityki i strategii bezpieczeństwa państwa.

6.3. Proces tworzenia (formułowania, aktualizacji) polityki obronnej RP

W świetle obowiązującego prawa cały proces zarówno formułowania, jak i aktualizacji polityki i strategii obronnej RP powinien przebiegać następująco - schemat 5:

Etap pierwszy - przygotowanie wstępnego projektu przez Ministerstwo Obrony Narodowej z udziałem, na poziomie roboczym, przedstawicieli zainteresowanych ministerstw i instytucji i rozpatrzenie go na Zespole Ministra Obrony Narodowej oraz przyjęcie przez ministra obrony narodowej.

Etap drugi - uzgodnienia międzyresortowe projektu i skorygowanie go stosownie do rezultatów uzgodnień. W tym etapie uczestniczą aktywnie w procesie formowania polityki obronnej wszystkie zainteresowane instytucje rządowe oraz Biuro Bezpieczeństwa Narodowego.

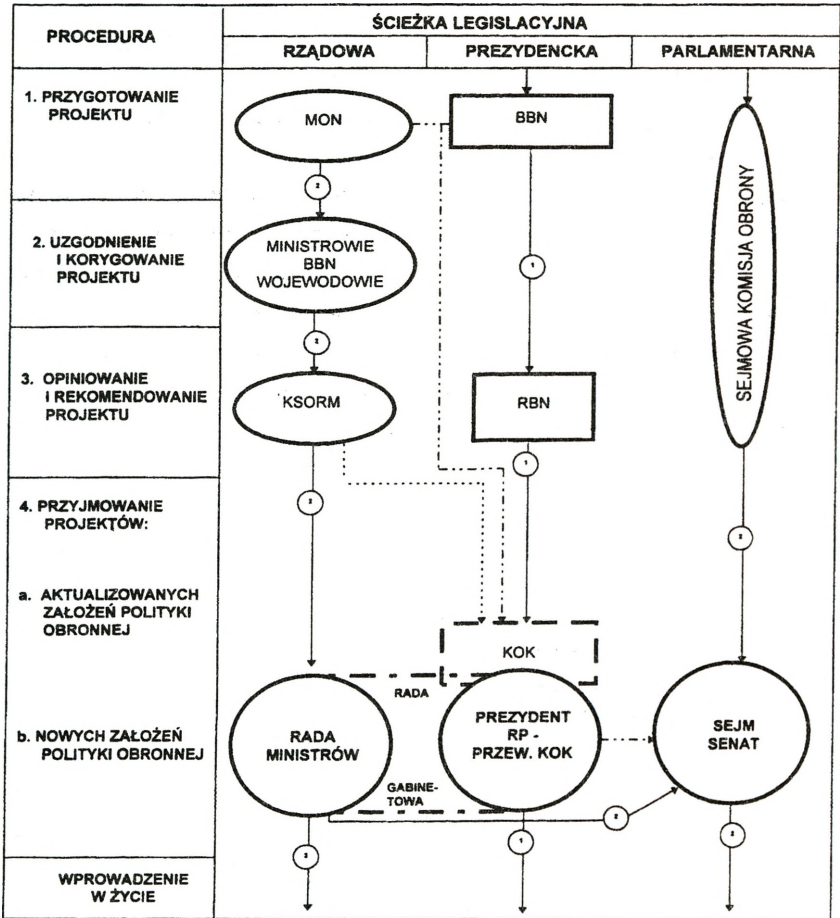
Etap trzeci - rozpatrzenie, zaopiniowanie i rekomendowanie projektu przez Komitet Spraw Obronnych Rady Ministrów. W tym etapie rozstrzyga się ewentualne sporne kwestie i ostatecznie ustala się jednolity tekst projektu, który następnie rekomenduje się do przyjęcia przez Radę Ministrów.

Etap czwarty - dalsza droga procesu formułowania lub aktualizacji polityki obronnej zależy od tego czy projekt powinien być zatwierdzony przez prezydenta RP, czy też przez Radę Ministrów, lub też przez Parlament. Zakłada się że:

1) **aktualizacji już istniejących założeń** dokonywałby prezydent RP i Komitet Obrony Kraju, ponieważ w tym trybie zostały przyjęte obowiązujące założenia. W tym przypadku projekt zaopiniowany przez KSORM lub nawet z pominięciem go, kierowany byłby do KOK;

2) **nowe założenia obronne** - jako doktryna obronna państwa powinny być przyjmowane - albo przez Radę Ministrów zwołaną i obradującą pod przewodnictwem prezydenta RP (Radę Gabinetową), albo przez Sejm. W tym przypadku z Komitetu Spraw Obronnych Rady Ministrów projekt takiego dokumentu trafiłby do Rady Ministrów, która rozpatrywałaby go na posiedzeniu pod przewodnictwem prezydenta RP. Biuro Bezpieczeństwa Narodowego uczestniczyłoby bezpośrednio w fazie uzgodnień oraz przygotowałoby opinię o projekcie dla prezydenta RP przed posiedzeniem Rady Gabinetowej. Jeżeli doktryna miałaby być przyjmowana przez Sejm, to po zarekomendowaniu jej przez Radę Ministrów, dokument skierowany byłby do Sejmu.

FORMUŁOWANIE I UAKTUALNIANIE ZAŁOŻEŃ POLITYKI OBRONNEJ RP

Decydenci: RADA MINISTRÓW; PREZYDENT RP i KOK; SEJM; SENAT

- Aktualizacja założeń polityki obronnej

- Tworzenie nowych założeń polityki obronnej

- Wykorzystanie inicjatywy legislacyjnej Prezydenta RP

W obecnej sytuacji prawnej możliwy jest jeszcze jeden wariant procedury doprowadzenia takiego dokumentu do przyjęcia przez Sejm. Polega on na skorzystaniu przez prezydenta RP z prawa do inicjatywy legislacyjnej i skierowanie odpowiedniego projektu do Sejmu.

Z powyższego wynika, że proces formułowania i uaktualniania treści polityki obronnej w Polsce może przebiegać trzema ścieżkami: rządową, prezydencką i parlamentarną. Zastosowanie jednej z niej zależy od rodzaju sprawy (aktualizacja, czy formułowanie od nowa) oraz od woli, aktywności i dynamiki poszczególnych organów państwa odpowiedzialnych za sprawy obronności. W sumie możemy stwierdzić, że istniejące procedury formułowania polityki obronnej odpowiadają wymaganiom państwa demokratycznego.

7. STRATEGIA OBRONNA RP

Strategia obronna jest koncepcyjną częścią polityki obronnej i zajmuje się optymalizacją przygotowania i użycia sił i środków wydzielanych przez państwo do realizacji celów oraz zadań określonych przez politykę obronną. W istocie strategia obronna musi rozpatrywać te same problemy, którymi zajmuje się polityka obronna, ale problemy te rozpatruje w aspekcie optymalizacji sposobów realizacji zadań. Przy rozpatrywaniu tych problemów występują przez cały czas sprzężenia zwrotne między poszczególnymi elementami, tezami i etapami polityki i strategii obronnej. Oznacza to stosowne korygowanie ustalonych celów, wydzielanych środków oraz przyjmowanych sposobów postępowania państwa w dziedzinie obronności.

Będący wynikiem takiego procesu optymalizacji polityczno-strategiczny zestaw obowiązujących w danym czasie celów obronnych i sposobów ich osiągania nazywany jest **doktryną obronną**, która w istocie zawiera strategiczną decyzję co do realizacji polityki obronnej, czyli co do sposobów przeciwstawienia się zagrożeniom wojennym, w tym również zewnętrznym zagrożeniom kryzysowym. To wymaga posiadania w państwie, zarówno obowiązującej koncepcji, jak i sprawnego systemu reagowania kryzysowego, które są podstawowymi składnikami współczesnych doktryn i systemów w dziedzinie obronności.

7.1. Zagrożenia wojenne RP

Uwzględniając jakościową zmianę międzynarodowych uwarunkowań Polski oceniamy, że mimo pozytywnych tendencji w rozwoju sytuacji międzynarodowej musimy być stale przygotowani do przeciwstawienia się potencjalnym zagrożeniom wojennym, których w dającej się przewidzieć przyszłości wykluczyć nie można. Będą one istnieć, niezależnie od woli politycznej poszczególnych państw, ponieważ mają swoje podłoże zwłaszcza w niestabilno-

ści politycznej, społecznej i ekonomicznej, zwłaszcza w Europie Środkowo - Wschodniej.

Potencjalne zagrożenia wojenne Polski według prawdopodobieństwa i charakteru można uszeregować następująco:

- kryzys polityczno-militarny w bliższym lub dalszym otoczeniu Polski - przyjmujemy jako sytuację najbardziej prawdopodobną,
- lokalny, ograniczony co do celów i skali konflikt zbrojny - przyjmujemy jako sytuację mniej prawdopodobną,
- wojnę powszechną - przyjmujemy jako sytuację bardzo mało prawdopodobną.

Kryzys polityczno-militarny w otoczeniu Polski może przynieść dla nas przede wszystkim zagrożenia pośrednie - czyli takie, które nie mają charakteru bezpośredniej agresji zbrojnej. Mogą to być głównie akty terroru, wzrost przestępczości zorganizowanej, naruszenia granicy, fale cywilnych i wojskowych uchodźców, skażenia promieniotwórcze i chemiczne, epidemie, wypadki band zbrojnych oraz czasowe naruszenia terytorium przez zgrupowania bojowe walczących stron itp. Zagrożenia pośrednie mogą wiązać się także z ewentualnym udziałem Polski - w ramach sił międzynarodowych - w rozwiązywaniu konfliktów zbrojnych toczących się z dala od jej terytorium.

W razie konfliktu lokalnego bezpośrednie lądowe działania zbrojne objęłyby tylko część terytorium Polski, zaś uderzenia lotnicze i raketowe, akcje rajdowe, desantowe i dywersyjne mogłyby objąć całe terytorium kraju.

Wojna powszechna - której uczestnikiem mogłaby stać się Polska nawet niezależnie od swej woli - może być efektem rozszerzenia się konfliktu lokalnego, z góry zaplanowanym celem agresora lub skutkiem konfliktu kontynentalnego lub globalnego.

7.2. Koncepcje strategiczne obrony RP

Strategia obronna naszego państwa - w sytuacji kiedy Polska nie jest członkiem żadnego sojuszu militarnego - zakłada gotowość do przeciwstawienia się wszystkim rodzajom zagrożeń samodzielnie, a także z uwzględnieniem pomocy międzynarodowej na trzech płaszczyznach - schemat 6:

- **zapobieganie konfliktom i rozwiązywanie kryzysów** poprzez: prowadzenie aktywnej współpracy międzynarodowej; odstraszenie militarne (utrzymywanie systemu obronnego państwa na odpowiednim poziomie gotowości obronnej i gotowości bojowej sił zbrojnych stosownie do sytuacji); udział sił zbrojnych w międzynarodowych misjach pokojowych oraz aktywny udział w budowie przyszłościowego systemu wspólnego bezpieczeństwa,

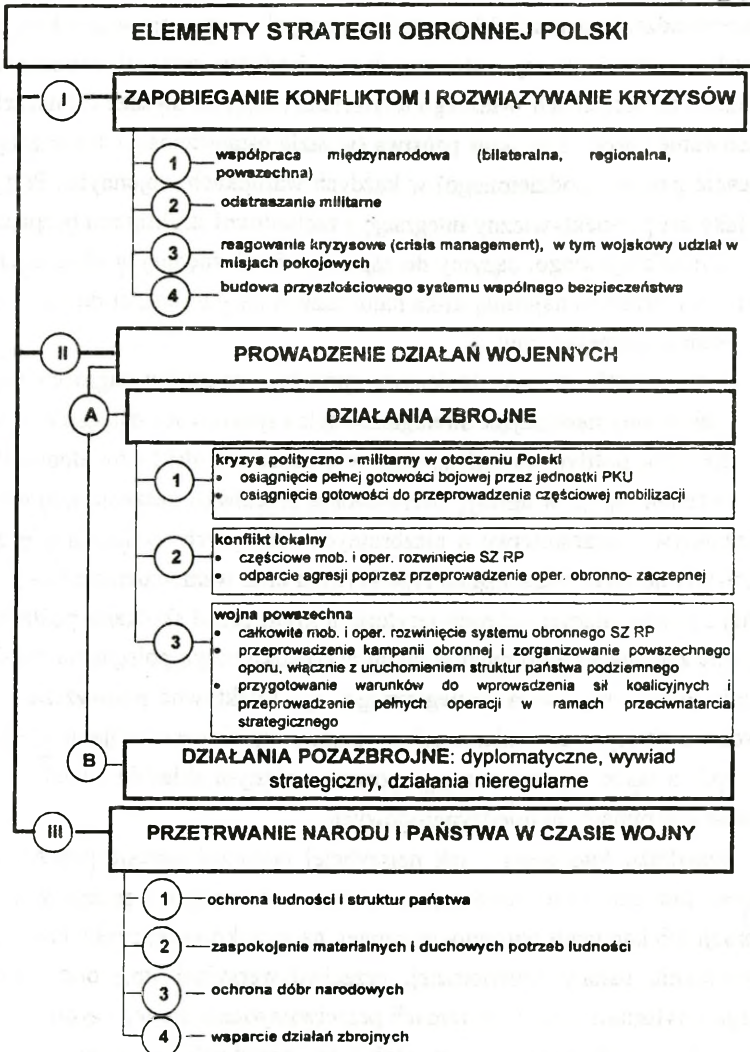
- **skuteczne prowadzenie działań**, w tym działań zbrojnych i poza zbrojnych,

- **zapewnienie warunków przetrwania narodu i państwa w czasie wojny** poprzez: ochronę ludności i struktur państwa, zaspokajanie materialnych i duchowych potrzeb ludności; wspieranie działań sił zbrojnych.

Osiąganiu strategicznych celów Polski służy bezpośrednio integracja z euroatlantyckimi strukturami bezpieczeństwa, a także wielopłaszczyznowa współpraca z naszymi sąsiadami oraz rozwijanie współpracy regionalnej. W naszym bezpośrednim interesie leżą starania wszystkich państw Europy Środkowo - Wschodniej zmierzające do skutecznego objęcia ich terytoriów przez euroatlantycki system wspólnego bezpieczeństwa.

Dużą rolę w zapobieganiu konfliktom odgrywa i niewątpliwie nadal będzie odgrywać czynnik militarny. Jego podstawowe funkcje w tym względzie to - z jednej strony - odstraszenie potencjalnego agresora, z drugiej zaś - dokumentowanie na arenie międzynarodowej własnej wartości obronnej. Utrzymanie wiarygodnego w skali międzynarodowej potencjału militarnego stanowi konieczny warunek naszego bezpieczeństwa.

STRATEGIA OBRONNA RP

Gdyby profilaktyczne działania polityczne oraz inne wysiłki międzynarodowe nie powiodły się i doszłoby do bezpośredniej agresji na nasz kraj, wówczas konieczne będzie zorganizowane przeciwstawienie się agresji przez przeprowadzenie operacji i kampanii wojennych z użyciem wszystkich możliwych i w danej sytuacji potrzebnych sił i środków, przy jak najmniejszych stratach i zniszczeniach własnego terytorium, mając na uwadze cel naczelny - przetrwanie narodu i struktur państwa (w razie ostateczności - także zorganizowanie państwa podziemnego) w każdych warunkach wojennych. Przyjmując jako cel perspektywiczny integrację z zachodnimi strukturami bezpieczeństwa euroatlantyckiego, dążymy do zapewnienia niezbędnej w obecnej chwili i zapewne przez co najmniej kilka najbliższych lat - zdolności do samodzielnej, autonomicznej obrony.

W odniesieniu do wymienionych uprzednio rodzajów zagrożeń wojennych zakładamy następujące strategiczne cele i sposoby ich osiągnięcia w razie:

- **kryzysu polityczno-militarnego w otoczeniu Polski** - nie dopuścić do przerodzenia się go w agresję bezpośrednią przeciwko naszemu krajowi poprzez aktywne uczestnictwo w niezbrojnych i zbrojnych wysiłkach międzynarodowych na rzecz rozwiązania tego kryzysu oraz wzmocnienia obrony militarnej i pozamilitarnej ochrony terytorium kraju przed skutkami pośrednimi. Główne zadania sił zbrojnych w takim przypadku mogą polegać na realizacji przedsięwzięć pogotowia strategicznego (np. selektywne podwyższanie gotowości bojowej, wzmocnienie osłony granic, częściowe rozwijanie operacyjne, itp.), a także wydzielaniu ugrupowań o różnym składzie i wielkości do działania w ramach sił międzynarodowych,

- **konfliktu lokalnego** - jak najszybciej odeprzeć agresję poprzez częściowe lub całkowite rozwinięcie systemu obronnego i przeprowadzenie operacji lub kampanii obronno-zaczepekowej na zaatakowanej części kraju, przy zapewnieniu osłony (powietrznej, przeciwdywersyjnej itp.) oraz ochrony całego terytorium Polski. W ramach przeciwstawienia się tego typu zagrożeniom siły zbrojne powinny być zdolne do samodzielnego przeprowadzenia

kampanii lub operacji obronno-zaczepnej, doprowadzającej do szybkiego pobicia i wyparcia z terytorium Polski nieprzyjacielskiego zgrupowania inwazyjnego oraz skutecznego uniemożliwienia dokonania przez przeciwnika ponownej agresji zbrojnej w krótkim czasie,

- **wojny powszechnej** - zmusić do zaniechania agresji i wycofania się przeciwnika z terytorium Polski poprzez rozwinięcie w pełni systemu obronnego państwa, przeprowadzenie kampanii obronnej, której celem będzie stawianie jak najdłużej zorganizowanego oporu, aby zadać maksymalne straty agresorowi oraz zyskać czas na doprowadzenie do stosownej kontrakcji międzynarodowej i zorganizowanie powszechnego (zbrojnego i poza zbrojnego) oporu całego narodu, nie wyłączając potrzeby utworzenia struktur państwa podziemnego i przejście do zbrojnego i poza zbrojnego powszechnego oporu przeciwko okupantowi.

Przeciwstawienie się zagrożeniom militarnym o skali zarówno konfliktu lokalnego, jak i wojny na szeroką skalę, będzie miało charakter **KAMPANII OBRONNEJ**, która jest najwyższą formą użycia sił zbrojnych oraz ogniwi pozamilitarnych do obrony suwerenności, niepodległości i integralności terytorialnej państwa.

Odpowiednio do przewidywanych zagrożeń i wynikających z nich wymagań kształtowana jest operacyjna doktryna militarna. W Polsce przeszła ona istotną ewolucję - od doktryny dużych masowych starć prowadzonych w ramach koalicyjnych operacji zaczepnych i obronnych sił zbrojnych Układu Warszawskiego, w których dominowały zmasowane uderzenia ogniowe - do doktryny operacji manewrowych, z dominującą rolą czynnika informacji i ruchu, zespolonych z nieregularnymi działaniami sił terytorialnych na tyłach przeciwnika.

Po przystąpieniu Polski do NATO konieczne będą korekty w strategicznych koncepcjach obronnych. Sojusz Północnoatlantycki pozostanie podstawowym czynnikiem stabilności politycznej i pokoju w Europie. Poszerzenie NATO i nasze w nim członkostwo powinno wzmocnić tę funkcję. Do

Sojuszu Północnoatlantyckiego musimy starać się wnieść własny potencjał obronny demokratycznego państwa, rozwiniętego gospodarczo i stabilnego politycznie, państwa dysponującego sprawną i w miarę nowoczesną armią. Tylko wówczas w gronie naszych euroatlantyckich sojuszników staniemy się równoprawnym partnerem.

Będąc w NATO Polska musi również zakładać, że w razie wystąpienia agresji bezpośredniej w wymiarze lokalnym lub powszechnym musimy być zdolni do prowadzenia co najmniej przez pewien czas operacji wojskowych samodzielnie, do czasu uruchomienia całego potrzebnego potencjału obronnego NATO. To wymaganie będzie musiało być uwzględnione w planowaniu i programowaniu obronnym. Zdolność zarówno do działania samodzielnego, jak i wspólnego z siłami zbrojnymi innych państw, w tym w składzie ugrupowań międzynarodowych musi być główną treścią przygotowania operacyjnego naszych sił zbrojnych.

8. SYSTEM OBRONNY RP ORAZ JEGO ZADANIA NA CZAS KRYZYSU I WOJNY

8.1. System obronny

W celu zapewnienia możliwości przeciwstawienia się zagrożeniom wojennym, zgodnie z celami i zamiarem obrony, Polska utrzymuje w czasie pokoju i rozwija na czas kryzysu i wojny system obronny państwa.

W strukturze systemu obronnego państwa wyróżniamy strukturę podmiotową i przedmiotową - schemat 7.

Strukturę podmiotową tworzą wszystkie podmioty organizacyjne i gospodarcze, stanowiące podstawowe elementy systemu obronnego państwa, tj. siły zbrojne, układ pozamilitarny i system kierowania obronnością.

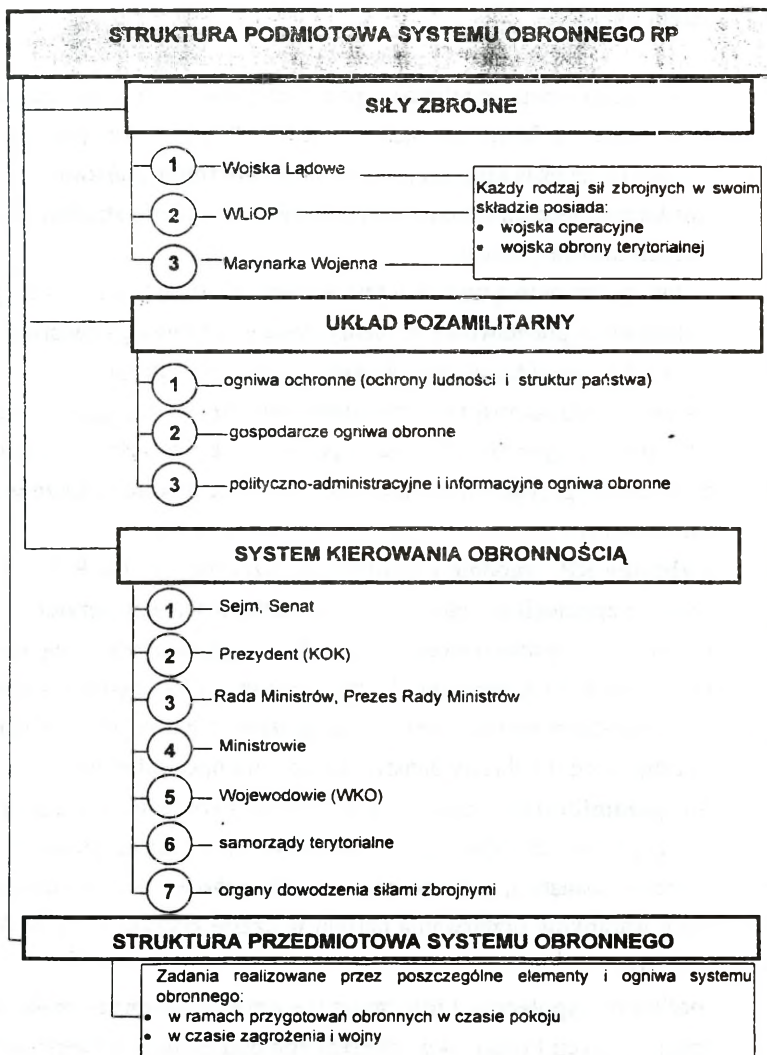
Strukturę przedmiotową tworzą zadania realizowane przez poszczególne elementy i ogniwa systemu obronnego państwa we wszystkich sferach działalności w ramach przygotowań obronnych w czasie pokoju, a także w czasie zagrożenia i wojny.

Siły zbrojne RP - zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej - służą ochronie niepodległości państwa i niepodzielności jego terytorium oraz bezpieczeństwa i nienaruszalności granic. Realizują to poprzez ciągłe utrzymywanie zdolności i gotowości do reagowania na zewnętrzne zagrożenia kryzysowe oraz do przeprowadzenia - samodzielnie lub wspólnie z sojusznikami - niezbędnych do obrony państwa kampanii i operacji militarnych.

Układ pozamilitarny - przeznaczony jest do tworzenia niezbędnych warunków przygotowania i działania sił zbrojnych oraz funkcjonowania pozostałych struktur państwa, a także zapewnienia ochrony oraz materialnych i duchowych warunków przetrwania narodu w czasie kryzysu i wojny. W jego skład wchodzi:

- 1) **polityczno-społeczne i informacyjne ogniwa obronne** - mają na celu utrzymanie pozycji Polski jako suwerennego podmiotu w społeczności mię-

SYSTEM OBRONNY PAŃSTWA

dzynarodowej oraz umacnianie jedności narodu, patriotyczno-obronnych postaw i poczucia odpowiedzialności wszystkich obywateli za bezpieczeństwo kraju. Zadania w tym zakresie realizują siły i środki takich zwłaszcza resortów, jak: spraw zagranicznych (dyplomacji), edukacji narodowej (szkolnictwa), kultury i sztuki, kultury fizycznej i turystyki (organizacje sportowe), a także media publiczne i prywatne, organizacje polityczne, społeczne i zawodowe;

2) **ogniwa ochronne (ochrony ludności i struktur państwa)** - mają na celu zapewnienie warunków sprawnego funkcjonowania struktur państwa oraz ochronę ludności w warunkach kryzysu i wojny. Tworzą je głównie jednostki organizacyjne wchodzące w skład resortu spraw wewnętrznych i administracji (Policja, Nadwiślańskie Jednostki Wojskowe, Straż Graniczna, Państwowa Straż Pożarna, formacje obrony cywilnej), Urząd Ochrony Państwa, jednostki organizacyjne resortów: ochrony środowiska, zasobów naturalnych i leśnictwa, zdrowia i opieki społecznej, sprawiedliwości oraz Państwowa Agencja Atomistyki;

3) **gospodarcze ogniwa obronne** - mają na celu zaspokajanie potrzeb systemu obronnego państwa i ludności w warunkach kryzysu i wojny. Zadania w tym zakresie realizują głównie resorty: finansów, gospodarki, skarbu państwa, transportu i gospodarki morskiej, rolnictwa i gospodarki żywnościowej, łączności, zdrowia i opieki społecznej oraz Komitet Badań Naukowych, Agencja Rynku Rolnego.

System kierowania obronnością (obroną narodową) - przeznaczony jest do formułowania celów i zadań oraz planowania, organizowania i koordynowania działań wszystkich struktur państwowych w ramach przygotowania i utrzymania na odpowiednim poziomie potencjału obronnego państwa w czasie pokoju oraz sprawnego rozwijania i skutecznego wykorzystania tego potencjału w okresach zewnętrznego zagrożenia kryzysowego i wojny. We współczesnych warunkach szczególne znaczenie ma podsystem kierowania reagowaniem kryzysowym. Jego zbudowanie jest jednym z ważniejszych

zadań rządowych. System kierowania obronnością tworzą organy władzy oraz administracji rządowej i samorządowej, a także ośrodki kierowania gospodarką, z przypisanymi im ustawowo kompetencjami.

Wzajemne powiązanie i oddziaływanie struktury podmiotowej i przedmiotowej daje możliwość efektywnej integracji potencjału obronnego z odpowiednio przygotowaną administracją i gospodarką oraz zorganizowanym i przygotowanym do obrony społeczeństwem.

8.2. Strategiczne zadania obronne w czasie kryzysu polityczno-militarnego w otoczeniu Polski

W sytuacji sporów, napięć i konfliktów wojennych występujących w bezpośrednim otoczeniu Polski i wynikających stąd pośrednich zagrożeń dla bezpieczeństwa kraju siły zbrojne główny wysiłek skupiają na zapewnieniu militarnej osłony granic państwa z jednoczesną realizacją przedsięwzięć w zakresie systemu osłony strategicznej stosownie do stopnia i charakteru zagrożeń.

W sytuacji udziału Polski - w ramach sił międzynarodowych - w rozwiązywaniu kryzysów polityczno-militarnych, w tym konfliktów zbrojnych mających miejsce w oddaleniu od granic RP, siły zbrojne zgodnie z decyzją kierownictwa państwa, na podstawie mandatu organizacji międzynarodowych, wydzielają kontyngent wojskowy do wykonywania ustalonego zadania.

Na obszarze całego kraju utrzymują gotowość do wsparcia sił resortu spraw wewnętrznych i administracji w celu zapobiegania i przeciwdziałania ewentualnym zamachom terrorystycznym w odwet zaangażowanie się Polski w konflikt.

W razie kryzysu polityczno-militarnego w otoczeniu Polski zagrażającego bezpieczeństwu państwa ogniwa układu pozamilitarnego skupiają główny wysiłek na: rozpoznawaniu sytuacji kryzysowych i ocenie ich wpływu na sytuację Polski, rozwiązywaniu kryzysu środkami poza zbrojnymi, informowa-

niu społeczeństwa o sytuacji i wynikających z niej zagrożeniach oraz przeciwdziałaniu im.

W sytuacji kryzysu polityczno-militarnego zagrażającego bezpieczeństwu Polski szczególne zadania spoczywają na resorcie spraw zagranicznych oraz ogniwach ochronnych systemu obronnego państwa, takich jak: resort spraw wewnętrznych i administracji, obrona cywilna, Urząd Ochrony Państwa, resort zdrowia i opieki społecznej, resort ochrony środowiska, zasobów naturalnych i leśnictwa oraz Państwowa Agencja Atomistyki.

Ponadto wszystkie ogniwa układu pozamilitarnego (resorty, urzędy centralne, województwa, samorządy) stosownie do zakresu swego działania oraz obowiązujących aktów prawnych w sprawach obronności realizują następujące główne przedsięwzięcia:

1) dokonują analiz sytuacji kryzysowych i formułują oceny zagrożeń, aktualizują plany obronne i wynikające z nich zadania dla resortów i województw;

2) podejmują działania w celu zabezpieczenia podstawowych interesów państwa w warunkach kryzysu oraz weryfikują kontakty polityczne, gospodarcze i społeczne z państwami objętymi konfliktem;

3) przygotowują i uruchamiają system monitoringu radiacyjnego i rozpoznania chemicznego w ramach systemu wykrywania i alarmowania oraz środki i systemy łączności dla potrzeb monitoringu;

4) wzmacniają działania w zakresie utrzymania porządku publicznego i zwalczania przestępczości zorganizowanej;

5) stosownie do potrzeb uruchamiają świadczenia osobiste i rzeczowe niezbędne do zabezpieczenia działania sił wydzielonych do osłony granicy państwa;

6) realizują zadania wynikające z resortowego (wojewódzkiego) programu mobilizacji gospodarki;

7) weryfikują swoje budżety w kierunku zaniechania przedsięwzięć, których kontynuowanie staje się niecelowe i przeznaczają zwolnione środki finansowe na realizację zadań gospodarczo - obronnych;

8) przygotowują ewakuację ludności, zakładów przemysłu obronnego, rezerw państwowych z przewidywanych rejonów zagrożeń.

8.3. Strategiczne zadania obronne w czasie wojny lokalnej

W razie lokalnej (ograniczonej) agresji głównym zadaniem sił zbrojnych jest przeprowadzenie kampanii obronno-zaczejnej w celu zatrzymania oraz rozbicia lub wyparcia zgrupowania przeciwnika, odzyskania zajętego terytorium, a w razie potrzeby - przeprowadzenie działań na jego terytorium uniemożliwiających przeciwnikowi wznowienie agresji. W tej sytuacji ogniwa układu pozamilitarnego działają przede wszystkim na rzecz jak najszybszego rozstrzygnięcia konfliktu drogą polityczną oraz stworzenia organizacyjnych, informacyjnych i materiałowych warunków skutecznego prowadzenia działań zbrojnych oraz funkcjonowania struktur państwa i przetrwania ludności w czasie wojny.

Ponadto wszystkie ogniwa układu pozamilitarnego stosownie do zakresu swego działania:

1) koordynują, stosownie do potrzeb, rozwinięcie wojennego systemu kierowania państwem;

2) uruchamiają przedsięwzięcia związane z osiąganiem wyższych stanów gotowości obronnej państwa;

3) prowadzą działania informacyjne i organizacyjne wśród społeczeństwa o agresji i sposobach przeciwstawienia się jej;

4) organizują uzupełnienie sił zbrojnych ludźmi, sprzętem i uzbrojeniem oraz gromadzą rezerwy;

5) organizują współdziałanie w zakresie tworzenia warunków do manewru wojsk na kierunki i obszary zagrożone.

8.4. Strategiczne zadania obronne w czasie wojny powszechnej

W razie wojny powszechnej głównym zadaniem sił zbrojnych jest przygotowanie i przeprowadzenie kampanii obronnej obejmującej działania regularne o charakterze przede wszystkim manewrowych operacji obronnych połączonych z uporczywą obroną ważnych rejonów i obiektów oraz działaniami nieregularnymi, zwłaszcza formacji obrony terytorialnej, na terenach okupowanych przez nieprzyjaciela. Natomiast głównym zadaniem układu pozamilitarnego jest - po przejściu gospodarki narodowej z działalności pokojowej na wojenną - stworzenie warunków do skutecznego prowadzenia przez siły zbrojne działań wojennych oraz sprawnego funkcjonowania struktur państwa, a także zapewnienie materialnych i duchowych warunków przetrwania narodu w czasie wojny.

Wszystkie ogniwa układu pozamilitarnego stosownie do zakresu swego działania:

- zabezpieczają proces rozwijania sił zbrojnych, jednostek resortu spraw wewnętrznych, formacji obrony cywilnej i jednostek przewidzianych do militaryzacji,

- integrują społeczeństwo wokół realizacji podstawowych zadań czasu wojennego,

- informują społeczeństwo o sytuacji i przeciwdziałaniu dywersji psychologiczno - propagandowej przeciwnika na społeczeństwo,

- organizują obronę i ochronę ludności, organów władzy i administracji państwowej, jednostek gospodarki narodowej, dóbr kulturalnych narodu oraz zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Ponadto realizują przedsięwzięcia związane z uruchomieniem PMG, zabezpieczeniem ewakuacji i rozśrodkowania ludności, a także zakładów o szczególnym znaczeniu dla obronności, z terenów zagrożonych działaniami bojowymi. Odtwarzają infrastrukturę gospodarczą zniszczoną w wyniku działań wojennych (głównie obiektów strategicznych). Priorytetowo uzupeł-

niają siły zbrojne i jednostki resortu spraw wewnętrznych środkami walki i sprzętem wojskowym oraz uruchamiają w pełnym zakresie świadczenia osobiste i rzeczowe. Zabezpieczają podstawowe potrzeby bytowe ludności w zakresie żywienia, usług medycznych i komunikacyjnych.

W warunkach okupacji ogniwa pozamilitarne wchodzą w struktury organizacyjne państwa podziemnego.

9. PRZYGOTOWANIE OBRONNE

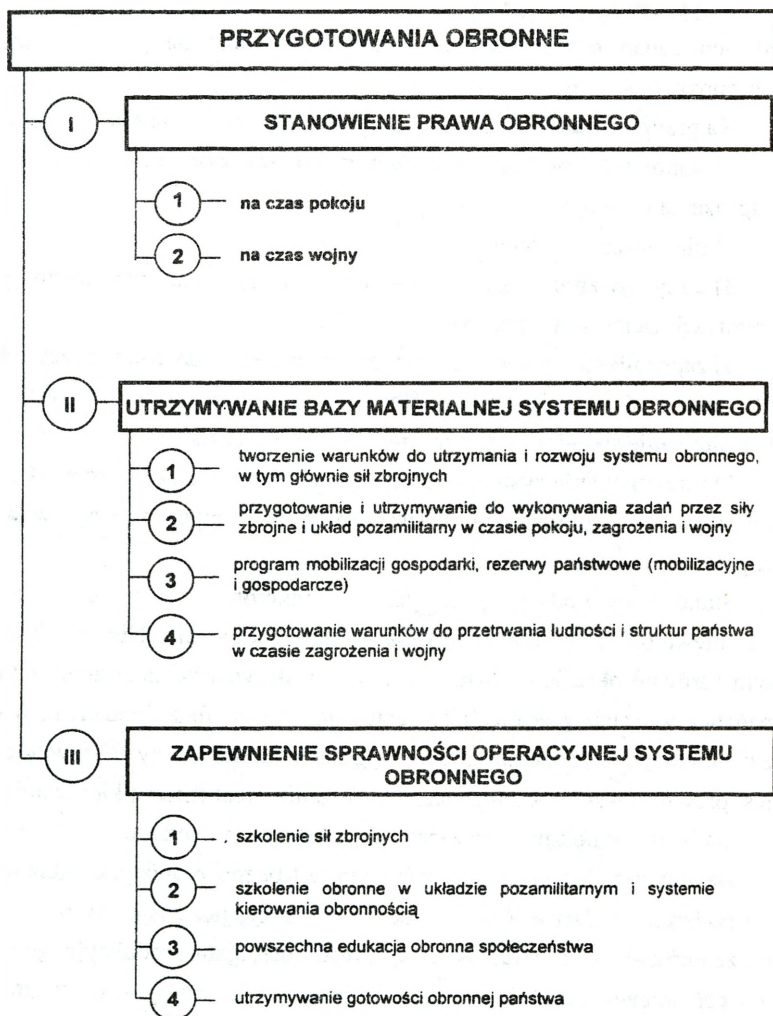
Przygotowanie całego systemu obronnego państwa w czasie pokoju do realizacji zadań czasu wojennego nazywamy najogólniej przygotowaniem obronnymi - schemat 8.

Na przygotowania obronne składają się następujące przedsięwzięcia:

- 1) stanowienie podstaw prawnych w zakresie obronności na czas pokoju, zagrożenia i wojny;
- 2) planowanie obronne;
- 3) utrzymywanie materialnych podstaw systemu obronnego państwa (realizacji zadań gospodarczo-obronnych);
- 4) zapewnienie sprawności systemu obronnego państwa poprzez szkolenie obronne, a w tym szkolenie ogólnoobronne ogniw pozamilitarnych, a także kształtowanie świadomości obronnej całego społeczeństwa;
- 5) utrzymywanie systemu obronnego państwa w ciągłej gotowości do mobilizacyjnego rozwijania jego poszczególnych elementów i ogniw w czasie zagrożenia i wojny.

Stanowienie podstaw prawnych do funkcjonowania systemu obronnego jest niewątpliwie punktem wyjścia w jego budowanie. Niezbędne jest przy tym zarówno określenie zasad tworzenia i utrzymywania systemu obronnego państwa w czasie pokoju, jak i regulowanie jego funkcjonowania w okresie zewnętrznego zagrożenia kryzysowego i w czasie wojny. Niezwykle istotne jest przy tym jasne i jednoznaczne określenie mechanizmu kierowania obronnością w czasie pokoju oraz kierowania państwem w czasie kryzysu i wojny.

Baza materialna systemu obronnego jest bezpośrednią pochodną kondycji gospodarczej państwa. Od tego bowiem zależy, jakie nakłady na obronność może państwo wydzielić, jak dużą część potencjału produkcyjnego może na ten cel przewidzieć, jakie możemy utrzymywać zapasy strategiczne, na ile może przystosować do potrzeb obronnych infrastrukturę gospodarczą, infor-

macyjną itp. Wielkość i jakość materialnej bazy systemu obronnego państwa powinna być zawsze wypadkową dwóch czynników:

- po pierwsze - potrzeb obronnych odzwierciedlających stan zagrożenia wojennego w bliższej i dalszej perspektywie;
- po drugie - możliwości ekonomicznych.

Sprawność operacyjna systemu obronnego zależy od jakości i intensywności szkolenia obronnego wszystkich jego elementów i ogniów. Dotyczy to zarówno szkolenia sił zbrojnych (strategicznego, operacyjnego i taktycznego), jak i szkolenia obronnego w układzie pozamilitarnym oraz w systemie kierowania obronnością. Niezmiernie istotnym czynnikiem w zapewnieniu sprawności operacyjnej systemu obronnego państwa jest powszechna edukacja obronna społeczeństwa, która w decydującej mierze determinuje poziom świadomości obronnej w państwie, a bez której nie jest możliwe zbudowanie skutecznego systemu obronnego.

ZAKOŃCZENIE

Polska jest w okresie dostosowania systemu obronnego do nowych wymagań i możliwości. Jest to proces złożony i trudny pod względem koncepcyjnym jak i realizacyjnym. Decydujące znaczenie dla jego pomyślnego przebiegu mają trzy czynniki:

1) możliwie szybkie ustanowienie podstaw prawnych systemu obronnego państwa, odpowiadających zmienionym warunkom. Szczególne znaczenie ma w tym względzie rozwinięcie prawne postanowień konstytucyjnych w postaci ustaw regulujących kompetencje i zasady kierowania obronnością w czasie pokoju, kryzysu i wojny, powinności i obowiązki obronne obywateli i instytucji państwowych, funkcjonowanie państwa i jego systemu obronnego w czasie kryzysu i wojny;

2) ustalenie stałego na co najmniej kilka lat wskaźników nakładów na obronność oraz - na tej podstawie - opracowanie zmodyfikowanego modelu sił zbrojnych RP, odpowiadającego zarówno potrzebom obronnym determinowanym nie tylko zagrożeniami, ale także wyzwaniami integracyjnymi, jak i możliwościami społeczno-ekonomicznymi Polski. Priorytetowo w pracach nad tym modelem traktowana musi być nie wielkość sił zbrojnych, lecz ich jakość, a w tym zwłaszcza - sprawność operacyjna, poziom indywidualnego i zbiorowego wyszkolenia bojowego i sztabowego, jakość uzbrojenia oraz standard życia i służby żołnierzy;

3) upowszechnienie wiedzy obronnej wśród kadr kierowniczych oraz ukształtowanie racjonalnej, a nie tylko emocjonalnej świadomości obronnej społeczeństwa.

Do głównych zadań przed jakimi stoi polska polityka obronna w nadchodzących latach, w związku z realizacją programu przygotowania do wstąpienia do NATO można zaliczyć:

1) zapewnienie ustabilizowanego budżetu obronnego i opracowanie wieloletniego programu rozwoju systemu obronnego państwa;

2) przyspieszenie legislacji regulującej funkcjonowanie systemu obronnego w czasie kryzysu, zagrożenia i wojny - stosownie do postanowień Konstytucji;

3) zmodyfikowanie modelu sił zbrojnych RP dostosowując ich wielkość, strukturę, a także jakość operacyjno-techniczną do wymogów NATO;

4) zapewnienie warunków funkcjonowania układu pozamilitarnego, zwłaszcza ogniw gospodarczo-obronnych, wdrożenie systemu edukacji obronnej i popularyzowanie wiedzy obronnej w całym społeczeństwie.

**ZAŁOŻENIA POLSKIEJ POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA
ORAZ
POLITYKA BEZPIECZEŃSTWA I STRATEGIA OBRONNA
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

„Założenia polskiej polityki bezpieczeństwa”, sygnowane przez prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, określają podstawowe zasady polityki naszego kraju w dziedzinie bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego. „Polityka bezpieczeństwa i strategia obronna Rzeczypospolitej Polskiej” jest dokumentem rozwijającym i precyzującym te zasady. Przedstawia zamierzenia i kierunki działań mających na celu umocnienie suwerenności i bezpieczeństwa Polski, sprzyjających rozwojowi cywilizacyjnemu naszego kraju i wzrostowi jego pozycji w Europie.

Prace nad strategią - lub inaczej: doktryną - obronną zostały podjęte przez międzyresortowy zespół powołany zarządzeniem prezydenta RP z dnia 5 VIII 1991 roku i zorganizowany przy Biurze Bezpieczeństwa Narodowego. W skład zespołu wchodził przedstawiciel Ministerstwa Obrony Narodowej, Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Urzędu Rady Ministrów, Centralnego Urzędu Planowania, Sztabu Generalnego Wojska Polskiego oraz pracownicy i konsultanci BBN. Pracami zespołu kierował sekretarz Stanu ds. bezpieczeństwa narodowego, szef BBN. Kolejne wersje projektu dokumentu były dyskutowane na posiedzeniach Komitetu Obrony Kraju w dniu 5 II i 30 VII 1992 roku oraz na posiedzeniach sejmowej Komisji Obrony Narodowej. Wersja finalna została przyjęta przez Komitet Obrony Kraju w dniu 2 XI 1992 roku obradujący w składzie: przewodniczący - Lech Wałęsa, prezydent RP; członkowie - Hanna Suchocka, prezes Rady Ministrów; Wiesław Chrzanowski, marszałek Sejmu RP; August Chęłkowski, marszałek Senatu RP; Krzysztof Skubiszewski, minister spraw zagranicznych; Janusz Onyszkiewicz, minister obrony narodowej; Andrzej Milczanowski, minister spraw wewnętrznych; Jerzy Osiatyński, minister finansów; gen. Tadeusz Wilecki, szef Sztabu Generalnego WP; Mieczysław Wachowski, szef gabinetu prezydenta RP; Jerzy Milewski, sekretarz KOK, szef BBN.

**ZAŁOŻENIA POLSKIEJ POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA
ORAZ
POLITYKA BEZPIECZEŃSTWA I STRATEGIA OBRONNA
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

„Założenia polskiej polityki bezpieczeństwa”, sygnowane przez prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, określają podstawowe zasady polityki naszego kraju w dziedzinie bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego. „Polityka bezpieczeństwa i strategia obronna Rzeczypospolitej Polskiej” jest dokumentem rozwijającym i precyzującym te zasady. Przedstawia zamierzenia i kierunki działań mających na celu umocnienie suwerenności i bezpieczeństwa Polski, sprzyjających rozwojowi cywilizacyjnemu naszego kraju i wzrostowi jego pozycji w Europie.

Prace nad strategią - lub inaczej: doktryną - obronną zostały podjęte przez międzyresortowy zespół powołany zarządzeniem prezydenta RP z dnia 5 VIII 1991 roku i zorganizowany przy Biurze Bezpieczeństwa Narodowego. W skład zespołu wchodził przedstawiciel Ministerstwa Obrony Narodowej, Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Urzędu Rady Ministrów, Centralnego Urzędu Planowania, Sztabu Generalnego Wojska Polskiego oraz pracownicy i konsultanci BBN. Pracami zespołu kierował sekretarz Stanu ds. bezpieczeństwa narodowego, szef BBN. Kolejne wersje projektu dokumentu były dyskutowane na posiedzeniach Komitetu Obrony Kraju w dniu 5 II i 30 VII 1992 roku oraz na posiedzeniach sejmowej Komisji Obrony Narodowej. Wersja finalna została przyjęta przez Komitet Obrony Kraju w dniu 2 XI 1992 roku obradujący w składzie: przewodniczący - Lech Wałęsa, prezydent RP; członkowie - Hanna Suchocka, prezes Rady Ministrów; Wiesław Chrzanowski, marszałek Sejmu RP; August Chęłkowski, marszałek Senatu RP; Krzysztof Skubiszewski, minister spraw zagranicznych; Janusz Onyszkiewicz, minister obrony narodowej; Andrzej Milczanowski, minister spraw wewnętrznych; Jerzy Osiatyński, minister finansów; gen. Tadeusz Wilecki, szef Sztabu Generalnego WP; Mieczysław Wachowski, szef gabinetu prezydenta RP; Jerzy Milewski, sekretarz KOK, szef BBN.

ZAŁOŻENIA POLSKIEJ POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA

1. Założenia podstawowe

Współczesna treść pojęcia bezpieczeństwa państwa obejmuje zarówno kwestie polityczne i militarne, jak i aspekty gospodarcze, ekologiczne, społeczne i etniczne. W każdej z tych dziedzin polska polityka bezpieczeństwa jest zgodna z prawem międzynarodowym, w szczególności z prawem Organizacji Narodów Zjednoczonych, z postanowieniami i decyzjami Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie oraz dwustronnymi i wielostronnymi umowami, których Polska jest stroną.

Rzeczpospolita Polska traktuje jako nienaruszalne swe granice i nie ma żadnych roszczeń terytorialnych wobec swych sąsiadów. Szanuje suwerenność innych państw i wyrzeka się użycia siły, łącznie z grożeniem siłą, w bilateralnych stosunkach z innymi państwami. Polska pragnie szczególnie ściśle współpracować z państwami sąsiedzkimi.

2. Integracja z Europą Zachodnią

Przyszłe członkostwo Polski we Wspólnotach Europejskich ma podstawowe znaczenie dla naszego kraju. Integracji gospodarczej z Zachodem przyświecają także motywy i cele polityczne. Stowarzyszenie traktujemy jako etap w dążeniu do osiągnięcia w możliwie krótkim czasie pełnego członkostwa we Wspólnotach Europejskich, względnie - w przyszłej Unii Europejskiej, która powstanie zamiast Wspólnot. Jest to trudne zadanie wymagające wprowadzenia wielu zmian dostosowawczych oraz konsekwentnego współdziałania całego społeczeństwa.

Możemy przezwyciężyć nasze zapóźnienie cywilizacyjne i stać się równorzędnym partnerem państw rozwiniętych tylko przez szybkie i skuteczne włączenie Polski do procesu gospodarczej i politycznej integracji zachodnio-

europejskiej. Dobrowolna izolacja i niewykorzystanie szansy szybkiego rozwoju doprowadziłyby z czasem nieuchronnie do marginalizacji polskiej gospodarki i ubożenia społeczeństwa, a to groziłoby utratą wolności i suwerenności. Związki ze Wspólnotami Europejskimi ułatwią, a członkostwo w nich przesądzi o naszym udziale w Sojuszu Północnoatlantyckim (NATO), gdyby nie doszło do niego wcześniej.

3. Międzynarodowy system bezpieczeństwa

Na kształtowanie się nowych stosunków między narodami w Europie po upadku imperium sowieckiego istotny wpływ wywiera nadal czynnik polityczno-wojskowy. Polska poszukuje powiązań z istniejącymi sojuszami obronnymi i systemami bezpieczeństwa oraz dąży do wzmacniania tych struktur.

Uznając, że Sojusz Północnoatlantycki pozostaje zasadniczym czynnikiem stabilności politycznej i pokoju w Europie, Polska szczególnie ceni euroatlantycki charakter tego sojuszu i opowiada się za obecnością wojsk amerykańskich na naszym kontynencie. Strategicznym celem Polski w latach dziewięćdziesiątych jest członkostwo w NATO oraz w Unii Zachodnioeuropejskiej, jako europejskim filarze NATO i istotnym czynnikiem europejskiego systemu zbiorowego bezpieczeństwa. Obecnie rozwijamy nasze relacje z Sojuszem głównie przez Północnoatlantycką Radę Współpracy. Przyszłe członkostwo naszego kraju w NATO wpłynie korzystnie na stosunki polsko-niemieckie i polsko-rosyjskie.

Polska współdziała z Konferencją Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie. KBWE określa zasady stosunków międzypaństwowych. Tworzy ramy zapobiegania i rozwiązywania konfliktów, sprzyja redukcji i kontroli zbrojeń oraz umożliwia powoływanie pokojowych misji wojskowych.

Polskim wkładem w umacnianie międzynarodowego bezpieczeństwa jest i

pozostanie udział naszych sił zbrojnych w misjach pokojowych, powoływanych przez ONZ, a w przyszłości także przez europejskie instytucje międzynarodowe.

4. Nowa współpraca regionalna

Rozpad ZSRR oraz powstanie oprócz Rosji nowych niezależnych państw, zwłaszcza Ukrainy, stworzyło szansę na trwałe zwiększenie bezpieczeństwa na wschodzie Europy. Obecnie jednak jest to region politycznie niestabilny. Na jego terenie znajduje się znaczny potencjał militarny. Możliwość wybuchu konfliktów lokalnych stanowi poważne niebezpieczeństwo. W przypadku rozszerzenia na większy obszar mogłyby one objąć także Polskę. Konflikty zbrojne mogą wywołać groźną dla naszego bezpieczeństwa wielką falę uchodźców ze Wschodu, a także odcięcie lub znaczne ograniczenie dostaw surowców strategicznych.

Zmniejszeniu tych zagrożeń służy współdziałanie Polski z Ukrainą, Rosją i Białorusią, oparte na zawartych traktatach dwustronnych. Obejmują one zarówno współpracę gospodarczą, jak i współdziałanie w sferze bezpieczeństwa, w tym w niektórych dziedzinach wojskowości.

Zmniejszeniu wspomnianych zagrożeń służy także rozwijana przez Polskę współpraca regionalna z Węgrami i CSRF, a niebawem - w jej miejsce - z Czechami i Słowacją. Niezależnie od kierunku przemian politycznych u naszych południowych sąsiadów dążymy do utrzymania współdziałania w ramach Grupy Wyszehradzkiej. Układ ten nie ma cech sojuszu wojskowego, ale utrwala poczucie bezpieczeństwa i stabilności w regionie.

Polska dąży do skutecznego objęcia państw leżących w Europie Środkowo-Wschodniej przez euroatlantycki system bezpieczeństwa. Sprzyjamy staraniom nowych państw tego obszaru o zadzierzgnięcie więzi z krajami zachodnimi i adaptację własnych struktur do demokratycznych standardów.

5. Obronność

Polska posiada własny potencjał militarny i system obrony państwa. Zdecydowani jesteśmy bronić naszej suwerenności i integralności terytorialnej oraz przeciwstawić się każdej agresji. Dokonujemy obecnie głębokiej transformacji dostosowującej struktury obronne do potrzeb suwerennego, europejskiego państwa średniej wielkości, jakim jest Polska. Zasadniczym elementem systemu obronnego są siły zbrojne stale gotowe do podjęcia zadań bojowych i do wojennego rozwinięcia.

W przypadku konfliktu lokalnego naruszającego nasze terytorium podejmiemy niezwłoczne działanie zbrojne w celu zatrzymania i rozbitcia nieprzyjaciela. W zasadzie cel ten Polska powinna osiągnąć samodzielnie, lecz skorzystanie z pomocy politycznej lub materialnej innych państw może okazać się wskazane. W przypadku wojny wykraczającej poza konflikt lokalny strategią polskich sił zbrojnych będzie możliwie najdłuższe stawianie zorganizowanego oporu celem: powstrzymania inwazji - przez zadawanie agresorowi maksymalnych strat, zademonstrowania determinacji obrony oraz zyskania czasu na reakcję innych państw i instytucji międzynarodowych.

Polska nie upatruje zagrożenia w żadnym z istniejących państw. Siły zbrojne są rozmieszczane w miarę równomiernie na terenie całego kraju, by odeprzeć ewentualny atak z jakiegokolwiek kierunku. Wielkość wojska i podstawowego uzbrojenia jest zgodna z przyjętymi przez Polskę zobowiązaniami międzynarodowymi, które obejmują także naszych sąsiadów. Wojsko Rzeczypospolitej tworzą żołnierze z obowiązkowego i powszechnego poboru oraz kadra zawodowa, której procentowy udział w siłach zbrojnych będzie stopniowo wzrastać. Gwarantuje to profesjonalny i zarazem obywatelski charakter sił zbrojnych oraz zabezpiecza na wypadek mobilizacji odpowiednią liczbę wyszkolonych rezerwistów.

6. Bezpieczeństwo wewnętrzne

Radykalne przemiany ustrojowe dokonywane w Polsce powodują nieuchronnie okresowy wzrost zagrożeń wewnętrznych. Są to niemilitarne zagrożenia polityczne i społeczno-ekonomiczne. Osłabiają one strukturę państwa i zwiększają jego podatność na presję zewnętrzną. Skutki rozpadu tzw. gospodarki socjalistycznej i nieuniknione koszty społeczne przemian związanych z dochodzeniem do gospodarki rynkowej - zwłaszcza bezrobocie - sprzyjają szerzeniu się frustracji, rozprężenia, emigracji, przestępczości i innych patologicznych zjawisk społecznych. Sytuację pogarszają zagrożenia wynikające z postępującej degradacji środowiska naturalnego.

Zasadniczym sposobem ograniczenia negatywnych skutków tych zjawisk jest dążenie do skracania okresu przejściowego. Powodzenie dokonywanych przeobrażeń zależy w znacznym stopniu od udanego przebiegu procesu prywatyzacji oraz skuteczności podjętej reformy administracyjnej, wzmacniającej strukturę kierowania państwem oraz podnoszącej efektywność funkcjonowania organów wymuszających stosowanie i przestrzeganie prawa.

POLITYKA BEZPIECZEŃSTWA I STRATEGIA OBRONNA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

1. Wstęp

Położenie geopolityczne Polski jest szczególnie dogodnie dla utrzymywania bliskich kontaktów z wieloma krajami europejskimi. Zarazem jednak usytuowanie naszego kraju na europejskiej osi geostrategicznej sprawia, że problemy obronności i bezpieczeństwa są kluczową kwestią polskiej racji stanu.

Celem Rzeczypospolitej Polskiej jest obrona i umacnianie niepodległej, suwerennej państwowości, gwarantującej respektowanie praw człowieka, wolności i swobód obywatelskich. Trwały, niepodległy i bezpieczny byt państwa jest warunkiem ukształtowania sprawnego systemu demokratycznego, opartego na zasadach społeczeństwa obywatelskiego oraz pomyślnego przeprowadzenia reform rynkowych, usprawniających gospodarkę narodową. Polska, kraj o tysiącletniej tradycji państwowości, przyjęła chrześcijaństwo z Rzymu, włączając się do kręgu cywilizacji zachodniej. Po półwiekowej przerwie naród polski pragnie przywrócenia generalnej orientacji cywilizacyjnej na Zachód. Utrwalając swoją niepodległość i bezpieczeństwo Polska pragnie współuczestniczyć w budowaniu jedności europejskiej i tworzeniu nowego, sprawiedliwego porządku międzynarodowego.

Powyższe przesłanki, a także charakter istniejących i potencjalnych zagrożeń bezpieczeństwa kraju, są podstawą polityki bezpieczeństwa i strategii obronnej Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Uwarunkowania i zagrożenia

Fundamentalne zmiany, jakie zaszły na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych w Europie Środkowej i Wschodniej, stworzyły nowe uwarunkowania bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej.

Rozpad imperium sowieckiego dokonał się na skutek odrzucenia totalitarnego ustroju politycznego i komunistycznej ideologii. Rozpad ten przyniósł wszystkim państwom i narodom Europy Środkowej i Wschodniej szansę wyzwolenia się spod obcej dominacji, narzucającej totalitarny ustrój polityczny i komunistyczną ideologię. Jako pierwsza wykorzystała ją Polska, następnie z szansy tej skorzystali nasi południowi sąsiedzi: Węgry i CSRF, kraje o podobnych możliwościach gospodarczych, a także aspiracjach politycznych. Wkrótce potem komunizm obalono w Bułgarii, Rumunii i Albanii. Polska znalazła się między jednoczącą się Europą Zachodnią i zdeintegrowanym byłym ZSRR.

Dążenie do połączenia ze Wspólnotami Europejskimi stwarza dla Polski największe nadzieje na utrwalenie niezawisłej państwowości, demokrację i pomyślny rozwój gospodarczy. Jest to geostrategiczny kierunek nie tylko zbliżenia politycznego i gospodarczego, lecz również udziału Polski w efektywnym, zachodnim systemie zbiorowego bezpieczeństwa.

Największym i najbardziej rozwiniętym naszym sąsiadem jest Republika Federalna Niemiec. Współpraca z Niemcami to jedna z głównych dróg wiodących Polskę do zintegrowanej Europy Zachodniej. Także rozwój polskiej gospodarki potrzebuje nieodzownie partnerskich powiązań z gospodarką niemiecką.

Upadek imperium sowieckiego oraz pojawienie się obok Rosji niezależnych państw, zwłaszcza Ukrainy, tworzy nową jakość geostrategiczną. Na wschodzie Europy powstaje całkowicie odmienny układ sił umożliwiający trwałe zwiększenie bezpieczeństwa w skali kontynentu. Polska wykorzystuje tę szansę.

Proces zmian na Wschodzie powoduje jednak szereg zagrożeń, które mogą się ujawnić w najbliższym czasie. Poważnym niebezpieczeństwem byłoby odrzucenie przez państwa będące spadkobiercami ZSRR rozbrojeniowych zobowiązań przejętych po tym imperium. Mogłoby to prowadzić do niekontrolowanego rozprzestrzeniania broni masowego rażenia i braku ograniczeń sił konwencjonalnych. Nie można też wykluczyć groźby wybuchu zbrojnych konfliktów na tle granicznym, etnicznym lub ekonomicznym między nowymi podmiotami politycznymi, z wciągnięciem w orbitę działań militarnych państw ościennych, w tym Polski lub nawet całego regionu. Groźbą dla naszego bezpieczeństwa mogą stać się: wielka fala migracji ze Wschodu, z terenów lub poprzez tereny państw sąsiednich, a także ekonomiczne następstwa zerwania kontaktów handlowych, w szczególności przerwanie dostaw surowców strategicznych oraz odcięcie od tradycyjnych rynków zbytu.

Radikalne przemiany ustrojowe zawsze powodują okresowy wzrost zagrożeń wewnętrznych. Są to przede wszystkim niemilitarne zagrożenia polityczne, społeczno-ekonomiczne i ekologiczne, które osłabiają nasze państwo i zwiększają jego podatność na presję zewnętrzną i infiltrację. Nieuniknione koszty społeczne kryzysu gospodarki centralnie sterowanej i przeprowadzanych reform, zwłaszcza recesja i bezrobocie, sprzyjają szerzeniu się frustracji, rozprężenia, masowej emigracji, przestępczości i innych patologicznych zjawisk społecznych. Tworzy się atmosfera społeczna umożliwiająca rozprzestrzenianie się groźnych tendencji szowinistycznych. Zasadniczym środkiem przeciwstawiania się tym zagrożeniom jest maksymalne przyspieszanie procesu przemian i skracanie okresu przejściowego. Przedłużanie okresu przebudowy niosłoby ze sobą nieuchronnie pogłębienie napięć i zaburzeń społecznych.

Procesy demokratyzacji systemu politycznego, wprowadzania gospodarki rynkowej i liberalizacji stosunków społecznych wymagają zmian starych struktur i nawyków, co napotyka niejednokrotnie na zdecydowany opór. Postęp przemian hamowany jest zarówno przez niewydolność części aparatu

państwowego, jak również przez świadomą opozycję ze strony apologetów dawnego porządku i przez siły ekstremistyczne. Występują blokady świadomościowe społeczeństwa, będące skutkiem długotrwałej sowietyzacji, utrudniające adaptację do nowych warunków.

Istotne znaczenie dla tempa i skuteczności przemian ustrojowych ma przezwyciężenie recesji i umożliwienie dalszego rozwoju ekonomicznego Polski. Niezbędna do tego jest powszechna prywatyzacja i gruntowna zmiana systemu sterowania gospodarką. Ważną rolę odgrywa tu również partnerska współpraca z Zachodem i pomoc z jego strony, zarówno w wymiarze materialnym, jak i instytucjonalnym. Powodzenie przeobrażeń uwarunkowane jest w znacznym stopniu także reformą administracyjną konsolidującą i stabilizującą strukturę państwa oraz podnosząca efektywność jej funkcjonowania.

3. Zewnętrzne aspekty polityki bezpieczeństwa

Podstawowe zasady

Polska prowadzi politykę bezpieczeństwa zgodną z prawem międzynarodowym, w szczególności z postanowieniami Karty Narodów Zjednoczonych oraz innymi aktami międzypaństwowymi zarówno dwustronnymi, jak i wielostronnymi. Polityka ta jest także zgodna z postanowieniami Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie.

Za szczególnie istotne w stosunkach międzynarodowych uznajemy respektowanie nienaruszalności istniejących w Europie granic, rezygnację z roszczeń terytorialnych, poszanowanie suwerenności, nieingerencję w sprawy wewnętrzne, wyrzeczenie się użycia siły lub groźby użycia siły. W celu zapewnienia bezpieczeństwa kraj nasz chce ściśle współpracować ze wszystkimi sąsiadami i nie zamierza zawierać sojuszy militarnych z jednym z sąsiadów przeciwko innemu.

Sąsiedzką i regionalną współpracę traktujemy także jako drogę ułatwiającą wspólne włączenie się w przyszły, ogólnoeuropejski system bezpieczeń-

stwa zbiorowego. Polska jest zainteresowana zbudowaniem takiego systemu zbiorowego bezpieczeństwa, który obejmowałby Europę i Amerykę Północną. Opowiadamy się za opracowaniem i przyjęciem przez wszystkie państwa modelu niekonfrontacyjnej doktryny militarnej, zakładającej zwiększanie bezpieczeństwa nie tylko danego kraju, ale również bezpieczeństwa innych, zwłaszcza sąsiednich państw.

Polska popiera wzrost jawności i budowanie zaufania międzynarodowego w sferze militarnej. Eliminowanie atmosfery niepewności i wzajemnych podejrzeń uważamy za ważny czynnik zmniejszenia zagrożeń wojennych.

Uznajemy za zgodną rozwijania ideę tworzenia wielonarodowych sił zbrojnych i udział w nich Polski. Uważamy za możliwe tworzenie mieszanych jednostek wojskowych wspólnie z naszymi sąsiadami. Będziemy nadal kierować oddziały Wojska Polskiego do udziału w Siłach Pokojowych ONZ lub do działania w innych misjach ONZ, KBWE, NATO, Północnoatlantycznej Rady Współpracy lub Unii Zachodnioeuropejskiej.

Rozbrojenie

Polska popiera inicjatywy rozbrojeniowe i będzie nadal aktywnie uczestniczyć w odnośnych rokowaniach. Uważamy za szczególnie ważne negocjacje i wynikające z nich umowy dotyczące redukcji i ograniczenia sił zbrojnych, w tym zwłaszcza sił konwencjonalnych w Europie. Polska będzie dążyć do stworzenia w Europie nowego ładu wojskowego, który eliminowałby możliwość przeprowadzenia niespodziewanego ataku i działań ofensywnych na dużą skalę. Kraj nasz opowiada się za ścisłym przestrzeganiem zasady nieprolifracji broni jądrowej oraz za redukcją arsenałów nuklearnych.

Posiadanie własnego potencjału obronnego jest jednym z podstawowych atrybutów naszej suwerenności. Zgodnie z procesem rozbrojeniowym Polska aktualnie dokonuje koniecznej restrukturyzacji i konwersji przemysłu zbrojeniowego, nadmiernie rozbudowanego i tendencyjnie ukierunkowanego w okresie przymusowej przynależności do Układu Warszawskiego.

Współpraca międzynarodowa

Polska zamierza rozwijać kontakty i współpracę w dziedzinie obronności z sąsiadami i z innymi państwami. Pragniemy rozszerzać formy wojskowej współpracy naukowej, szkoleniowej i kulturalnej. Jesteśmy zainteresowani wspólnymi konferencjami, wymianą studentów i stażystów wojskowych oraz organizowaniem wspólnych praktyk, ćwiczeń i manewrów. Uważamy za pożądane wzajemne wizyty i imprezy zapoznawcze.

W eliminowaniu źródeł potencjalnych konfliktów zbrojnych Polska przypisuje duże znaczenie także innym niż polityczne i militarne dziedzinom ludzkiej aktywności. Kraj nasz dąży do rozszerzania współpracy ekonomicznej i przeciwstawia się stosowaniu dyskryminacyjnych ograniczeń w tej sferze. Jesteśmy przeciwni wykorzystywaniu przewagi gospodarczej jednych państw do narzucania swej woli innym państwom. Uznajemy, że partnerstwo ekonomiczne na arenie międzynarodowej oraz zdrowa gospodarka rynkowa wewnątrz kraju są istotnymi czynnikami stabilizacji politycznej, która zmniejsza niebezpieczeństwo konfliktu zbrojnego. Opowiadamy się za ułatwianiem wszelkich kontaktów międzyludzkich, które zapewniają swobodny przepływ informacji, przenikanie kultur i eliminowanie uprzedzeń nacjonalistycznych.

W interesie Polski leży współkształtowanie systemu bezpieczeństwa międzynarodowego, który będzie coraz efektywniej eliminować zagrożenia militarne i sprzyjać budowie równowagi interesów oraz współpracy w rozwiązywaniu globalnych problemów i wyzwań. Podstawową zasadą polityki bezpieczeństwa zewnętrznego naszego państwa jest traktowanie Europy i Ameryki Północnej jako jednolitego obszaru bezpieczeństwa. Tworzony stopniowo system bezpieczeństwa europejskiego może stać się w przyszłości głównym gwarantem suwerenności i niepodległości Rzeczypospolitej.

Polska działa na rzecz rozbudowy kooperatywnego systemu bezpieczeństwa, składającego się z wielu uzupełniających i zazębiających się instytucji międzynarodowych. Zamierzamy nie tylko rozwijać, ale także inicjować nowe formy więzi dwustronnych, przede wszystkim z państwami sąsiednimi, z innymi państwami europejskimi oraz z krajami Ameryki Północnej. Dąży-

my do uczestnictwa w powiązaniach wielostronnych, w tym zwłaszcza ze Wspólnotami Europejskimi i Sojuszem Północnoatlantyckim. Kraj nasz jest aktywnym uczestnikiem Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie.

Sojusz Północnoatlantycki

Sojusz Północnoatlantycki (NATO) pozostaje głównym czynnikiem stabilności i bezpieczeństwa w Europie. Uznajemy dalszą obecność militarną USA w Europie za niezbędną, gdyż wpływa ona korzystnie na procesy przemian politycznych w naszym regionie i stabilizuje sytuację na całym kontynencie.

Polska dąży do uzyskania członkostwa w NATO. Będziemy kontynuować rozbudowywanie systemu naszych kontaktów, współpracy i konsultacji politycznych z różnymi strukturami tej organizacji. Działać będziemy na rzecz tworzenia sieci porozumień dwustronnych z poszczególnymi członkami NATO w sprawach obronności i bezpieczeństwa. Jesteśmy zainteresowani rozwijaniem i intensyfikowaniem współpracy w ramach Północnoatlantyckiej Rady Współpracy, do której należymy.

Proces KBWE

W interesie państwa polskiego leży jego wkład w działalność i zwiększenie skuteczności działania Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie. Nasza aktywność skupiać się będzie na wykorzystywaniu mechanizmów i instytucji KBWE do zapobiegania konfliktom i rozładowywania napięć między państwami członkowskimi. Polska będzie też wspomagać inicjowanym przez KBWE proces szeroko rozumianej integracji europejskiej, wprowadzania i umacniania wspólnych norm i standardów. Polska zamierza wykorzystywać ten proces przy układaniu stosunków dwustronnych z innymi państwami. Będziemy uczestniczyć w prowadzonych w ramach KBWE rokovaniach rozbrojeniowych przyczyniając się do tworzenia na obszarze Europy systemu ograniczonych zbrojeń i przejrzystości wysiłku wojskowego.

Dla interesów Polski proces KBWE jest szczególnie ważny jako mechanizm stabilizujący politycznie i militarnie nowe kraje członkowskie powstałe na obszarach byłego ZSRR. KBWE umacnia także związki USA i Kanady z Europą oraz praktyczne zaangażowanie tych państw w sprawy naszego kontynentu.

Wspólnoty Europejskie

Długofalowym priorytetem polskiej polityki zagranicznej jest osiągnięcie członkostwa naszego kraju we Wspólnotach Europejskich. Będzie ono najlepszym zabezpieczeniem naszych interesów politycznych i gospodarczych. Został już zawarty układ o stowarzyszeniu z WE. Należymy do Rady Europy, co sprzyja integracji w szerszym znaczeniu. Konieczna jest ratyfikacja szeregu europejskich konwencji i tym samym dostosowanie naszych norm prawnych, gospodarczych, technicznych i ekologicznych do standardów europejskich.

Integracja gospodarcza i polityczna Polski z jednoczącą się Europą Zachodnią jest procesem trudnym i długofalowym. Przyjęcie do Wspólnot Europejskich możemy uzyskać po wydobyciu kraju z kryzysu i zmniejszeniu opóźnienia naszego rozwoju w stosunku do państw zachodnich. Do tego czasu Wspólnoty mogą powiększyć się o nowe państwa członkowskie i rozszerzyć zakres swego działania.

Polska sprzyja ewolucji Wspólnot Europejskich w kierunku nadania im charakteru gospodarczo-politycznego, obejmującego także kwestie bezpieczeństwa. Z zainteresowaniem śledzimy rozwój Unii Zachodnioeuropejskiej, jako ewentualnej przyszłej struktury militarnej Wspólnoty Europejskiej i zarazem europejskiej części NATO. Będziemy dążyć do rozwoju stosunków z UZE oraz do uzyskania w niej pozycji równoległej do pozycji we Wspólnotach.

Porozumienia regionalne i sąsiedzkie

W centrum i na południu Europy powstały obecnie nowe porozumienia regionalne, u podstaw których leżą geograficzne i historyczne podobieństwa

oraz specyfika regionu. Taki charakter ma współpraca między Polską, CSRF i Węgrami, czyli tzw. Trójkąt Wyszehradzki.

Polskę łączy z Węgrami i CSRF a niebawem z Czechami i Słowacją jako odrębnymi państwami, nie tylko znaczne podobieństwo poziomów rozwoju społeczno-gospodarczego oraz kierunku reform i strategii politycznej, lecz także ciężar wydarzeń najnowszej historii, a zwłaszcza czynna walka z dominacją sowiecką. Efektywna współpraca w Trójkącie staje się probierzem zdolności integracyjnych tych krajów z zachodnią częścią kontynentu.

Po przemianach, jakie przechodzi CSRF i po wyłonieniu się Czech i Słowacji jako niepodległych państw, porozumienie wyszehradzkie powinno przyczyniać się nadal do utrwalenia stabilizacji politycznej w naszym regionie i tym samym wpływać korzystnie na warunki bezpieczeństwa w Europie. Naszym wspólnym celem strategicznym jest włączenie się w system zachodnioeuropejski. Nie zamierzamy doprowadzić do powstania samodzielnego bloku czy koalicji obronnej odnośnych państw. Nie należy jednak wykluczać możliwości rozszerzenia funkcjonowania Trójkąta (Czworokąta), tak w wymiarze podmiotowym, jak i przedmiotowym. Polska dołoży wszelkich starań, aby w zmienionej sytuacji utrzymać i rozwijać współpracę prowadzoną dotąd w Trójkącie.

W interesie Polski leży rozwój przyjaznych stosunków i współpracy, opartych na poszanowaniu norm i zasad prawa międzynarodowego, z naszymi sąsiadami ze wschodu: Rosją, Ukrainą, Białorusią i Litwą. Przywiązujemy dużą wagę do traktatu z Rosją i liczymy na dotrzymanie zobowiązania wycofania z Polski wojsk rosyjskich. System powiązań ekonomicznych ze Wschodem powinien stworzyć nowe perspektywy regionalnej współpracy, odpowiadające naszym wspólnym potrzebom i interesom. Szczególnie współpraca Polski z Ukrainą powinna stać się istotnym czynnikiem stabilizującym sytuację w naszym regionie. Także współpraca wyszehradzka może odgrywać pozytywną rolę jako swego rodzaju łącznik między Wspólnotą Europejską a Ukrainą, Białorusią i innymi państwami regionu.

W budowaniu stosunków z Republiką Federalną Niemiec należy rozszerzać wspólnotę interesów wynikającą z sąsiedztwa i powiązań europejskich obu państw. Trzeba przewyciężyć tkwiące z tradycyjnej mentalności uprzedzenia. Jest to zadanie nie tylko dla obu państw, lecz także dla obu narodów.

W obecnej sytuacji, kiedy urzeczywistnić się mogą nadzieje na trwałe ułożenie stosunków Polski z Niemcami na gruncie przyjaźni i dobrosąsiedzkiej współpracy, szczególnie należy dbać o ukształtowanie kontaktów i współdziałań, wolnych od akcentów nacjonalizmu, hegemonizmu lub ksenofobii. Odnosi się to do sfery politycznej i ekonomicznej, zarówno w wymiarze ogólnoeuropejskim, jak i regionalnym. Republika Federalna Niemiec bardzo wyraźnie góruje nad Polską potencjałem i możliwością ekspansji gospodarczej. Tym większe znaczenie nasz kraj przywiązuje do procesu integracji europejskiej ułatwiającej nam zbudowanie stosunków dwustronnych na zasadach partnerskich. Liczymy, że integracja europejska umożliwi nam ostateczne przewyciężenie wzajemnych urazów i resentymentów.

4. Aspekty gospodarczo-obronne

Z punktu widzenia bezpieczeństwa narodowego podstawowym zadaniem gospodarki jest zaspokajanie materialnych potrzeb obronnych państwa, a w szczególności:

- zapewnianie optymalnych warunków do utrzymania i szkolenia sił zbrojnych w czasie pokoju;
- przygotowywanie bazy do wykonania przez armię zadań w okresie zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny;
- stworzenie warunków przetrwania ludności w sytuacjach ekstremalnych.

Zadania gospodarki na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa narodowego ustalają naczelne organa władzy ustawodawczej i wykonawczej państwa, realizują zaś wszystkie podmioty administracji państwowej, samorządowej i gospodarczej. Obowiązek tworzenia i utrzymania infrastruktury gospodarczo-

-obronnej ciąży głównie na kierownikach ministerstw i na wojewodach. Funkcje zaspokajania potrzeb bieżących należy łączyć z funkcjami obronnymi. Wszystkie regiony kraju w równym stopniu muszą być przygotowane także do prewencji antyterrorystycznej i ochrony przed skutkami klęsk żywiołowych, katastrof ekologicznych i innych niemilitarnych zagrożeń cywilizacyjnych i biologicznych.

Ponoszenie kosztów związanych z utrzymaniem niezawisłości państwa jest obowiązkiem wszystkich obywateli Rzeczypospolitej. W sytuacjach wzrastającego zagrożenia podjęte zostaną przez władze państwowe działania umożliwiające finansowanie potrzeb ze środków pozabudżetowych, takich jak pożyczka narodowa, depozyty, daniny czy zbiórki publiczne. Powszechny obowiązek obrony nakłada również na podmioty samorządowe i gospodarcze oraz na poszczególnych obywateli zobowiązania do ponoszenia kosztów związanych z przygotowaniem obronnym państwa. Zakres tych obowiązków uregulowany jest konstytucyjnie i ustawowo.

Podstawowym źródłem wyposażenia sił zbrojnych oraz instytucji i organów powołanych do dbałości o bezpieczeństwo narodowe jest produkcja przemysłu krajowego. Funkcjonowanie wybranych zakładów przemysłu obronnego będzie chronione gwarancjami państwowymi. Państwo będzie sprzyjać rozwojowi tych działów przemysłu obronnego, których wyroby spełnią kryteria przydatności na współczesnym polu walki oraz konkurencyjności na rynkach zagranicznych. Jednocześnie tworzone będą dogodne warunki dla angażowania kapitału prywatnego, państwowego i spółdzielczego w działalność związaną z obronnością. Stosowane będą również zachęty do wprowadzania elastycznych programów wytwórczych przez niektórych producentów, aby było możliwe przestawienie produkcji na cele obronne w możliwie krótkim czasie.

Dla systemu bezpieczeństwa narodowego istotny jest rozwój badań naukowych. Państwo będzie stwarzać warunki dla rozwoju tych dziedzin nauki, które przyczynią się do jakościowego i ilościowego umocnienia potencjału

obronnego kraju. Ich finansowanie odbywać się będzie zarówno z nakładów ogólnych na naukę, jak i ze środków własnych podmiotów realizujących zadania obronne.

Utrzymane zostaną dotychczasowe strategiczne kierunki działań, zmierzających do przygotowania infrastruktury gospodarczej kraju dla potrzeb obronnych. Kontynuowane będą prace związane z przygotowaniem szlaków i linii komunikacyjnych, ciągów energetycznych i gazowych do działań w warunkach wojny, a także gromadzeniem rezerw żywności oraz surowców i materiałów strategicznych. Ze względu na niewłaściwe rozmieszczenie tych rezerw nastąpi ich przemieszczenie w ten sposób, aby zlokalizować je w miarę równomiernie na terytorium kraju i niezbyt blisko granic.

W celu zagwarantowania bezpieczeństwa energetycznego kraju zapewnione zostaną w bieżącym dziesięcioleciu warunki zakupu ropy naftowej i gazu ziemnego z różnych, niezależnych źródeł.

Duże szanse wzmocnienia bezpieczeństwa narodowego tkwią we współpracy międzynarodowej w dziedzinie gospodarczo-obronnej. Polska jest zainteresowana kooperacją w przemyśle zbrojeniowym, wymianą handlową sprzętu i uzbrojenia oraz prowadzeniem wspólnych badań naukowych i wdrożeń w dziedzinie obronności z państwami członkowskimi NATO, CSRF i Węgry oraz z innymi krajami. Pozwoli to na efektywniejsze wykorzystanie potencjałów przemysłu zbrojeniowego państw współpracujących oraz stanie się jeszcze jednym czynnikiem sprzyjającym budowaniu wzajemnego zaufania.

5. Założenia strategii obrony

Celem strategicznym obrony Rzeczypospolitej Polskiej jest zachowanie suwerenności, niepodległości i integralności terytorialnej państwa. Cel ten jest realizowany przez:

- przygotowanie, rozbudowę i utrzymywanie infrastruktury obronnej państwa;
- przygotowanie obronne społeczeństwa;
- działania obronne i interwencyjne polskich sił zbrojnych podejmowane w potrzebie.

Strategia obronna Rzeczypospolitej Polskiej nie zakłada istnienia określonego przeciwnika i ustalonego scenariusza działań wojennych. Jest ona ukierunkowana na opanowywanie i rozwiązywanie sytuacji kryzysowych o charakterze militarnym.

Polska będzie dążyć do rozwiązywania wszelkich kwestii spornych na drodze negocjacji, mediacji, koncyliacji, arbitrażu lub sądownictwa międzynarodowego, a także innych metod stosowanych przez ONZ, KBWE lub w przyszłości przez inne organizacje, których nasz kraj będzie członkiem. W razie niemożności zapobieżenia konfliktowi zbrojnemu, którego Rzeczpospolita Polska będzie stroną (lub uczestnikiem, o ile wyniknie to z zawartych umów międzynarodowych), przeciwstawimy się czynnie agresji zbrojnej kontynuując jednocześnie wysiłki dyplomatyczne w celu zakończenia konfliktu.

W przypadku wojny wykraczającej poza konflikt lokalny strategią Polski będzie możliwie najdłuższe stawianie oporu celem: powstrzymania inwazji - przez zadawanie agresorowi maksymalnych strat, zademonstrowania determinacji obrony i zyskania czasu na reakcję innych państw i instytucji międzynarodowych. W razie konfliktu o mniejszej intensywności będą prowadzone samodzielne działania obronno-interwencyjne w celu jak najszybszego zlokalizowania, zatrzymania i rozbicia nieprzyjacielskiego zgrupowania inwazyjnego. Zostaną też podjęte działania patrolowe, osłonowe, blokujące, przeciwywersyjne i antyterrorystyczne.

Dla zapewnienia funkcjonowania państwa i życia narodu w warunkach wojny konieczna będzie realizacja trzech grup zadań:

- ochrona ludności i struktur państwa;

- organizowanie i uzupełnianie wsparcia logistycznego sił zbrojnych;
- organizowanie i zaspokajanie materialnych i duchowych potrzeb ludności.

Ochronę ludności i struktur państwa w czasie wojny zapewnia się przez przeciwdziałanie penetracji wywiadowczej i sił specjalnych przeciwnika, egzekwowanie przestrzegania prawa i postanowień właściwych władz administracyjnych i wojskowych oraz likwidowanie skutków działań wojennych. Organizowanie i uzupełnianie wsparcia logistycznego sił zbrojnych obejmuje zwłaszcza: wzmocnienie tych sił żołnierzami rezerwy i poborowymi, zaopatrywanie w sprzęt techniczny i środki materiałowe, pomoc medyczną oraz wszelkiego rodzaju posługi duchowe i wsparcie moralne.

Zaspokajanie potrzeb sił zbrojnych i ludności w warunkach wojny wymagać będzie podporządkowania gospodarki narodowej celom wojennym. Konieczne będzie czuwanie nad wielkością i asortymentem produkcji dóbr podstawowego użytku i dystrybucji tych dóbr, a także prowadzenia działalności informacyjnej i kulturalnej integrującej naród wokół realizacji podstawowych zadań czasu wojennego.

Uczestnictwo Polski w międzynarodowych systemach bezpieczeństwa zakłada możliwość jej militarnego zaangażowania w rozwiązywanie konfliktów poza terytorium naszego kraju w oparciu o wiążące nas traktaty i na podstawie decyzji właściwych organów międzynarodowych. Wojsko Polskie musi więc być stale przygotowane do formowania zgrupowań operacyjnych w celu wykonania różnorodnych zadań w ramach misji i ekspedycji zbrojnych w składzie wielonarodowych sił sojuszniczych.

6. System obronny

Dla przeciwdziałania zagrożeniom wojennym, a także w celu realizacji zewnętrznych i wewnętrznych zadań obronnych, utrzymuje się w czasie pokoju i rozwija na czas zagrożenia i wojny system obronny Rzeczypospolitej Polskiej. Jego głównymi elementami są:

- siły zbrojne;
- pozamilitarne ogniwa obronne;
- system kierowania obronnością.

Siły zbrojne

Na straży suwerenności i niepodległości Narodu Polskiego oraz jego bezpieczeństwa i pokoju stoją siły zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej. Mają one charakter ogólnonarodowy i działają zgodnie z polską racją stanu.

Głównym ich zadaniem jest natychmiastowe stawienie oporu każdej agresji militarnej. Siły zbrojne realizują to zadanie przy współdziałaniu z innymi strukturami systemu obronnego. W razie próby naruszenia granic państwowych z zamiarem pozbawienia suwerenności lub integralności terytorialnej Polski, siły zbrojne zastosują wobec napastnika środki i formy walki, jakie w konkretnej sytuacji uznane zostaną za konieczne. W przypadku utraty możliwości prowadzenia działań regularnych siły zbrojne przejdą do innych form walki, w tym do walki partyzanckiej. Ponadto siły zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej są przygotowane do wykonania zadań wynikających z zobowiązań i umów międzynarodowych, wiążących Polskę w chwili powstania konfliktu. Siły zbrojne mogą być użyte również do likwidacji skutków awarii, katastrof i klęsk żywiołowych.

Siły zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej opierają się na systemie służby wojskowej obowiązkowej i zawodowej. Zmierzać się będzie do wzrostu udziału żołnierzy zawodowych w Wojsku Polskim do około 60-70%. Wyposażenie w podstawowe uzbrojenie utrzymywane będzie na poziomie nie przekraczającym limitów ustalonych w traktatach rozbrojeniowych. Skład, wyposażenie i rozmieszczenie wojsk na obszarze kraju mają zapewnić: utrzymanie części sił zbrojnych w gotowości do natychmiastowych działań, sprawną realizację mobilizacyjnego rozwinięcia potencjału bojowego oraz przejścia państwa na system wojennego gospodarowania i zaopatrzenia. W ciągu najbliższych kilku lat konieczne jest dokonanie przemieszczenia wojsk tak, aby odpowiadało ono nowej sytuacji geostrategicznej suwerennej Polski.

Siły zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej składają się z trzech rodzajów wojsk:

- sił lądowych;
- wojsk lotniczych i obrony powietrznej;
- marynarki wojennej.

W ich strukturach występują wojska operacyjne oraz siły i środki obrony terytorialnej. Wojska operacyjne są przygotowane do wykonania głównych zadań podczas działań wojennych. Siły obrony terytorialnej wspierają i zabezpieczają działania wojsk operacyjnych oraz realizują samodzielne działania ochronno-obronne w wyznaczonych rejonach odpowiedzialności.

Wojska lądowe stanowią trzon sił zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. Przeznaczone są do odparcia lądowo-powietrznych uderzeń agresora aktywnymi działaniami obronnymi we współdziałaniu z pozostałymi rodzajami wojsk, w dowolnym rejonie kraju, na każdym kierunku i wobec każdej formy zagrożenia militarnego.

Wojska lotnicze i obrony powietrznej stanowią rodzaj sił zbrojnych o najwyższym stopniu gotowości bojowej w okresie pokoju. Ich głównym zadaniem jest zapewnienie osłony obszaru Rzeczypospolitej Polskiej i przeciwdziałanie naruszeniom polskiej przestrzeni powietrznej.

Marynarka wojenna jest przeznaczona głównie do obrony morskiej granicy państwa, ochrony żeglugi i interesów gospodarczych w polskich obszarach morskich oraz obrony wybrzeża przy współdziałaniu z innymi rodzajami sił zbrojnych.

Zdolność bojową sił zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej osiąga się przez wysokie morale, dyscyplinę i wyszkolenie żołnierzy oraz wyposażenie oddziałów w nowoczesne uzbrojenie i sprzęt. Priorytetowo traktuje się doskonalenie struktur organizacyjnych wojsk, rozwój środków i systemów rozpoznania, dowodzenia, walki radioelektronicznej, kierowania ogniem oraz obrony powietrznej i przeciwpancernej. Sprawne funkcjonowanie sił zbroj-

nych zapewni system wsparcia logistycznego wojska, z wykorzystaniem wydzielonego potencjału wszystkich sektorów gospodarki narodowej.

W czasie pokoju siły zbrojne są utrzymywane w gotowości bojowej i mobilizacyjnej, zapewniającej sprawność na wypadek potrzeby ich operacyjnego rozwinięcia. Potencjał wojska w okresie pokoju jest dostosowany do potrzeb strategiczno-operacyjnych i możliwości ekonomicznych państwa. Stopień skompletowania jednostek oraz system ich uzupełniania różnicuje się stosownie do zadań przewidywanych na czas wojny.

Przejście sił zbrojnych ze struktury i stanu liczebnego czasu pokoju na struktury i stan liczebny czasu wojny odbywa się przez ich mobilizacyjne rozwinięcie. Zasadniczym czynnikiem gwarantującym osiągnięcie wymaganego potencjału bojowego jednostek wojskowych jest planowe gromadzenie wyszkolonych rezerw osobowych oraz środków transportowych i materiałowych. W procesie tym, oprócz wojskowych ogniw dowodzenia i zarządzania, uczestniczą także określone organa rządowej administracji ogólnej i samorządów terytorialnych. Dowodzenie wojskami w okresie zagrożenia i wojny realizuje się przez rozwinięty wojenny system dowodzenia siłami zbrojnymi Rzeczypospolitej Polskiej. Jest on integralną częścią systemu kierowania obroną państwa.

Zwierzchnikiem sił zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej jest prezydent Rzeczypospolitej Polskiej. W czasie pokoju całokształtem działalności sił zbrojnych kieruje minister obrony narodowej.

Pozamilitarne ogniwa obronne

Ochrona ludności przed katastrofalnymi zagrożeniami przemysłowymi, klęskami żywiołowymi i skutkami działań wojennych jest konstytucyjnym obowiązkiem wszystkich organów władzy, administracji państwowej i samorządowej, a także obowiązkiem organizacji społecznych i podmiotów gospodarczych. Zadania wynikające z tego obowiązku polegają głównie na rozpoznawaniu, zapobieganiu i zwalczaniu wszelkich form zagrożeń godzących w

bezpieczeństwo narodu i państwa. Dotyczy to obronności państwa, panującego w nim porządku i bezpieczeństwa publicznego oraz życia i mienia ludności w okresie pokoju i wojny.

Poważnymi zagrożeniami dla zdrowia i mienia ludzi, nie związanymi bezpośrednio z działaniami zbrojnymi, są przestępstwa kryminalne. Zapobieganie im, a także ich ujawnianie i zwalczanie jest podstawowym, ustawowym obowiązkiem wszystkich wyspecjalizowanych służb podległych ministrowi spraw wewnętrznych, a więc: Urzędu Ochrony Państwa, Policji, Straży Granicznej i innych formacji. Pomoc obywateli w realizacji tych zadań jest ich powinnością prawną i moralną wobec państwa i własnego środowiska.

Obronie Cywilnej Kraju powierza się koordynację działań wszystkich sił i środków służących ochronie życia i mienia ludności oraz dóbr kultury, w ramach systemu obronnego państwa. Obronę cywilną, zgodnie z postanowieniami międzynarodowego prawa wojennego, zobowiązuje się do:

- planowania przedsięwzięć w zakresie ochrony życia i zdrowia ludności, ochrony zakładów pracy, urządzeń użyteczności publicznej oraz dóbr kultury przed skutkami działań wojennych;

- organizowania wykrywania zagrożeń w powyższym zakresie;
- ostrzegania i alarmowania ludności oraz jej ewakuacji;
- przygotowania obiektów ochronnych;
- zaopatrywania ludności w sprzęt i środki ochrony indywidualnej;
- chronienia dóbr niezbędnych do przetrwania;
- organizowania akcji ratunkowych i likwidacji skażeń.

Obronie Cywilnej Kraju zapewnia się warunki i możliwości sprawnego działania. W tym celu przygotowuje się i wyznacza personel kadrowy, tworzy odpowiednie warunki jego funkcjonowania oraz wyposaża w niezbędne materiały i środki. Organizuje się szkolenie w ogólnym systemie edukacji narodowej, w ośrodkach wyspecjalizowanych, w terenowych jednostkach administracji państwowej, samorządu terytorialnego i zakładach pracy. Angażuje się w tym celu także środki masowego przekazu.

Działania wojenne stanowią najwyższą formę zagrożeń masowej utraty życia i mienia ludności. Użycie bojowych środków rażenia może spowodować dodatkowo katastrofy przemysłowe i ekologiczne. Obrona cywilna w czasie wojny zachowuje neutralność zbrojną. Jej zadaniem jest przygotowanie i realizacja działań niosących pomoc ludności, również na terenach czasowo zajętych przez nieprzyjaciela.

System kierowania obronnością

Zasadnicze funkcje w systemie kierowania obronnością państwa w czasie pokoju określa Konstytucja RP. Realizują je: prezydent Rzeczypospolitej Polskiej oraz prezes Rady Ministrów i Rada Ministrów.

Kierowanie obronnością państwa sprawują wszystkie organa władzy i administracji państwowej i samorządowej, stosownie do kompetencji i zadań obronnych przypisanych im w Konstytucji i innych ustawach. Ich wspólnym celem jest przygotowanie i utrzymanie na odpowiednim poziomie potencjału obronnego państwa w czasie pokoju oraz sprawne rozwinięcie i skuteczne wykorzystanie tego potencjału w przypadku zagrożenia i wojny. Tworzy się i utrzymuje w czasie pokoju odpowiednią infrastrukturę zapewniającą organom państwowym możliwość sprawnego wypełniania tego zadania.

Sejm każdego roku uchwała wysokość środków na bezpieczeństwo i obronę państwa w ramach ustawy budżetowej, w tym na utrzymanie i rozwój sił zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. Parlament uchwała również wszystkie inne regulacje ustawowe dotyczące obronności i kontroluje ich stosowanie.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej koordynuje wypracowywanie strategii obronnej państwa, a jako zwierzchnik sił zbrojnych ustala główne kierunki ich rozwoju. Prezydent kontroluje przebieg przygotowań obronnych, realizowanych pod kierownictwem prezesa Rady Ministrów przez ministrów, wojewodów i inne organa administracji publicznej. Organem wykonawczym prezydenta jest w tym zakresie Biuro Bezpieczeństwa Narodowego. Główne

zadania obronne na szczeblu rządowym przypadają ministrowi obrony narodowej oraz ministrowi spraw wewnętrznych i ministrowi spraw zagranicznych.

W razie zagrożenia bezpieczeństwa następuje rozwijanie wojennego systemu kierowania państwem. Najwyższymi ośrodkami decyzyjnymi w okresie zagrożenia i wojny są: prezydent i rząd. Sejm powołuje na okres wojny Naczelnego Dowódcę Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, a gdy Sejm nie obraduje - powołuje go prezydent. Naczelnym dowódcą, podlegającym bezpośrednio prezydentowi, sprawuje strategiczne dowodzenie całością sił zbrojnych. Prezydent ustala w czasie pokoju skład i zadania organów doradczych, a na czas wojny - sztabu wojennego prezydenta.

W okresie zagrożenia i wojny prezes Rady Ministrów kieruje nadal pracami rządu, ministrów, wojewodów i innych organów administracji państwowej, odpowiedzialnych za funkcjonowanie wszystkich struktur pozamilitarnych państwa. Szczególnym zadaniem prezesa Rady Ministrów i podległych mu resortów jest organizowanie wsparcia, zaopatrzenia i obsługi sił zbrojnych przez sektor cywilny oraz ochrona ludności przed skutkami działań wojennych. Wojewodowie są upoważnieni do podejmowania decyzji w sprawach obronności, obowiązujących wszystkie jednostki administracyjne, gospodarcze i samorządowe działające w systemie obrony województwa.

7. Zakończenie

Szczegółowe zadania wykonawcze wynikające z niniejszego dokumentu zostaną określone przez odpowiednie organa władzy i administracji państwowej oraz kierownictwa organizacji i instytucji, stosownie do zakresu ich kompetencji w sprawach obronności.

Niniejszy dokument został jednomyślnie przyjęty na posiedzeniu Komitetu Obrony Kraju w dniu 2 listopada 1992 roku.

KONSTYTUCJA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 2 kwietnia 1997 r.

(artykuły dotyczące problematyki bezpieczeństwa państwa i obronności)

Rozdział I

RZECZYPOSPOLITA

Art. 22. Ograniczenie wolności działalności gospodarczej jest dopuszczalne tylko w drodze ustawy i tylko ze względu na ważny interes publiczny.

Art. 26.1. Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej służą ochronie niepodległości państwa i niepodzielności jego terytorium oraz zapewnieniu bezpieczeństwa i nienaruszalności jego granic.

2. Siły Zbrojne zachowują neutralność w sprawach politycznych oraz podlegają cywilnej i demokratycznej kontroli.

Rozdział II

WOLNOŚCI, PRAWA I OBOWIĄZKI

CZŁOWIEKA I OBYWATELA

ZASADY OGÓLNE

Art. 31.3. Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnej wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.

Wolności i prawa osobiste

Art. 41.1. Każdemu zapewnia się nietykalność osobistą i wolność osobistą. Pozbawienie lub ograniczenie wolności może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonych w ustawie.

Art. 46. Przepadek rzeczy może nastąpić tylko w przypadkach określonych w ustawie i tylko na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu.

Art. 49. Zapewnia się wolność i ochronę komunikowania się. Ich ograniczenie może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w ustawie w sposób w niej określony.

Art. 50. Zapewnia się nienaruszalność mieszkania. Przeszukanie mieszkania, pomieszczenia lub pojazdu może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w ustawie i w sposób w niej określony.

Art. 51.3. Każdy ma prawo dostępu do dotyczących go urzędowych dokumentów i zbiorów danych. Ograniczenie tego prawa może określić ustawa.

Art. 52.1. Każdemu zapewnia się wolność poruszania się po terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz wyboru miejsca zamieszkania i pobytu.

2. Każdy może swobodnie opuścić terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Wolności, o których mowa w ust. 1 i 2, mogą podlegać ograniczeniom określonym w ustawie.

Art. 54.2. Cenzura prewencyjna środków społecznego przekazu oraz koncesjonowanie prasy są zakazane. Ustawa może wprowadzić obowiązek uprzedniego uzyskania koncesji na prowadzenie stacji radiowej lub telewizyjnej.

Art. 56.1. Cudzoziemcy mogą korzystać z prawa azylu w Rzeczypospolitej Polskiej na zasadach określonych w ustawie.

Wolności i prawa polityczne

Art. 57. Każdemu zapewnia się wolność organizowania pokojowych zgromadzeń i uczestniczenia w nich. Ograniczenie tej wolności może określić ustawa.

Art. 59.3. Związkom zawodowym przysługuje prawo do organizowania strajków pracowniczych i innych form protestu w granicach określonych w ustawie. Ze względu na dobro publiczne ustawa może ograniczyć prowadzenie strajku lub zakazać go w odniesieniu do określonych kategorii pracowników lub w określonych dziedzinach.

Art. 61.3. Ograniczenie prawa, o którym mowa w ust. 1 i 2 (... uzyskiwanie informacji o działalności organów władzy publicznej oraz osób pełniących funkcje publiczne ...) może nastąpić wyłącznie ze względu na określone w ustawach ochronę wolności i praw innych osób i podmiotów gospodarczych oraz ochronę porządku publicznego, bezpieczeństwa lub ważnego interesu gospodarczego państwa.

Wolności i prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne

Art. 64.3. Własność może być ograniczona tylko w drodze ustawy i tylko w zakresie, w jakim nie narusza ona istoty prawa własności.

Art. 65.1. Każdemu zapewnia się wolność wyboru i wykonywania zawodu oraz wyboru miejsca pracy. Wyjątki określa ustawa.

2. Obowiązek pracy może być nałożony tylko przez ustawę.

3. Stałe zatrudnianie dzieci do lat 16 jest zakazane. Formy i charakter dopuszczalnego zatrudniania określa ustawa.

Art. 66.1. Każdy ma prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy. Sposób realizacji tego prawa oraz obowiązki pracodawcy określa ustawa.

2. Pracownik ma prawo do określonych w ustawie dni wolnych od pracy i corocznych płatnych urlopów, maksymalne normy czasu pracy określa ustawa.

Art. 70.1. Każdy ma prawo do nauki. Nauka do 18 roku życia jest obowiązkowa. Sposób wykonywania obowiązku szkolnego określa ustawa.

5. Zapewnia się autonomię szkół wyższych na zasadach określonych w ustawie.

Art. 75.2. Ochronę praw lokatorów określa ustawa.

Obowiązki

Art. 84. Każdy jest obowiązany do ponoszenia ciężarów i świadczeń publicznych, w tym podatków, określonych w ustawie.

Art. 85.1. Obowiązkiem obywatela polskiego jest obrona ojczyzny.

2. Zakres obowiązku służby wojskowej określa ustawa.

3. Obywatel, któremu przekonania religijne lub wyznawane zasady moralne nie pozwalają na odbywanie służby wojskowej, może być powołany do służby zastępczej na zasadach określonych w ustawie.

Rozdział IV SEJM I SENAT

Organizacja i działanie

Art. 116.1. Sejm decyduje w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej o stanie wojny i o zawarciu pokoju.

2. Sejm może podjąć uchwałę o stanie wojny jedynie w razie zbrojnej napaści na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub gdy z umów międzynarodowych wynika zobowiązanie do wspólnej obrony przeciwko agresji. Jeżeli Sejm nie może się zebrać na posiedzenie, o stanie wojny postanawia Prezydent Rzeczypospolitej.

Art. 117. Zasady użycia Sił Zbrojnych poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej określa ratyfikowana umowa międzynarodowa lub ustawa. Zasady pobytu obcych wojsk na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i zasady przemieszczania się ich przez terytorium określają ratyfikowane umowy międzynarodowe lub ustawy.

Rozdział V

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Art. 126.2. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej czuwa nad przestrzeganiem Konstytucji, stoi na straży suwerenności i bezpieczeństwa państwa oraz nienaruszalności i niepodzielności jego terytorium.

Art. 134.1. Prezydent Rzeczypospolitej jest najwyższym zwierzchnikiem Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.

2. W czasie pokoju Prezydent Rzeczypospolitej sprawuje zwierzchnictwo nad Siłami Zbrojnymi za pośrednictwem Ministra Obrony Narodowej.

3. Prezydent Rzeczypospolitej mianuje Szefa Sztabu Generalnego i dowódców rodzajów Sił Zbrojnych na czas określony. Czas trwania kadencji, tryb i warunki odwołania przed jej upływem określa ustawa.

4. Na czas wojny Prezydent Rzeczypospolitej, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, mianuje Naczelnego Dowódcę Sił Zbrojnych. W tym samym trybie może on Naczelnego Dowódcę Sił Zbrojnych odwołać. Kompetencje Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasady jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej określa ustawa.

5. Prezydent Rzeczypospolitej, na wniosek Ministra Obrony Narodowej, nadaje określone w ustawach stopnie wojskowe.

6. Kompetencje Prezydenta Rzeczypospolitej, związane ze zwierzchnictwem nad Siłami Zbrojnymi, szczegółowo określa ustawa.

Art. 135. Organem doradczym Prezydenta Rzeczypospolitej w zakresie wewnętrznego i zewnętrznego bezpieczeństwa państwa jest Rada Bezpieczeństwa Narodowego.

Art. 136. W razie bezpośredniego, zewnętrznego zagrożenia państwa Prezydent Rzeczypospolitej, na wniosek Prezesa Rady Ministra, zarządza powszechną, lub częściową mobilizację i użycie Sił Zbrojnych do obrony Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 141.1. W sprawach szczególnej wagi Prezydent Rzeczypospolitej może zwołać Radę Gabinetową. Radę Gabinetową tworzy Rada Ministrów obradująca pod przewodnictwem Prezydenta Rzeczypospolitej.

2. Radzie Gabinetowej nie przysługują kompetencje Rady Ministrów.

Rozdział VI

RADA MINISTRÓW I ADMINISTRACJA RZĄDOWA

Art. 146.4. W zakresie i na zasadach określonych w Konstytucji i ustawach Rada Ministrów w szczególności:

7) zapewnia bezpieczeństwo wewnętrzne państwa oraz porządek publiczny;

8) zapewnia bezpieczeństwo zewnętrzne państwa;

11) sprawuje ogólne kierownictwo w dziedzinie obronności kraju oraz określa corocznie liczbę obywateli powoływanych do czynnej służby wojskowej.

Rozdział VIII

SĄDY I TRYBUNAŁY

Sądy

Art. 175.2. Sąd wyjątkowy lub tryb doraźny może być ustanowiony tylko na czas wojny.

Rozdział XI

STANY NADZWYCZAJNE

Art. 228.1. W sytuacjach szczególnych zagrożeń, jeżeli zwykłe środki konstytucyjne są niewystarczające, może zostać wprowadzony odpowiedni stan nadzwyczajny: stan wojenny, stan wyjątkowy lub stan klęski żywiołowej.

2. Stan nadzwyczajny może być wprowadzony tylko na podstawie ustawy, w drodze rozporządzenia, które podlega dodatkowemu podaniu do publicznej wiadomości.

3. Zasady działania organów władzy publicznej oraz zakres, w jakim mogą zostać ograniczone wolności i prawa człowieka i obywatela w czasie poszczególnych stanów nadzwyczajnych, określa ustawa.

4. Ustawa może określić podstawy, zakres i tryb wyrównywania strat majątkowych wynikających z ograniczenia w czasie stanu nadzwyczajnego wolności i praw człowieka i obywatela.

5. Działania podjęte w wyniku wprowadzenia stanu nadzwyczajnego muszą odpowiadać stopniowi zagrożenia i powinny zmierzać do jak najszybszego przywrócenia normalnego funkcjonowania państwa.

6. W czasie stanu nadzwyczajnego nie mogą być zmienione: Konstytucja, ordynacje wyborcze do Sejmu, Senatu i organów samorządu terytorialnego, ustawa o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej oraz ustawy o stanach nadzwyczajnych.

7. W czasie stanu nadzwyczajnego oraz w ciągu 90 dni po jego zakończeniu nie może być skrócona kadencja Sejmu, przeprowadzane referendum ogólnokrajowe, nie mogą być przeprowadzane wybory do Sejmu, Senatu, organów samorządu terytorialnego oraz wybory Prezydenta Rzeczypospolitej, a kadencje tych organów ulegają przedłużeniu. Wybory do organów samorządu terytorialnego są możliwe tylko tam, gdzie nie został wprowadzony stan nadzwyczajny.

Art. 229. W razie zewnętrznego zagrożenia państwa, zbrojnej napaści na terytorium Rzeczypospolitej lub gdy z umowy międzynarodowej wynika zobowiązanie do wspólnej obrony przeciwko agresji, Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Rady Ministrów może wprowadzić stan wojenny na części albo na całym terytorium państwa.

Art. 230.1. W razie zagrożenia konstytucyjnego ustroju państwa, bezpieczeństwa obywateli lub porządku publicznego, Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Rady Ministrów może wprowadzić, na czas oznaczony, nie dłuższy niż 90 dni, stan wyjątkowy na części albo na całym terytorium państwa.

2. Przedłużenie stanu wyjątkowego może nastąpić tylko raz, za zgodą Sejmu i na czas nie dłuższy niż 60 dni.

Art. 231. Rozporządzenie o wprowadzeniu stanu wojennego lub wyjątkowego Prezydent Rzeczypospolitej przedstawia Sejmowi w ciągu 48 godzin do podpisania rozporządzenia. Sejm niezwłocznie rozpatruje rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej. Sejm może je uchylić bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

Art. 232. W celu zapobieżenia skutków katastrof naturalnych lub awarii technicznych noszących znamiona klęski żywiołowej oraz w celu ich usunięcia Rada Ministrów może wprowadzić na czas oznaczony, nie dłuższy niż 30 dni, stan klęski żywiołowej na części albo na całym terytorium państwa. Przedłużenie tego stanu może nastąpić za zgodą Sejmu.

Art. 233.1. Ustawa określająca zakres ograniczeń wolności i praw człowieka i obywatela w czasie stanu wojennego i wyjątkowego nie może ograniczać wolności i praw określonych w art. 30 (godność człowieka), art. 34 i art. 36 (obywatelstwo), art. 38 (ochrona życia), art. 39, art. 40 i art. 41, ust. 4 (humanitarne traktowanie), art. 42 (ponoszenie odpowiedzialności karnej), art. 45 (dostęp do sądu), art. 47 (dobra osobiste), art. 53 (sumienie i religia), art. 63 (petycje) oraz art. 48 i art. 72 (rodzina i dziecko).

2. Niedopuszczalne jest ograniczenie wolności i praw człowieka i obywatela wyłącznie z powodu rasy, płci, języka, wyznania lub jego braku, pochodzenia społecznego, urodzenia oraz majątku.

3. Ustawa określająca zakres ograniczeń wolności i praw człowieka i obywatela w stanie klęski żywiołowej może ograniczyć wolności i prawa określone w art. 22 (wolność działania gospodarczego), art. 41 ust. 1, 3 i 5 (wolność osobista), art. 50 (nienaruszalność mieszkania), art. 52 ust. 1 (wolność poruszania się i pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej), art. 59 ust. 3 (prawo do strajku), art. 64 (prawo własności), art. 65 ust. 1 (wolność pracy), art. 66 ust. 1 (prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy) oraz art. 66 ust. 2 (prawo do wypoczynku).

Art. 234.1. Jeżeli w czasie stanu wojennego Sejm nie może się zebrać na posiedzenie, Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Rady Ministrów wydaje rozporządzenie z mocą ustawy w zakresie i w granicach określonych w art. 228 ust. 3-5. Rozporządzenia te podlegają zatwierdzeniu przez Sejm na najbliższym posiedzeniu.

2. Rozporządzenia, o których mowa w ust. 1, mają charakter źródeł powszechnie obowiązującego prawa.

WYPISY Z USTAWY O POWSZECHNYM OBOWIĄZKU OBRONY RP I INNYCH USTAW

Ustawa o powszechnym obowiązku obrony jest formalnoprawnym odzwierciedleniem koncepcji obronnej naszego państwa, zakładającej objęcie jednolitym i kompleksowym zakresem przygotowań obronnych wszystkich jego ogniw. Ustawa podzielona na działy obejmuje całokształt problematyki obronności.

Dział I. Przepisy ogólne

W dziale tym został sformułowany powszechny obowiązek obrony, określenie jego wykonawcy oraz formy w jakich może on być spełniony. Ponadto zostały tu określone organy państwa, właściwe w sprawach obronności oraz zakresy ich właściwości (kompetencji).

Dział II. Administracja rezerw osobowych

W dziale tym występują przepisy dotyczące przeprowadzenia rejestracji i poboru obywateli, a także określenia ich zdolności i przeznaczania odpowiednio do: służby wojskowej, służby w obronie cywilnej i w jednostkach zmilitaryzowanych, jak również przepisy związane z uzupełnieniem sił zbrojnych i prowadzeniem ewidencji wojskowej. Przepisy te określają w szczególności:

- 1) organy właściwe w sprawach wykonywania poszczególnych czynności oraz zakres ich obowiązków i uprawnień;
- 2) obowiązki obywateli związane głównie z rejestracją, poborem i ewidencją wojskową, a także przysługujące im uprawnienia.

Dział III. Służba wojskowa

Dział ten zawiera przepisy określające na czym polega obowiązek służby wojskowej, kto podlega temu obowiązkowi i w jakich formach może on być spełniony. W dalszej części występują tu przepisy szczegółowe dotyczące:

1) czynnej służby wojskowej (tj. powoływania do służby i jej odbywania, a także zwalniania)

2) stopni wojskowych;

3) zasadniczej służby wojskowej;

4) służby wojskowej studentów i obywateli szkół wyższych;

5) służby wojskowej żołnierzy rezerwy;

6) służby wojskowej w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny;

7) szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin.

Dział IV. Obrona cywilna

Przepisy tego działu określają zadania obrony cywilnej i jednostki organizacyjne przewidziane do wykonywania tych zadań oraz obowiązki obywateli w zakresie obrony cywilnej. W dalszej części występują tu przepisy szczegółowe dotyczące tych obowiązków tj. odbywania: służby w OC, przysposobienia obronnego młodzieży szkolnej i szkolenia w zakresie powszechnej samoobrony.

Dział V. Służba w jednostkach zmilitaryzowanych

Dział zawiera przepisy umożliwiające objęcie militaryzacji (szczególną dyscypliną - zbliżoną do wojskowej) jednostek organizacyjnych, wykonujących zadania ważne dla obronności lub bezpieczeństwa państwa, a ponadto:

1) przepisy określające procedury powoływania osób do pełnienia służby w jednostkach zmilitaryzowanych bądź odbywania stosownych ćwiczeń, a także obowiązki i uprawnienia tych osób;

2) procedury przygotowania jednostek przewidzianych do militaryzacji, ich wyposażenia oraz zasady podległości.

Dział VI. Służba zastępcza zawiera przepisy określające istotę służby zastępczej (wykonywanie prac w interesie społecznym będzie w zakładach użyteczności publicznej) oraz zasady kierowania poborowych do odbywania tej służby, a także ich obowiązki i przysługujące uprawnienia.

Dział VII. Świadczenia na rzecz obrony zawiera przepisy umożliwiające nakładanie obowiązku:

1) świadczeń osobistych (wykonywania różnego rodzaju prac doraźnych przy użyciu posiadanych narzędzi prostych) - na określone osoby;

2) świadczeń rzeczowych (oddanie do używania posiadanych nieruchomości i rzeczy ruchomych) - na urzędy i instytucje państwowe, podmioty gospodarcze i inne jednostki organizacyjne, organizacje społeczne oraz osoby fizyczne;

3) świadczeń szczególnych (przystosowania posiadanych nieruchomości, w tym budowanych obiektów, a także rzeczy ruchomych, w tym rzeczy wytwarzanych - do potrzeb obrony państwa oraz wykonywania zadań mobilizacyjnych na rzecz sił zbrojnych) - na terenowe organy administracji państwowej, instytucje państwowe, organy samorządu terytorialnego oraz podmioty gospodarcze i inne jednostki organizacyjne.

Występują tu również przepisy określające: organy uprawnione do nakładania poszczególnych obowiązków, tryb nakładania obowiązków, zasady odpłatności oraz uprawnienia podmiotów wykonujących poszczególne obowiązki.

Dział VIII. Przepisy karne, przejściowe i końcowe zawiera w szczególności przepisy określające kary za uchylanie się od powszechnego obowiązku obrony bądź jego należyte wykonywanie z odpowiednim uściśleniem czynów i związanych z nim kar.

W innych ustawach problematyka obronności występuje fragmentarycznie i związana jest z zakresem działania (kompetencji) organu bądź uwzględnieniem aspektów obronnych w działalności podstawowej (merytorycznej). W zakresie kompetencji przepis taki ma w większości brzmienie: „Do ... należy wykonywanie zadań z zakresu obronności i bezpieczeństwa państwa określonych w odrębnych przepisach”. Wyjątek w tym względzie stanowi ustawa z dnia 17 maja 1990 r., o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych ... (Dz.U. z 1990 r. Nr 34, poz. 198 z późniejszymi zmianami), która w art. 3 pkt. 7 precyzuje zadania z zakresu obronności i bezpieczeństwa państwa należące do właściwości gminy - jako zadania zlecone.

W naszym systemie prawnym występuje także grupa ustaw związanych z siłami zbrojnymi i służą wojskową, o których będzie mowa w następnej części niniejszego rozdziału.

Realizacja zadań (nakazów) zawartych w ustawie jest niekiedy niemożliwa bez dokładniejszego sprecyzowania ich zakresu i wykonawców, trybu nakładania, zasad wykonywania i finansowania, kontroli itp. spraw w aktach prawnych niższego rzędu tzw. przepisach wykonawczych do ustawy. Przepisy takie na podstawie wyraźnego upoważnienia ustawowego wydaje organ wymieniony imiennie w upoważnieniu i tylko w zakresie spraw z niego wynikających.

W grupie tych aktów prawnych związanych z obronnością i bezpieczeństwem państwa występują głównie rozporządzenia Rady Ministrów, ministra obrony narodowej, ministra spraw wewnętrznych i administracji, a także inne formy aktów prawnych tych i innych organów administracji państwowej.

Przepisy w zakresie obronności występujące w naszym systemie prawnym dotyczą czasu pokoju, jak i okresu wojny. Należy jednak wyraźnie podkreślić, iż ich zakres przewidziany na okres wojny jest niewielki. Nie znaczy to jednak, że prawo w tym względzie nie będzie zmieniane. W zależności od zaistniałych warunków i wynikających z nich potrzeb będą stanowione przepisy rangi ustawowej i podstawowej, umożliwiające tworzenie warunków koniecznych do ochrony niepodległości i nienaruszalności terytorium oraz zapewnienia suwerenności i bezpieczeństwa państwa. Przepisy takie są w części już projektowane i stanowią niekiedy tematy szkoleniowe.

USTAWA
z dnia 14 grudnia 1995 r.
o urzędzie Ministra Obrony Narodowej

Art. 1.1. Minister Obrony Narodowej jest naczelnym organem administracji państwowej w dziedzinie obronności Państwa.

2. Minister Obrony Narodowej wykonuje swoje zadania przy pomocy Ministerstwa Obrony Narodowej, zwanego dalej „Ministerstwem”, w skład którego wchodzi Sztab Generalny Wojska Polskiego.

Art. 2. Do zakresu działania Ministra Obrony Narodowej należy:

1) kierowanie w czasie pokoju całokształtem działalności Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, zwanych dalej „Siłami Zbrojnymi”;

2) przygotowywanie założeń obronnych Państwa w tym propozycji dotyczących rozwoju i struktury Sił Zbrojnych;

3) realizowanie generalnych założeń, decyzji i wytycznych Rady Ministrów w zakresie obrony Państwa i koordynowanie realizacji wynikających z nich zadań;

4) sprawowanie, w zakresie powierzonych przez Radę Ministrów, ogólnego nadzoru nad realizacją zadań obronnych przez organy administracji państwowej, instytucje państwowe, samorządy, podmioty gospodarcze i inne podmioty;

5) sprawowanie ogólnego kierownictwa w sprawach wykonywania powszechnego obowiązku obrony;

6) kierowania administracją rezerw osobowych dla celów powszechnego obowiązku obrony;

7) określenia celów, kierunków i zadań szkolnictwa wojskowego;

8) kierowanie sprawami kadrowymi Sił Zbrojnych;

9) kierowanie wykonywaniem obowiązku służby wojskowej, wychowywaniem żołnierzy oraz sprawami zaspokajania ich potrzeb socjalno-bytowych;

10) kierowanie sprawami zaspokajania potrzeb materiałowych, technicznych i finansowych Sił Zbrojnych;

11) kierowanie sprawami pracowniczymi w resorcie obrony narodowej;

12) realizowanie decyzji Rady Ministrów w zakresie udziału Rzeczypospolitej Polskiej w wojskowych przedsięwzięciach organizacji międzynarodowych oraz w zakresie wywiązywania się z zobowiązań militarnych, wynikających z umów międzynarodowych;

13) zawieranie umów międzynarodowych wynikających z decyzji Rady Ministrów, dotyczących udziału polskich kontyngentów wojskowych w międzynarodowych misjach pokojowych i akcjach humanitarnych oraz ćwiczeń wojskowych prowadzonych wspólnie z innymi państwami lub organizacjami międzynarodowymi;

14) tworzenie, ustalanie organizacji i kierowanie działalnością przedstawicielstw wojskowych za granicą;

15) utrzymywanie kontaktów z resortami obrony innych państw oraz z wojskowymi organizacjami międzynarodowymi;

16) kierowanie gospodarką finansową resortu obrony narodowej;

17) reprezentowanie Skarbu Państwa w stosunku do mienia znajdującego się w posiadaniu jednostek organizacyjnych resortu obrony narodowej, a także wykonywanie określonych w ustawach czynności w stosunku do państwowych jednostek budżetowych i form gospodarki pozabudżetowej, działających w resorcie obrony narodowej;

18) kierowanie działalnością gospodarczą w Siłach Zbrojnych;

19) sprawowanie nadzoru nad działalnością Żandarmerii Wojskowej;

20) wykonywanie czynności określonych w ustawach w stosunku do szkół wojskowych, wojskowych jednostek badawczo-rozwojowych, przedsię-

biorstw państwowych, dla których jest organem założycielskim, wojskowych zakładów opieki zdrowotnej, agencji i fundacji;

21) wykonywanie uprawnień naczelnego organu administracji państwowej w stosunku do terenowych organów administracji wojskowej i innych organów wojskowych;

22) współdziałanie z innymi organami państwowymi, organami samorządu terytorialnego i organizacjami społecznymi;

23) wykonywanie innych zadań wynikających z ustaw i innych przepisów.

Art. 3.1. Minister Obrony Narodowej kieruje działalnością Ministerstwa i Sił Zbrojnych bezpośrednio oraz przy pomocy Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, sekretarza lub sekretarzy stanu i podsekretarzy stanu.

2. Minister Obrony Narodowej podejmuje decyzje w sprawach związanych ze strukturą, organizacją i działalnością Sił Zbrojnych, po zasięgnięciu opinii lub na wniosek Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego.

3. W razie nieobecności Ministra Obrony Narodowej, jego obowiązki pełni sekretarz stanu lub wyznaczony podsekretarz stanu w ramach pełnomocnictw udzielonych przez ministra.

Art. 4. Minister Obrony Narodowej sprawuje bezpośrednio lub za pośrednictwem wyznaczonego sekretarza stanu lub podsekretarza stanu nadzór nad:

- 1) gospodarką finansową;
- 2) polityką kadrową;
- 3) jednostkami kontroli gospodarczo-finansowej;
- 4) jednostkami kontroli wyszkolenia i gotowości bojowej Sił Zbrojnych;
- 5) działalnością obsługi prawnej;
- 6) kontaktami międzynarodowymi;
- 7) duszpasterstwami wojskowymi.

Art. 5. Ministrowi Obrony Narodowej podlegają bezpośrednio:

- 1) Wojskowe Służby Informacyjne;
- 2) Akademia Obrony Narodowej.

Art. 6.1. Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego dowodzi w imieniu Ministra Obrony Narodowej Siłami Zbrojnymi w czasie pokoju.

2. Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego wykonuje swoje zadania przy pomocy Sztabu Generalnego Wojska Polskiego.

Art. 7.1. Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego podlega bezpośrednio Ministrowi Obrony Narodowej.

2. Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego jest najwyższym pod względem pełnionej funkcji żołnierzem czynnej służby wojskowej.

3. W razie nieobecności Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, jego obowiązki pełni jeden z jego zastępców, wyznaczony przez Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego.

Art. 8. Do zakresu działania Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego należy:

1) współuczestniczenie w opracowywaniu koncepcji rozwoju Sił Zbrojnych i planowanie tego rozwoju;

2) kierowanie kompleksowym planowaniem mobilizacyjnego i strategiczno-operacyjnego rozwinięcia oraz użycia Sił Zbrojnych;

3) utrzymywanie w Siłach Zbrojnych gotowości bojowej i mobilizacyjnej;

4) kierowanie szkoleniem wojsk, określania celów, kierunków i zadań tego szkolenia oraz kierowanie programowaniem i planowaniem szkolenia bojowego i taktycznego, a także działalnością sportową w Siłach Zbrojnych;

5) kierowanie szkolnictwem wojskowym w ramach pełnomocnictw udzielonych przez Ministra Obrony Narodowej;

6) kierowanie programowaniem i planowaniem materiałowo-finansowym w Siłach Zbrojnych;

7) wykonywanie innych zadań zleconych przez Ministra Obrony Narodowej oraz wynikających z ustaw i innych przepisów.

Art. 9.1. Ministrowi Obrony Narodowej przysługują w stosunku do osób pełniących czynną służbę wojskową wszelkie uprawnienia dyscyplinarne

wynikające z ustawy o dyscyplinie wojskowej. Uprawnień tych Minister Obrony Narodowej nie może przekazać innej osobie.

2. W stosunku do osób pełniących czynną służbę wojskową, w tym Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, decyzje Ministra Obrony Narodowej mają moc rozkazu wojskowego.

Art. 10.1. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy zakres działania Ministra Obrony Narodowej.

2. Rada Ministrów nada, w drodze rozporządzenia, statut Ministerstwu Obrony Narodowej oraz określi wykaz jednostek organizacyjnych podporządkowanych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych, a także wykaz przedsiębiorstw państwowych, dla których jest organem założycielskim.

3. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze zarządzenia regulamin organizacyjny Ministerstwa Obrony Narodowej.

Art. 11. Zakres działania Ministra Obrony Narodowej w czasie wojny określa odrębna ustawa.

Art. 12. Traci moc art. 12, art. 13 ust. 1 i art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1992 r. Nr 4, poz. 16, Nr 40, poz. 174 i Nr 54, poz. 254, z 1994 r. Nr 43, poz. 165 oraz z 1996 r. Nr 7, poz. 44).

Art. 13. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW
z dnia 9 lipca 1996 r.
w sprawie nadania statutu Ministerstwu Obrony Narodowej

Na podstawie art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej (Dz.U. z 1996 r. Nr 10, poz. 56) zarządza się co następuje:

§ 1. Ministerstwu Obrony Narodowej nadaje się statut stanowiący załącznik do rozporządzenia.

§ 2. Minister Obrony Narodowej, w razie potrzeby może łączyć, przekształcać lub znosić jednostki organizacyjne wymienione w statucie, zawiadamiając o tym Ministra-Szefa Urzędu Rady Ministrów.

§ 3. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów
z dnia 9 lipca 1996 r. (poz. 399)

Statut Ministerstwa Obrony Narodowej

§ 1. Ministerstwo Obrony Narodowej, zwane dalej „Ministerstwem”, jest aparatem wykonawczym Ministra Obrony Narodowej, zwanego dalej „Ministrem”, działającym zgodnie z jego rozporządzeniami, zarządzeniami, decyzjami, poleceniami i wytycznymi oraz pod jego bezpośrednim nadzorem i kierownictwem.

§ 2.1. Minister kieruje Ministerstwem bezpośrednio oraz przy pomocy Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, sekretarzy stanu i podsekretarzy stanu. Minister może kierować Ministerstwem również przy pomocy

rzy stanu. Minister może kierować Ministerstwem również przy pomocy dyrektorów generalnych oraz dyrektorów departamentów i innych równorzędnych jednostek organizacyjnych Ministerstwa.

2. Minister może upoważnić osoby, o których mowa w ust. 1, do podejmowania decyzji w określonych przez niego sprawach.

§ 3.1. W skład Ministerstwa wchodzi następujące jednostki organizacyjne:

- 1) Gabinet Ministra;
- 2) Departament Administracyjno-Koordynacyjny;
- 3) Departament Bezpieczeństwa Międzynarodowego;
- 4) Departament Budżetowy;
- 5) Departament Dostaw Uzbrojenia i Sprzętu Wojskowego;
- 6) Departament Ekonomiczny;
- 7) Departament Infrastruktury;
- 8) Departament Kadr i Szkolnictwa Wojskowego;
- 9) Departament Kontroli;
- 10) Departament Prawny;
- 11) Departament Rozwoju i Wdrożeń;
- 12) Departament Społeczno-Wychowawczy;
- 13) Departament Systemu Obronnego;
- 14) Departament Wojskowych Spraw Zagranicznych;
- 15) Departament Współpracy z Organizacją Traktatu Północnoatlantyckiego;
- 16) Zarząd Dowodzenia;
- 17) Zarząd Materiałowy;
- 18) Zarząd Mobilizacji i Uzupelnień;
- 19) Zarząd Obrony Terytorialnej;
- 20) Zarząd Ogólny;
- 21) Zarząd Operacyjno-Strategiczny;
- 22) Zarząd Organizacyjny;
- 23) Zarząd Planowania Zabezpieczenia Logistycznego;

- 24) Zarząd Programowania Rozwoju Sił Zbrojnych;
- 25) Zarząd Rozpoznania i Walki Radioelektronicznej;
- 26) Zarząd Szkolenia Wojsk;
- 27) Zarząd Techniczny;
- 28) Zarząd Wojsk Łączności i Informatyki;
- 29) Zarząd Wojskowej Służby Zdrowia;
- 30) Oddział Topograficzny;
- 31) Biuro Prasy i Informacji;
- 32) Biuro Skarg i Interwencji.

2. Jednostki organizacyjne wymienione w ust. 1 pkt 16-30 wchodzi w skład Sztabu Generalnego Wojska Polskiego.

3. Organizację wewnętrzną i zakres zadań jednostek organizacyjnych, o których mowa w ust. 1, określa regulamin organizacyjny Ministerstwa.

§ 4. Minister może powoływać kolegialne organy doradcze i opiniotwórcze, określając ich nazwę i skład osobowy oraz szczegółowy zakres i tryb działania.

§ 5.1. Wykaz jednostek organizacyjnych podporządkowanych ministrowi lub przez niego nadzorowanych, a także wykaz przedsiębiorstw państwowych, dla których minister jest organem założycielskim, stanowi załącznik do statutu.

2. Bezpośrednią podległość jednostek organizacyjnych wymienionych w wykazie, o których mowa w ust. 1, określają odrębne przepisy.

3. Minister aktualizuje wykaz jednostek organizacyjnych, o których mowa w ust. 1, stosownie do zmian zachodzących po nadaniu statutu, dokonywanych na podstawie odrębnych przepisów.

**Wykaz jednostek organizacyjnych podporządkowanych
Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych oraz
przedsiębiorstw państwowych, dla których jest organem założycielskim**

A. Jednostki organizacyjne podporządkowane:

- 1) Dowództwo Wojsk Lądowych w Warszawie wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi;
- 2) Dowództwo Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej w Warszawie wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi;
- 3) Dowództwo Marynarki Wojennej w Gdyni wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi;
- 4) Dowództwo Okręgu Wojskowego: Krakowskiego w Krakowie, Pomorskiego w Bydgoszczy, Śląskiego we Wrocławiu i Warszawskiego w Warszawie, wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi;
- 5) Dowództwo Garnizonu Warszawa wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi;
- 6) Komenda Główna Żandarmerii Wojskowej w Warszawie wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi;
- 7) Inspektorat Wojskowych Służb Informacyjnych w Warszawie wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi;
- 8) Akademia Obrony Narodowej w Warszawie;
- 9) Biuro Wojskowej Służby Normalizacyjnej w Warszawie;
- 10) Wojskowe Biuro Kodyfikacyjne w Warszawie;
- 11) Inspektorat Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej w Warszawie wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi;
- 12) Wojskowa Inspekcja Architektoniczno-Budowlana w Warszawie wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi;

13) Wojskowa Inspekcja Gospodarki Energetycznej w Warszawie wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi;

14) Wojskowy Dozór Techniczny w Warszawie wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi;

15) Wojskowy Nadzór Metrologiczny w Warszawie;

16) Redakcja Magazynu Ilustrowanego „Żołnierz Polski” w Warszawie;

17) Redakcja Gazety Codziennej Wojska Polskiego „Polska Zbrojna” w Warszawie;

18) Redakcja Pisma Żołnierzy Zawodowych Wojska Polskiego „Wojsko i Wychowanie” w Warszawie;

19) Redakcja Czasopisma „Myśl Wojskowa” i „Biuletynu Informacyjnego Sztabu Generalnego Wojska Polskiego” w Warszawie;

20) Redakcja „Przeglądu Wojsk Lądowych” w Warszawie;

21) Redakcja „Biuletynu Logistycznego i Wydawnictw Fachowych” w Warszawie;

22) Centralna Biblioteka Wojskowa w Warszawie;

23) Dom Wojska Polskiego w Warszawie;

24) Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie;

25) Reprezentacyjny Zespół Artystyczny Wojska Polskiego w Warszawie;

26) Orkiestra Koncertowa Wojska Polskiego w Warszawie;

27) Wojskowe Studium Nauczania Języków Obcych w Łodzi;

28) Centrum Informatyki Sztabu Generalnego Wojska Polskiego w Warszawie;

29) Wojskowy Ośrodek Farmacji i Techniki Medycznej w Celestynowie;

30) Centralne Archiwum Wojskowe w Warszawie;

31) Drukarnia Sztabu Generalnego Wojska Polskiego w Warszawie;

32) Biuro Inwestycji Łączności w Warszawie;

33) Wojskowa Wytwórnia Pieczęci w Warszawie;

34) Wojskowe Biuro Węglowe w Katowicach;

35) Wojskowy Ośrodek Geodezji i Teledetekcji w Warszawie;

- 36) Oddział Zabezpieczenia Topograficznego w Warszawie;
- 37) Delegatura Departamentu Kontroli w: Bydgoszczy, Krakowie, Wrocławiu i Zegrzu;
- 38) Zarząd Wydawnictw, Drukarni i Zaopatrzenia w Warszawie;
- 39) Kolumna Transportowa Ministerstwa Obrony Narodowej w Warszawie;
- 40) Wojskowe Biuro Realizacji Wierzytelności w Warszawie;
- 41) Wojskowe Biuro Emerytalne w: Białymstoku, Bydgoszczy, Gdańsku, Katowicach, Kielcach, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Poznaniu, Rzeszowie, Siedlcach, Szczecinie, Warszawie, Wrocławiu i Zielonej Górze;
- 42) Rejonowe Przedstawicielstwo Wojskowe w: Gdańsku, Katowicach, Krakowie, Łabędach, Łęgnowie, Łodzi, Poznaniu, Radomiu, Stalowej Woli, Świdniku, Tarnowie, Warszawie i Wrocławiu;
- 43) Przedstawicielstwo Wojskowe w Warszawie;
- 44) Centralny Szpital Kliniczny w Warszawie;
- 45) Sztab Obrony Cywilnej Kraju w Warszawie.

B. Jednostki organizacyjne nadzorowane:

- 1) Wojskowa Akademia Techniczna imienia Jarosława Dąbrowskiego w Warszawie;
- 2) Wojskowa Akademia Medyczna imienia Generała Dywizji Bolesława Szareckiego w Łodzi;
- 3) Akademia Marynarki Wojennej imienia Bohaterów Westerplatte w Gdyni;
- 4) Wyższa Szkoła Oficerska imienia Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu;
- 5) Wyższa Szkoła Oficerska imienia Stefana Czarnieckiego w Poznaniu;
- 6) Wyższa Szkoła Oficerska imienia Generała Józefa Bema w Toruniu;
- 7) Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Łączności w Zegrzu;
- 8) Wyższa Szkoła Oficerska Sił Powietrznych w Dęblinie;
- 9) Wyższa Oficerska Szkoła Radioelektryczna imienia Kapitana Sylwestra Bartosika w Jeleniej Górze;

- 10) Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Obrony Przeciwlotniczej w Koszalinie;
- 11) Wojskowy Instytut Medycyny Lotniczej w Warszawie;
- 12) Wojskowy Instytut Łączności w Zegrzu;
- 13) Wojskowy Instytut Techniki Pancерnej i Samochodowej w Sulejówku;
- 14) Wojskowy Instytut Techniczny Uzbrojenia w Zielonce;
- 15) Wojskowy Instytut Chemii i Radiometrii w Warszawie;
- 16) Wojskowy Instytut Techniki Inżynieryjnej we Wrocławiu;
- 17) Instytut Techniczny Wojsk Lotniczych w Warszawie;
- 18) Wojskowy Instytut Historyczny w Warszawie;
- 19) Wojskowy Instytut Badań Socjologicznych w Warszawie;
- 20) Wojskowy Instytut Higieny i Epidemiologii w Warszawie;
- 21) Wojskowy Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Służby Żywnościowej w Warszawie;
- 22) Wojskowy Ośrodek Badawczo-Rozwojowej Służby Mundurowej w Łodzi;
- 23) Wojskowy Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Służby Materiałów Pędnych i Smarów w Warszawie;
- 24) Centralne Ośrodki: Metrologii Wojskowej w Warszawie, Szkolenia Kadr Obrony Cywilnej w Starej Miłosnej, Analizy Skazań w Warszawie, Naukowej Informacji Wojskowej w Warszawie;
- 25) Wojskowy Zespół Wypoczynkowy w: Juracie, Solinie, Szklarskiej Porębie i Zakopanem;
- 26) Wojskowy Dom Wypoczynkowy w: Augustowie, Międzyzdrojach, Rogowie, Ryni, Sopocie, Unieście i Waplewie;
- 27) Centrala Wojskowych Misji Pokojowych w Warszawie;
- 28) Wojskowa Agencja Mieszkaniowa w Warszawie.

C. Jednostki organizacyjne nadzorowane z tytułu pełnienia w nich przez żołnierzy zawodowych czynnej służby wojskowej i w zakresie działalności administracyjnej:

- 1) Izba Wojskowa Sądu Najwyższego;
- 2) Wojskowy Sąd Okręgowy w Poznaniu i Warszawie;
- 3) Wojskowy Sąd Garnizonowy w: Bydgoszczy, Gdyni, Krakowie, Lublinie, Olsztynie, Poznaniu, Szczecinie, Warszawie i Wrocławiu;
- 4) Naczelną Prokuraturę Wojskową;
- 5) Wojskową Prokuraturę Okręgową w Poznaniu i Warszawie;
- 6) Ośrodek Zamiejscowy Wojskowej Prokuratury Okręgowej: w Poznaniu z siedzibą w Bydgoszczy i Wrocławiu oraz w Warszawie z siedzibą w Krakowie;
- 7) Wojskową Prokuraturę Garnizonową w: Bydgoszczy, Elblągu, Gdyni, Gliwicach, Koszalinie, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Opolu, Poznaniu, Rzeszowie, Szczecinie, Warszawie, Wrocławiu i Zielonej Górze;
- 8) Ordynariat Polowy Wojska Polskiego w Warszawie;
- 9) Prawosławny Ordynariat Wojska Polskiego w Warszawie;
- 10) Ewangelickie Duszpasterstwo Wojskowe w Warszawie;

D. Przedsiębiorstwa państwowe, dla których Minister jest organem założycielskim:

- 1) Wydawnictwo „Bellona” w Warszawie;
- 2) Wydawnictwo „Czasopisma Wojskowe” w Warszawie;
- 3) Wojskowe Zakłady Graficzne w Warszawie;
- 4) Wojskowa Drukarnia w Gdyni i Łodzi;
- 5) Wojskowe Biuro Studiów i Projektów Budowlanych w Warszawie;
- 6) Wojskowe Biuro Projektów Budowlanych w: Gdyni, Poznaniu i Wrocławiu;
- 7) Wojskowe Zakłady Kartograficzne w Warszawie;
- 8) Wojskowe Centralne Biuro Konstrukcyjno-Technologiczne w Warszawie;

- 9) Stocznia Marynarki Wojennej w Gdyni;
- 10) Wojskowe Zakłady Mechaniczne w Siemianowicach;
- 11) Wojskowe Zakłady Motoryzacyjne Nr 5 w Poznaniu;
- 12) Wojskowe Zakłady Lotnicze Nr 1 w Łodzi, Nr 2 w Bydgoszczy i Nr 4 w Warszawie;
- 13) Wojskowe Zakłady Łączności Nr 1 w Zegrzu i Nr 2 w Czernicy Wrocławskiej;
- 14) Wojskowe Zakłady Inżynieryjne w Dęblinie;
- 15) Wojskowe Zakłady Elektroniczne w Warszawie;
- 16) Wojskowe Zakłady Uzbrojenia Nr 2 w Grudziądzu;
- 17) Wojskowe Przedsiębiorstwo Handlowe w: Bydgoszczy, Gdańsku, Koszalinie, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Poznaniu, Rzeszowie, Szczecinie, Warszawie, Wrocławiu i Zielonej Górze;
- 18) Wojskowe Przedsiębiorstwo Transportowo-Usługowe w Warszawie.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW
z dnia 9 lipca 1996 r.
w sprawie szczegółowego zakresu działania
Ministra Obrony Narodowej

Na podstawie art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej (Dz.U. z 1996 r. Nr 10, poz. 56) zarządza się, co następuje:

§ 1. Do zakresu działania Ministra Obrony Narodowej należy w szczególności:

1) w dziedzinie przygotowywania założeń obronnych państwa:

a) gromadzenie informacji oraz prowadzenie analiz i opracowywanie prognoz kształtowania się warunków bezpieczeństwa państwa, a także formułowanie wniosków dla Rady Ministrów i innych organów państwowych, dotyczących polityki obronnej;

b) przygotowywanie projektów założeń polityki obronnej, w tym programów rozwoju systemu obronnego oraz planów obrony państwa;

c) przygotowywanie projektów rozwiązań dotyczących zasad, norm i trybu utrzymywania i podwyższania gotowości obronnej oraz zasad organizowania i funkcjonowania wojennego systemu kierowania;

d) wypracowywanie zasad wykonywania zadań obronnych przez organy administracji państwowej, instytucje państwowe, organy samorządu terytorialnego, podmioty gospodarcze i inne podmioty;

e) opracowywanie i opiniowanie projektów normatywnych aktów prawnych oraz innych dokumentów dotyczących obronności;

f) współuczestniczenie w opracowywaniu doktryny bezpieczeństwa narodowego;

2) w dziedzinie realizacji generalnych założeń, decyzji i wytycznych Rady Ministrów dotyczących obronności państwa i koordynowania realizacji wynikających z nich zadań:

a) przedstawianie Radzie Ministrów wniosków i propozycji dotyczących sposobów realizacji jej decyzji i wytycznych w dziedzinie obronności;

b) koordynowanie realizacji zadań w zakresie obrony państwa przez organy administracji państwowej, instytucje państwowe, organy samorządu terytorialnego, podmioty gospodarcze i inne podmioty;

c) programowanie szkolenia ogólnoobronnego oraz organizowanie ogólnokrajowych i regionalnych gier i ćwiczeń ogólnoobronnych;

d) planowanie uczestnictwa organów administracji państwowej, instytucji państwowych, organów samorządu terytorialnego, podmiotów gospodarczych i innych podmiotów w grach i ćwiczeniach ogólnoobronnych oraz w ćwiczeniach Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, zwanych dalej „Siłami Zbrojnymi”;

e) współdziałanie z organami administracji państwowej, instytucjami państwowymi, organami samorządu terytorialnego, podmiotami gospodarczymi i innymi podmiotami w zakresie przygotowań obronnych, a w szczególności w kształtowaniu infrastruktury obronnej i przemysłu obronnego oraz przygotowywaniu jednostek przewidzianych do militaryzacji;

3) w dziedzinie sprawowania ogólnego nadzoru nad realizacją zadań obronnych przez organy administracji państwowej, instytucje państwowe, organy samorządu terytorialnego, podmioty gospodarcze i inne podmioty:

a) koordynowanie planowania obronnego przez organy administracji państwowej, instytucje państwowe, organy samorządu terytorialnego, podmioty gospodarcze i inne podmioty;

b) koordynowanie przygotowań organów administracji państwowej, instytucji państwowych, organów samorządu terytorialnego, podmiotów gospodarczych i innych podmiotów do funkcjonowania w okresie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny;

c) przedstawianie informacji Radzie Ministrów o stanie realizacji zadań obronnych;

4) w dziedzinie sprawowania ogólnego kierownictwa w zakresie wykonywania powszechnego obowiązku obrony:

a) koordynowanie realizacji zadań obronnych w ramach powszechnego obowiązku obrony oraz uczestniczenie w ustalaniu szczegółowych zasad i trybu ich wykonywania;

b) określanie zakresu i sposobu prowadzenia ewidencji wojskowej, niezbędnej do potrzeb obronności;

c) ustalanie szczegółowych zasad udziału organów administracji wojskowej w przeprowadzaniu poboru;

d) współuczestniczenie w określaniu programów przysposobienia obronnego uczniów oraz organizacji jego odbywania;

e) inicjowanie rozwiązań w zakresie korzystania ze świadczeń na rzecz obronności;

5) w dziedzinie kierowania administracją rezerw osobowych do celów powszechnego obowiązku obrony:

a) ustalanie szczegółowych zasad przygotowywania, gromadzenia i administrowania rezerwami osobowymi;

b) opracowywanie założeń i sposobów uzupełniania jednostek wojskowych, jednostek przewidzianych do militaryzacji oraz jednostek organizacyjnych obrony cywilnej w czasie pokoju;

c) planowanie i wykorzystywanie rezerw osobowych dla potrzeb mobilizacyjnych i uzupełnienia Sił Zbrojnych oraz wykonywania na ich potrzeby świadczeń osobistych w czasie mobilizacji i wojny;

d) sprawowanie nadzoru nad szkoleniem rezerw osobowych i przeszkoleniem wojskowym absolwentów szkół wyższych oraz nadawaniem przydziałów mobilizacyjnych i reklamowaniem od obowiązku pełnienia czynnej służby wojskowej, a także nad naborem do szkół wojskowych;

- a) planowanie działalności Sił Zbrojnych w czasie pokoju;
 - b) przygotowywanie projektów zadań Sił Zbrojnych na okres zagrożenia bezpieczeństwa państwa oraz wojny;
 - c) działanie na rzecz zapewnienia warunków przygotowania Sił Zbrojnych do realizacji zadań w okresie zagrożenia bezpieczeństwa państwa oraz wojny;
 - d) sprawowanie nadzoru nad przygotowaniem Sił Zbrojnych do wykonywania zadań w czasie zagrożenia bezpieczeństwa państwa oraz wojny, a w szczególności nad planowaniem operacyjnym i mobilizacyjnym, utrzymywaniem gotowości bojowej i mobilizacyjnej oraz szkoleniem;
 - e) przygotowywanie projektów koncepcji i programów rozwoju oraz struktury Sił Zbrojnych;
- 7) w dziedzinie kierowania wykonywaniem obowiązku czynnej służby wojskowej i wychowywaniem żołnierzy oraz sprawami zaspokajania ich potrzeb socjalno-bytowych:
- a) określanie szczegółowych zasad i trybu powoływania do czynnej służby wojskowej, jej przebiegu i zwalniania z tej służby;
 - b) ustalanie szczegółowych zasad ochrony zdrowia żołnierzy i opieki medycznej nad osobami uprawnionymi do wojskowej opieki zdrowotnej, norm żywienia, umundurowania i zakwaterowania żołnierzy, a także szczegółowych zasad i wysokości uposażenia oraz uprawnień dotyczących urlopów i innych świadczeń socjalno-bytowych żołnierzy;
 - c) kształtowanie działalności kulturalno-oświatowej i stosunków społecznych w Siłach Zbrojnych, a także określania głównych zadań pracy profilaktyczno-wychowawczej;
 - d) kształtowanie postaw patriotyczno-obronnych żołnierzy;
 - e) zapewnianie przestrzegania dyscypliny wojskowej;
- 8) w dziedzinie kierowania zaspokajaniem potrzeb materiałowych, technicznych i finansowych Sił Zbrojnych:
- a) ustalanie potrzeb materiałowych, technicznych i finansowych Sił Zbrojnych oraz planowanie i realizowanie ich zaspokajania;

8) w dziedzinie kierowania zaspokajaniem potrzeb materiałowych, technicznych i finansowych Sił Zbrojnych:

a) ustalanie potrzeb materiałowych, technicznych i finansowych Sił Zbrojnych oraz planowanie i realizowanie ich zaspokajania;

b) przygotowywanie programów technicznego wyposażenia Sił Zbrojnych i prac badawczo-rozwojowych, w tym także strategicznych programów rządowych;

c) określanie systemu zaopatrywania Sił Zbrojnych;

d) ustalanie szczegółowych zasad wprowadzania eksploatacji i wycofywania uzbrojenia i sprzętu wojskowego Sił Zbrojnych;

e) ustalanie szczegółowych zasad działalności normalizacyjnej i certyfikacyjnej oraz kodowania wyrobów i usług obronnych;

f) wykonywanie, określonych w ustawach, czynności w zakresie metrologii, gospodarki energetycznej, dozoru technicznego i nadzoru architektoniczno-budowlanego w resorcie obrony narodowej;

g) określanie potrzeb Sił Zbrojnych w ramach prac nad programem mobilizacji gospodarki;

9) w dziedzinie kierowania sprawami kadrowymi oraz pracownikami w resorcie obrony narodowej:

a) kształtowanie polityki kadrowej w zakresie struktury, naboru, kształcenia i rozwoju kadry zawodowej oraz jej oceny, mianowania na stopnie wojskowe, nadawania odznaczeń resortowych i zwolnień z zawodowej służby wojskowej, a także określanie założeń polityki zatrudniania pracowników resortu obrony narodowej;

b) podejmowanie decyzji personalnych w sprawach powoływania do zawodowej służby wojskowej, wyznaczania na stanowiska służbowe, wyznaczania do pełnienia służby na stanowiskach służbowych w jednostkach organizacyjnych poza resortem obrony narodowej, mianowania na stopnie wojskowe i nadawania odznaczeń resortowych oraz zwalniania z zawodowej

służby wojskowej, a także decyzji personalnych w odniesieniu do pracowników zatrudnionych na określonych stanowiskach kierowniczych;

c) występowanie z wnioskami w sprawie wyznaczania (zwalniania) żołnierzy zawodowych na stanowiska służbowe, określone w odrębnych przepisach, a także mianowania na pierwszy stopień oficerski oraz stopnie oficerskie generałów i admirałów, jak również nadawania odznaczeń państwowych;

d) doskonalenie systemu uposażeń żołnierzy zawodowych i wynagrodzeń pracowników oraz wojskowych świadczeń emerytalno-rentowych, a także gospodarowanie środkami na wynagrodzenia pracowników resortu obrony narodowej;

e) sprawowanie nadzoru nad kształceniem i doskonaleniem zawodowym kadry zawodowej w kraju i za granicą oraz doborem kandydatów do pełnienia zawodowej służby wojskowej poza granicami państwa;

f) ustalanie systemu ocen i doskonalenia zawodowego pracowników resortu obrony narodowej;

g) określanie szczegółowych zasad oraz sprawowanie nadzoru nad działalnością zapewniającą adaptację społeczno-zawodową żołnierzy zwalnianych z zawodowej służby wojskowej do warunków rynku pracy;

h) sprawowanie nadzoru nad realizacją polityki kadrowej w resorcie obrony narodowej;

i) dokonywanie okresowych ocen sytuacji kadrowej w resorcie obrony narodowej i w razie potrzeby, inicjowanie działań zmierzających do jej poprawy;

j) utrzymywanie współpracy ze związkami zawodowymi zrzeszającymi pracowników resortu obrony narodowej;

10) w dziedzinie określania celów, kierunków i zadań szkolnictwa wojskowego:

a) nadawanie statutów wyższym szkołom wojskowym oraz ustalanie ramowych planów studiów w tych szkołach;

b) określanie zasad współpracy wyższych szkół wojskowych z innymi szkołami wyższymi, placówkami Polskiej Akademii Nauk, jednostkami badawczo-rozwojowymi oraz z zagranicznymi instytucjami naukowymi;

11) w dziedzinie spraw międzynarodowych:

a) przygotowywanie dla Rady Ministrów projektów dokumentów dotyczących udziału Sił Zbrojnych w misjach pokojowych, akcjach humanitarnych i ćwiczeniach wojskowych, prowadzonych wspólnie z innymi państwami lub organizacjami międzynarodowymi;

b) współuczestniczenie w negocjacjach dotyczących umów międzynarodowych w zakresie udziału polskich kontyngentów wojskowych w misjach pokojowych, akcjach humanitarnych i ćwiczeniach wojskowych, prowadzonych wspólnie z innymi państwami lub organizacjami międzynarodowymi;

c) określanie sposobu przygotowywania polskich kontyngentów wojskowych do uczestniczenia w misjach pokojowych, akcjach humanitarnych i ćwiczeniach wojskowych, prowadzonych wspólnie z innymi państwami lub organizacjami międzynarodowymi;

d) koordynowanie przedsięwzięć podejmowanych przez organy administracji państwowej na rzecz polskich kontyngentów wojskowych wydzielanych do misji pokojowych, akcji humanitarnych i ćwiczeń wojskowych, prowadzonych wspólnie z innymi państwami lub organizacjami międzynarodowymi;

e) utrzymywanie kontaktów z równorzędnymi organami obrony innych państw oraz z wojskowymi organizacjami międzynarodowymi;

f) realizowanie zobowiązań wynikających z umów międzynarodowych i innych dokumentów dotyczących współpracy wojskowej, a także decyzji Rady Ministrów związanych z udziałem Rzeczypospolitej Polskiej w wojskowych przedsięwzięciach organizacji międzynarodowych;

g) w porozumieniu z Ministrem Spraw Zagranicznych tworzenie i znoszenie przedstawicielstw wojskowych przy organizacjach i instytucjach międzynarodowych zajmujących się problematyką bezpieczeństwa międzynarodowego i kontroli zbrojeń;

h) ustalanie organizacji i szczegółowych zasad funkcjonowania przedstawicielstw wojskowych za granicą oraz koordynowanie ich działalności;

12) w dziedzinie kierowania działalnością gospodarczą w resorcie obrony narodowej, a zwłaszcza w Siłach Zbrojnych:

a) określanie polityki gospodarczej i szczegółowych zasad prowadzenia działalności gospodarczej;

b) przygotowywanie programów inwestycyjnych w tym budownictwa ogólnowojskowego i specjalnego;

c) ustalanie szczegółowych zasad funkcjonowania wojskowej służby zdrowia oraz wojskowych ośrodków wypoczynkowych;

d) określanie szczegółowych zasad funkcjonowania transportu wojskowego i infrastruktury obronnej;

13) w dziedzinie kierowania gospodarką finansową resortu obrony narodowej, reprezentowania Skarbu Państwa w stosunku do mienia znajdującego się w posiadaniu jednostek organizacyjnych resortu obrony narodowej, a także wykonywania określonych w ustawach czynności w stosunku do państwowych jednostek budżetowych i form gospodarki pozabudżetowej, działających w resorcie obrony narodowej:

a) ustalanie szczegółowych zasad gospodarki finansowej;

b) określanie założeń resortowej polityki budżetowej i prognozowanie potrzeb finansowych;

c) opracowywanie projektu budżetu resortu obrony narodowej;

d) określanie szczegółowych zasad wykonywania budżetu resortu obrony narodowej;

e) uczestniczenie w procesie przekształceń własnościowych;

f) nadzorowanie gospodarki finansowej jednostek budżetowych i jednostek gospodarki pozabudżetowej działających w resorcie obrony narodowej, a także przedsiębiorstw państwowych, dla których Minister Obrony Narodowej jest organem założycielskim, oraz jednostek organizacyjnych, nad którymi sprawuje on nadzór;

g) sprawowanie nadzoru i dokonywanie ocen realizacji zadań państwowych, zleconych jednostkom niepaństwowym;

h) dokonywanie ocen realizacji dochodów i wydatków budżetowych;

i) prowadzenie zbiorczej ewidencji majątku Skarbu Państwa znajdującego się w posiadaniu jednostek organizacyjnych resortu obrony narodowej;

j) kontrolowanie wykonywania uprawnień Skarbu Państwa przez jednostki organizacyjne resortu obrony narodowej oraz inicjowanie rozwiązań systemowych dotyczących gospodarowania mieniem Skarbu Państwa;

14) w dziedzinie wykonywania czynności, określonych w odrębnych przepisach i na zasadach ustalonych w tych przepisach, w stosunku do szkół wojskowych, wojskowych jednostek badawczo-rozwojowych, przedsiębiorstw państwowych, dla których Minister Obrony Narodowej jest organem założycielskim, wojskowych zakładów opieki zdrowotnej, agencji i fundacji, a także wykonywania uprawnień naczelnego organu administracji państwowej w stosunku do terenowych organów administracji wojskowej i innych organów wojskowych:

a) przygotowywanie projektów rozwiązań w zakresie tworzenia, przekształcania i znoszenia wyższych szkół wojskowych, a także tworzenie, przekształcanie i znoszenie szkół chorążych zawodowych, podoficerskich szkół zawodowych oraz liceów wojskowych;

b) tworzenie, łączenie, dzielenie i likwidowanie przedsiębiorstw państwowych, wojskowych jednostek badawczo-rozwojowych i wojskowych zakładów opieki zdrowotnej oraz nadawanie im statutów, a także nadzorowanie ich działalności;

c) sprawowanie nadzoru nad agencjami określonymi w odrębnych przepisach oraz współdziałanie ze stowarzyszeniami i fundacjami prowadzącymi działalność związaną z obronnością państwa;

d) tworzenie i likwidowanie zakładów budżetowych i gospodarstw pomocniczych;

e) tworzenie, przekształcanie i znoszenie oraz określanie szczegółowego zakresu działania terenowych organów administracji wojskowej, a także określanie ich siedzib i terytorialnego zasięgu działania, z wyjątkiem okręgów wojskowych;

15) sprawowanie nadzoru nad działalnością Żandarmerii Wojskowej w zakresie i na zasadach określonych w odrębnych przepisach;

16) sprawowanie nadzoru nad działalnością Wojskowych Służb Informacyjnych, w tym zwłaszcza nad działalnością operacyjno-rozpoznawczą.

§ 2. Minister Obrony Narodowej realizuje ponadto zadania w zakresie:

1) realizowania przedsięwzięć mobilizacyjno-organizacyjnych i obronnych resortu obrony narodowej oraz innych zadań dotyczących obronności, wynikających z przepisów ustaw;

2) inicjowania i organizowania prac naukowo-badawczych na rzecz obronności;

3) kreowania i prowadzenia polityki informacyjnej dotyczącej obronności;

4) kształtowania struktur organizacyjno-etatowych w resorcie obrony narodowej;

5) przedstawiania Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej i Prezesowi Rady Ministrów okresowych informacji o stanie Sił Zbrojnych;

6) określania szczegółowych zasad ochrony tajemnicy państwowej i służbowej w resorcie obrony narodowej oraz sprawowania nadzoru w tym zakresie;

7) sprawowania nadzoru nad ochroną przeciwpożarową w resorcie obrony narodowej;

8) sprawowania nadzoru nad całokształtem działalności w zakresie bezpieczeństwa i higieny służby oraz pracy w resorcie obrony narodowej;

9) organizowania i prowadzenia działalności socjalno-bytowej w resorcie obrony narodowej;

10) ochrony środowiska w resorcie obrony narodowej;

11) określania szczegółowych rozwiązań organizacyjno-etatowych dotyczących duszpasterstw wojskowych oraz zasad i trybu współpracy z nimi organów wojskowych;

12) sprawowania nadzoru nad wojskowymi jednostkami organizacyjnymi prokuratury i sądami wojskowymi w zakresie pełnienia w nich czynnej służby wojskowej przez żołnierzy zawodowych;

13) organizowania i prowadzenia kontroli jednostek organizacyjnych resortu obrony narodowej;

14) wydawania decyzji i innych dokumentów w sprawach wynikających z zakresu działania Ministra Obrony Narodowej;

15) wydawania Dziennika Urzędowego Ministerstwa Obrony Narodowej;

16) innych spraw określonych w odrębnych przepisach.

§ 3. W zakresie realizacji zadań określonych w § 1 i 2 Minister Obrony Narodowej współdziała z właściwymi organami państwowymi, instytucjami państwowymi, organami samorządu terytorialnego i organizacjami społecznymi.

§ 4. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

